

CHCIEĆ (17237) *vb impf*

W inf: chcieć (87), chciéć (7) *BiałKat, KochFr* (4), *PudłFr, GórnTroas*. ◇ *W formach praet, plusq, fut i con:* chciął (*w tym 47 r. błędne znakowanie*), chciął- (*w tym 11 r. błędne znakowanie*). ◇ *W formach impers praet i con* chciãno (46), chciano (2) *MurzNT, GórnRozm*, chciãno (6) *BiałKaz, ActReg* (4), *CiekPotr*.

inf chcieć (160) [*w tym:* chciéć (1) *Mącz* 296b]. ◇ *praes 1 sg* chcę (1105) [*w tym:* -e (27), -é (1) *RejKupSekl* a2v]. ◇ *2 sg* chcesz (1741) [*w tym:* -ész (1) *MurzHist* M3v; -ż (12): *przed samogłoską i półotwartą* (10), *przed -że* (1) *BibRadz Matth* 13/22, *przed bezdźwięczną* (1) *BibRadz 2.Reg* 24/3]. ◇ *3 sg* chce (3085) [*w tym:* -é (2) *RejKup S, MurzNT* 33], (*rus.*) *chociec a. choczec* (1) *LibLeg* 11/162v. ◇ *1 pl* chcemy (701), chcem (18), chcymy (9), chceme (1); -em *PaprPan*; -emy : -em *RejKupSekl* (1 : 1), *GliczKsiąż* (4 : 1), *LubPs* (9 : 3), *KrowObr* (3 : 1), *BielKron* (12 : 1), *HistLan* (1 : 1), *MycPrz* (3 : 1), *SkarJedn* (2 : 1), *SkarŻyw* (16 : 1), *ArtKanc* (6 : 3); -emy : -em : -ymy *LibLeg* (9 : 2 : 9); -emy : -em : -eme *RejKup* (4 : 1 : 1); ~ -emy (313), -émy (2), -ęmy (16), - (e)my, -(e)m, -(e)me (389); -emy: -émy *OpecŻyw* (6 : 1), *KochPieś* (1 : 1); -emy : -ęmy *MurzHist* (2 : 2), *MurzNT* (2 : 2), *OrzQuin* (18 : 1), *SarnStat* (238 : 1); -ęmy : -(e)my, -(e)m *KromRozm II* (2 : 1), *BielKron* (12 : 1), *WujJud* (16 : 1), *CzechRozm* (6 : 1), *ReszPrz* (1 : 1), *ActReg* (1 : 2), *VotSzl* (1 : 3). ◇ *2 pl* chcecie (373), chceciéż (1) *MurzNT Ioann* 18/39. ◇ *3 pl* chcą (1261). ◇ *1 du* chcewa (3) *BierEz* L3v, *KochFr* 71, *WyprPl* A4; -ewa (2), -(e)wa (1). ◇ *praet 1 sg m* chciałem, -m, -em chciął (176), ja chciął (1), chciął (1) *RejKup* f2; chciałem : ja chciął *GroicPorz* (1 : 1); ~ -em (25), -(e)m (72). *f* chciałam, -m chciała (12). ◇ *2 sg m* chciałeś, -eś, -ś chciął (141). *f* chciałaś, -ś chciała (9). *n* chciałoś, -ś chciało (6). ◇ *3 sg m* chciął (2191). *f* chciała (232). *n* chciało (59). ◇ *1 pl m pers* chcieliśmy, -smy chcieli (37), chcieliśmy, -echmy chcieli (8); chcieliśmy (4), -m chcieli (1), my chcieli (1); -smy *LibLeg* (3), *HistJóz*, *GliczKsiąż*, *BielKron* (8), *GrzepGeom*, *KuczbKat*, *ModrzBaz*, *KochPs*, *SkarŻyw* (2), *KlonŻal*, *ReszList*, *PudłFr*, *ActReg*, *OrzJan* (2), *WujNT* (2); -chmy *RejWiz* (2), *BibRadz* (2), *OrzRozm*, *RejPos* (2); -śmy *Diar* (3); -m *MycPrz*; -smy : -chmy : -śmy : my chcieli *Leop* (2 : 1 : - : -), *SkarJedn* (1 : - : 1 : -), *SarnStat* (7 : - : - : 1). *subst* -chmy chciały (1). ◇ *2 pl m pers* chcieliście, -ście chcieli (38), wy chcieli (1); -ście: wy chcieli *OrzQuin* (1 : 1). ◇ *3 pl m pers* chcieli (1042). *m an* chcieli (3). *subst* chciały(48). ◇ *plusq 1 sg m* chciałem był (5), -em był chciął (1) *KochWr*. ◇ *2 sg m* chciałeś był (1). ◇ *3 sg m* chciął był (9), był chciął (7); chciął był *GórnDworz, HistHel, ActReg, WujNT, GosłCast*; był chciął *RejPs, LubPs, RejWiz*; chciął był : był chciął *BielKron* (3 : 3), *RejPos* (1 : 1). *f* była chciała (1). ◇ *3 pl m pers* byli chcieli (4). ◇ *fut 1 sg m* będę chciął (9). *f* będę chciała (1). ◇ *2 sg m* będziesz chciął (71), chcieć będziesz (1) *RejKup*. *f* będziesz chciała (2) *KochFr, ZbylPrzyg*, będziesz chcieć (2) *BibRadz, BudBib*. ◇ *3 sg m* będzie chciął (158), będzie chcieć (2) *OpecŻyw, SienLek*, chcieć będzie (1) *SkarKazSej*. *f* będzie chciała (13). *n* będzie chciało (7). ◇ *1 pl m pers* będziemy chcieć (6), będziemy chcieć (4), będziemy chcieli (3), będziemy chcieli (3), chcieć będziemy (2); będziemy chcieć *Diar, RejFig, BielKron, KochWr, OrzJan*; będziemy chcieć *LibLeg*; będziemy chcieli *ModrzBaz, WerGość*; będziemy chcieli *MurzHist, WysKaz*; będziemy chcieli: będziemy chcieli *RejPos* (1 : 1); będziemy chcieć : będziemy chcieć : chcieć będziemy *SarnStat* (1 : 3 : 2). ◇ *2 pl m pers* będziecie chcieć (13), będziecie chcieli (4), chcieć będziecie (2); będziecie

chcieć *LibLeg, BibRadz, HistRzym, RejPosWiecz², RejZwierc*; będziecie chcieli *CzechRozm*; będziecie chcieć : będziecie chcieli : chcieć będziecie *Leop (2 : 2 : -), BielKron (5 : - : 1), RejPos (1 : 1 : 1)*. ◇ 3 *pl m pers* będą chcieli (33), będą chcieć (28), chcieć będą (2); będą chcieli *ForCnR, RejPs, MurzHist, LubPs, RejZwierc (2), GrzegRóżn, KochZg, RejAp, RejPos, RejZwierc, WujJudConf, CzechRozm (3), SkarŻyw, WyzKaz*; będą chcieć *ConPiotr, Diar (2), UstPraw, Mącz, KochWr, GrabPospR, PowodPr*; będą chcieli : będą chcieć *BibRadz (3 : 1), BielKron (1 : 5), ModrzBaz (2 : 1), NiemObr (1 : 1), ActReg (2 : 1), WujNT (1 : 1), SarnStat (2 : 2)*; będą chcieli : będą chcieć : chcieć będą *LibLeg (3 : 8 : 1), LeovPrzep (1 : - : 1)*. ◇ *imp 2 sg* chciéj (267); -éj (49), -ej (4), -(e)j (214); -éj : -ej *OpecŻyw (5 : 1), KochPs (25 : 3)*. ◇ 1 *pl* chciéjmy (22); -éjmy (3), -(e)jmy (19). ◇ 2 *pl* chciéjcie (61), chćicie (1); -éjcie : -icie *Diar (2 : 1)*; ~ -éjcie (1), -(e)jcie (60). ◇ 1 *du* chci(e)jwa (1) *BielKron* 254. ◇ *con 1 sg m* chciałbych, bych chciał (106), chciałbym, bym chciał (69), ja chciałby (1); bych *MetrKor (3), BierEz (2), OpecŻyw (2), ForCnR, PatKaz III, BielŻyw, LibLeg, RejPs (2), RejKup (6), HistAl, MurzHist (5), MurzNT, DiarDop, GliczKsiąż (3), LubPs, KrowObr (2), RejWiz (2), BielKron (4), Prot (2), SienLek, HistRzym (2), RejPos (5), HistLan, RejZwierc (3), BielSpr, BudBib, KochOdpr, SkarŻyw (2), MWilkHist, StryjKron, NiemObr (3), KochFr, PudFr, KochWr, JanNKarKoch*; bym *OrzQuin (2), Strum, ReszPrz (2), ReszList (4), KochPieś (2), GostGosp (3), GrabowSet (5), OrzJan (2), WyprPl (2), WyzKaz, SarnStat, CiekPotr (11)*; bych : bym *RejJóz (3 : 1), RejFig (1 : 1), RejZwierc (1 : 1), BibRadz (2 : 3), Mącz (3 : 2), GórnDworz (16 : 13), WujJud (2 : 3) CzechRozm (2 : 1), CzechEp (1 : 2), ActReg (5 : 1), WujNT (2 : 3)*; bych : bym : by *GórnRozm (1 : 2 : 1)*. *f* chciałabych, bych chciała (6), bym chciała (1) *KochSob*. ◇ 2 *sg m* chciałbyś, byś chciał (158), by chciał, chciałby (30), by ty chciał, chciałby ty (7); by *BierEz (4), FalZioł (13), HistAl (2), MurzNT, GrzepGeom (2)*; by ty chciał *WyprPl*; byś : by : by ty chciał *BielŻyw (- : 1 : 2), RejRozpr (2 : 4 : -), Mącz (2 : - : 1), SienLek (7 : 1 : -), RejPos (31 : - : 1), Strum (11 : 1 : 1), StryjKron (- : 1 : 1)*. *f* byś chciała (6) *RejJóz, BibRadz, HistRzym, RejPos, SkarŻyw, PudlFr*, by chciała (3) *BierEz, KochFr, PudlDydo*. ◇ 3 *sg m* by chciał, chciałby (1088). *f* chciałaby, by chciała (69). *n* chciałoby, by chciało (22). ◇ 2 *a. 3 sg m* by chciał, chciałby (7) *BietSpr (2), HistHel, Strum (4)*. ◇ 1 *pl m pers* chcielibyśmy, byśmy chcieli (68) [*w tym*: by chcielibyśmy (1) *RejPosWstaw*], bylesmy chcieli (2), chcielibyśmy, bychmy chcieli (24); byśmy, bylesmy *MetrKor, OpecŻyw, SeklKat, ZapWar, MurzHist (2), MurzNT (2), KromRozm II, DiarDop (7), GliczKsiąż, BibRadz, GrzegRóżn, KwiatKsiąż (2), OrzQuin, Prot, SarnUzn, SienLek, RejPosWstaw, MycPrz (2), WierKróc, CzechRozm (7), ModrzBaz (2), SkarJedn, Oczko, SkarŻyw (2), CzechEp, NiemObr (2), ReszPrz, PaprUp, GórnTroas, WujNT (3), SarnStat (7), PowodPr, SkarKaz (5)*; bychmy *LubPs, RejAp, HistLan, RejZwierc (7), KochPs, VotSzl (2)*; byśmy : bychmy *LibLeg (3 : 1), Diar (2 : 2), RejPos (1 : 8)*. ◇ 2 *pl m pers* byście chcieli (29), byście chcieli (1). *subst* byście chciały (1) *ZbylPrzyg*, by chciały (1) *BielSjem*. ◇ 3 *pl m pers* chcieliby, by chcieli (351), bogdaj chcieli (1). *m an* by chcieli (1) *BierEz*, by chciały (1) *GliczKsiąż*. *subst* by chciały (15), byle chciały (1). ◇ *con praet 1 sg m* bych był chciał (1). ◇ 2 *sg m* byś był chciał (3). ◇ 3 *sg m* by był chciał (29), by chciał był (7), chciałby był (2); by chciał był *CzechEp (2)*; by był chciał : by chciał był : chciałby był *CzechRozm (2 : 5 : -), ActReg (1 : - : 2)*. *f* by była chciała (3). ◇ 3 *pl m pers* by byli chcieli (6). *subst* by były chciały (1). ◇ *impers [praes chce się cf CHCIEĆ SIĘ praes 3 sg]*. ◇ *praet* chciáno (49),

chciało się (1) [cf też CHCIEĆ SIĘ *praet 3 sg n*]; chciáno : chciało się *Mącz* (3 : 1). \diamond *con* by chciáno (9). \diamond *part praes act* chcąc (1802), chcąc (2), chcący (24), chcący (7), chcący a. chcący (1); chcący *HistHel*, *KmitaSpit*; chcąc : chcąc *RejPs* (8 : 1), *GórnRozm* (13 : 1); chcąc : chcący *BielKron* (221 : 14), *HistRzym* (17 : 2), *BietSpr* (9 : 1), *PaprpPan* (8 : 1), *ArtKanc* (26 : 3), *KochAp* (1 : 1), *RybGęśli* (1 : 1), *WujNt* (52 : 1); chcąc : chcący *LibLeg* (27 : 1), *GliczKsiąż* (15 : 1), *SkarŻyw* (150 : 1), *Calep* (2 : 1), *CzahTr* (8 : 1), chcąc : chcący a. chcący *PatKaz III* (3 : 1); ~ -y (*cum sg m*) (16), (*cum pl m pers*) (13) [może *N sg m i pl m pers od CHCĄCY*]. \diamond *part praet act* chciáwszy (1) *KochFr*.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XIX w.

1. *Pragnąć, mieć ochotę, życzyć sobie, mieć nadzieję, mieć zamiar, starać się, próbować; raczyć* (często o Bogu); *deklarować się, być gotowym, wyrażać gotowość, zgadzać się; pretendować, uzurpować sobie; z przeczeniem często: odrzucać, nie dopuszczając; wzbraniać się; velle BartBydg, Mącz, Calep, Cn; cupere Mącz, Calag, Cn; petere Mącz, Calag; studere Mącz, avere Calep, Cn; apparare, censere, conari, expetere, polliceri, postulare, quaerere Mącz; concupiscere, percupere Calag; desiderare, pervelle Calep; ardere studio alicuius rei, fert mea voluntas Cn; negare Mącz, Calag; nolle Mącz, Calep; abdicare, desinere, detractare, detrectare, interdicere, recusare, reicere, renunciare, repellere, repudiare, respuere Mącz (17137) : Y sítáło się iáko koń chćiał *BierEz* Ov, B, E3v, F3v, F4, N3v, R3, S3; próśię ij chcę racz óstatz na miełtzu moijm *OpecŻyw* 173v, [57]v, 74v, 77, 100 [2 r.], 105v, 143; *ForCnR kt; PatKaz II* 66v; pyśię Cicero poganyń yłz u przyaczyol yełt yedno chczą albo nyechczą *PatKaz III* 128v, 111; *FalZioł I* 57c, II 23, III 40d, V 52v; *BielŻyw* 77, 161 [2 r.]; *GlabGad* G5v, P5v; *MiechGlab* 59; *BierRozm* 23; *WróbŻółt* Nv; *LibLeg* 6/115v, 10/57v, 71, 152, 11/27v, 184v; POśluchay pilno kto chce powiełci moiey *RejPs* 114, 110; *RejRozpr* K2; *RejJóz* E, Ev, F6, F8v, Lv *margin* (8); *RejKup* g2, 12v, N, n5v, ov (11); *HistAl* F2v, H2, L8v; *KromRozm I* A4v, M4; *MurzHist* A3, I3v, K3; *MurzNT* 13v, *Matth* 17/4, *Luc* 5/13, 16/26; A chcełz ći to na oko pokażę? *KromRozm II* e [idem q4v], b4, q4v; *KromRozm III* C6; *ZapWar* 1553 nr 2685 [3 r.]; *Diar* 34 [2 r.], 36; a będziesz raczył autoritate sua regia przynucić IchM rozkazaniem, gdyż z dobrej wolej nie chcą *DiarDop* 105, 99; *BielKom* D5v; Y nye dla częgo inśiego thák dłuogo odwłoczył yedno iż nyechcyał *GliczKsiąż* O8v, H8v, I, I8v, M8, M8v; *LubPs* R4v, R5, bb6 *margin*, dd5v, hh2v; *GroicPorz* B4v, 14, aa4, bb3v; *GroicPorzRej* C4; Chcełz trzyłtości y trzezwości [...] fthrzec y vtzyć? Odpowieda/ Chcę. *KrowObr* 127, 85, 127 [3 r.], 148, 205v, 214 [2 r.], 231; Nie tedy wftań kiedy chcełz/ ále kyedy muśiłz *RejWiz* 71v, 10v, 49v, 50, 55v, 107 (17); *Leop* *B4v [2 r.], *Ex* 2/7, 2.Reg 24/24, *Esth* 2/14, *Sap* 11/26 (15); *UstPraw* H3v; *LeszczRzecz* A5v; OSieł kiedy vřrzał plá [...]. A pan go łtoiać głałzcze/ chćiał tákież ofiełek *RejFig* Ee, Aa2, Bb4, Dd3, Dd4v; *RejZwierz* A4, 20, 47, 52v, 56v (12); *BibRadz I* *5v, *Gen* 19/2, *Is* 30/15, *Ez* 3/27, 4.*Esdr* 6/52 [2 r.] (15); ia po grecku nieumiem/ wyłóż mi łłowá iego po polłku. (-) Gdyż ták chcełz łłuchayże go po polłku *OrzRozm* P2, Bv, F4, K2, O4; Vkazał fie mu łwięty Grzegorz przez łen [...] vpomináiac go áby thego przełtał/ niechćiał. Drugi raz/ niechćiał. *BielKron* 164v; Dopułzczałz też łotrom rozboiow/ kthore by łacno wykorzenił gdy by chćiał *BielKron* 393, 12 [3 r.], 18, 25, 44v, 46v (81); *KochZg* A4v; *KwiatKsiąż* Hv [3 r.], Lv; Imperiosissima et superbissima familia. Zbytnie hárdy dóm/ po páńsku wřziłtko chce. *Mącz* 280c; Postulo, Ządam/ prółzę/ chcę/ potrzebuyę. *Mącz* 315b; Detracto, seu Detrecto, Zbraniem/ przećiwiam fie nie chcę. *Mącz* 461d, 14a, 37b, 72c [2 r.], 75c,*

94c (30); *OrzQuin* C4, M2v, S2v, Aa4v; *Prot* D; *SienLek* 99, 158, 173; *RejAp* CC3, 31, 140, 192v, 193; iáko íą niektorzy ták przemierzli/ czo niechcą iedno wízythko po íwemu *GórnDworz* M3, E4v, G6v, I5v, L5, N3v (12); *HistRzym* 25v, 59, 105, 107v, 108, 121v; *RejPos* 32, 73, 74, 138v [2 r.], 159 (18); *RejPosWiecz*³ 98v; *BiałKat* 66 [2 r.], 101 [2 r.], 208v, 233v, 306, 371; *BielSat* B4v; *GrzegŚm* 6 [2 r.]; *HistLan* D3v, D4v, E2; *KuczbKat* 135; *RejZwierc* A2v, B, B3, 25v, 42v (25); *BielSpr* c2, 74v; Ieíli niechce żoná/ niech przyydzie dziewczká. *WujJud* 133v [idem 209v] 109v [2 r.], 209v, 218; *BudBib* 1.Reg 31/4, 4.Reg 5/16, 4.Esdr 6/52 [2 r.], *Eccli* 15/15, II 86a; *MycPrz* I B3v; *Strum* D2, I3v; *WierKróc* B2; Oto y okręty [...] obracáne bywáią od máluczkiego rudlá/ gdziekolwiek chuc ítyrniká chce. *BudNT* *Iac* 3/4, k. C, *Matth* 13/28, 18/30, 23/37, *Mar* 14/12 (11); *StryjWjaz* C4; iednák nie zázwdy może vczynić tego coby chćiał dobrego *CzechRozm* 244, 82, 122, 122v, 240; *PaprpPan* C3, C3v, Ev, I3 [2 r.], Z3v, Aa; *ModrzBaz* 9 [2 r.], 66v, 100, 144; *SkarJedn* 243, 323, 325; *KochOdpr* Bv, C4; *Oczko* 30v; *Calag* 63b; *KochPs* 166; możelz ty wízythko iedno chćiey *SkarŻyw* 384, 29, 46 [2 r.], 90, 98, 118 (28); *KochTr* 19; *MWilkhHist* A2v, K4v; *StryjKron* 71, 135, 472; *CzechEp* 135, 176, 278, [406]; *NiemObr* 25, 109, 156, 160; *KochFr* 50, 95, 126 [2 r.]; *KlonŻal* B4, E3v; *KochMRot* B2v; *ReszPrz* 6; *WisznTr* 26; *BielSjem* 7; *KochPieś* 9, 19, 36; *KochSob* 59; A chcećie powiém ia téz zdánié íwoie? *PudłFr* 33, 7 [3 r.], 26, 28, 60; *ArtKanc* O4v; *BielRozm* 3,14; Powie lekarż/ iuíf teraz nielza/ iedno po íámy ítaw rękę vcíąć. Tu chory niechcę niechcę. *GórnRozm* K2, A3, C3, G4v, K2, M4v, N3; *KochWr* 34; *ZawJeft* 10, 33; *ActReg* 5 [2 r.], 142 [2 r.], 167, 169; Desidero – Pozadám, zyczę íobie barzo chcę. *Calep* 311b, 114a, 702a, 794b, 1138b; iedno, chćieć/ náuczý kázdego leniwego pilny *GostGosp* 102, 148; *Phil* Dv, F; *GórnTroas* 22; *GrabowSet* C2, E, F2v, O3v, R2, X2v; Z kázdym íie zgodzę/ iedno z íákómym nie/ bo ón chce/ á ia téz chcę. *KochAp* 6; *KochFrag* 24; *OrzJan.* 7, 46, 61, 88, 132; *WyprPl* A4, B3v; *LatHar* 70, 103, 579 [2 r.], 591, 592 (12); wízákze nie iáko ia chcę/ ále iáko ty. *WujNT* *Matth* 26/39, *ktv*, *Matth* 8/3, s. 57, *Matth* 25/28, 27/4 (59); ále kíftall/ kšíadz ták ia chcę pífác. kto teíf chce prez x. tedy mu to wolno. *JanNKarGórn* H, D4, D4v; *SarnStat* 54, 463, 569, 571, 636 (9); *SiebRozmysł* H3; *GrabPospR* M2; *KlonKr* C2, E; *PowodPr* 59; *SkarKaz* 116, 160a, 243a, 347b [4 r.], 418b (11); Słyżę że corká moiá zá cię Zmowiona? (–) Chybábys ty był przeciwo temu. (–) Y owízem chcę. *CiekPotr* 86, 5, 15, 44, 68, 72 (9); *CzahTr* Bv, H2; *GoslCast* 23, 39, 46, 62, 64; *SkarKazSej* 663a, 686a, 694a, 705b; *KlonFlis* B3, F3v, Hv, H5; *KlonWor* **v, 48, 67, 71 [2 r.]; *ZbylPrzyg* B3; W nędzy człowiek doítánié gdy chce poćielzenia *SzarzRyt* C3v, C2, D3v.

W charakterystycznych konstrukcjach jako zdania wtrącone z elipsą dopełnienia: chce(sz)li (chcecieli, chcqli) (81), jes(t)li chce(sz) (chcecie, chcq) (48).

chcieć kogo, czego (458): LibLeg 11/42v; ny[e]chceíf ímyercy grzeífńich [bibl. *Ez* 33/11] *BierRaj* 16 [przekład tego samego tekstu: *BierRej* 19, *Leop Ez* 33 arg, 3/11, *RejAp* 27v marg, *Ee3v*, *RejPos* 29, 327, *RejPosWiecz*³ 98, *RejZwierc* 5, *SkarŻyw* 125, *ArtKanc* N17, *LatHar* 153], 19; Tákiegoby íługi chćiałá/ By tę íłuzbę ponim miálá *BierEz* B4v, B, B2, D, Iv, K4v (10); *OpecŻyw* 59v, 105, 145; *ForCnR* D; *TarDuch* A3; *BielŻyw* 2, 60, 71, 93, 99; *GlabGad* A4v; *BierRozm* 24; *RejPs* 147; *LibLeg* 11/45v, 82v; *LudWieś* A3; *RejKup* a6v, Gv, k2, z8, Ddv; *KromRozm* I C3; I czegoíz daléi chcećie? *MurzHist* G3, Iv, O3v; naucćie íię co íelt ono Miłóśierdzia chcę a nieofiary *MurzNT* *Matth* 9/13 [przekład tego samego tekstu: *OpecŻyw* 59v, *MurzNT* *Matth* 12/7, *Leop* *Matth* 9/13, *HistRzym* 100v,

RejPos 326v, *WujNT Matth* 9/13, s. 39, *Matth* 12/7], *Matth* 12/7; *KromRozm II* 14, p3; *GliczKsiąż* 17v, P5; Nád cyebye ya ná wyeki nye chcę Bogá inego *LubPs* R2, hh5; *KrowObr* 27, 68v, 113, 116; Kupifz iey dziś kofzulkę iutro chce rántuľzka *RejWiz* 57, 39, 51v, 73, 73v, 77 (11); *Leop Ps* 17/20, *Is* 1/11, 65/12, 66/4, *Ez* 33 arg, 33/11, *Matth* 9/13; *UstPraw* C2v; *LeszczRzecz* A5; *RejFig* Bb3 [2 r.], Dd2v, Ee3; *RejZwierz* 106; Byś też chciałá y puľ Kroleľtwá todyć będzie dano. *BibRadz Esth* 5/3, I *4, 66b marg, *Luc* 11 arg; *OrzRozm* B3, H, Q2, Vv; Abowiem niektorzy chcieli Antoniego á drudzy Oktáwianá *BielKron* 131, 40, 73, 90, 93v, 108 (26); *GrzegRóżn* K4; *KochSat* A3, Cv; *KwiatKsiąż* E, L2v; Non satis video quid tibi velis, [...] Nieowľzeki rozumiem czego by ty chciał. *Mącz* 494a, 247d, 253c, 255a, 256a, 295c, 343b; *OrzQuin* D [2 r.], D2, M, S4v; Daľ Bog dobrego Páná/ my frogiego chcemy *Prot* A4v, C3, Ev; *SienLek* 151; *RejAp* 27v [2 r.], 83v, Ee3v; *GórnDworz* N8v, S2 [3 r.], V6v, Cc2v [2 r.], Cc5v, Dd5v, L14; bo niechcę poćiefzenia prze nowy ímutek moy. *HistRzym* 23, 4v, 7v, 9v, 14, 14v (12); A ták w tey ípráwie małżeńťwá íwiętego chce Pan Bog wielkíey wćziwości *RejPos* 42v, 29, 68, 69, 146v, 185v [2 r.] (20); *RejPos Wicz*³ 98; *BiałKat* 153v, 203v [2 r.]; *GrzegŚm* 31; *RejZwierz* 5 [2 r.], 205v, 235v; Przeto iego słowá z wćziwością przíymuiemy lecz wáľzey glozy niehcemy. *WujJud* 96v, 66, 149v, 231; *WujJudConf* 64v; *BudBib Os* 8/13, 1.Mach 3/34; Wnet byľmy mieli Czegom nie chcieli. *MycPrz* I B3v, I B3v [2 r.], C; *WierKróc* A3; *BudNT Luc* 5/39; *CzechRozm* 232v, 253; *PaprPan* D2v, Pv, S2v, Aa3; *ModrzBaz* 26v, 27, 28v, 59, 65, 136v; *SkarJedn* 100, 186, 334, 384; Chćali nagrody/ niech íá ľami pierwey czynią *KochOdpr* B4, Cv; *KochPs* 60, 75 [3 r.], 205; Y dawaľem mu pieniędzy ále ich niechćiał *SkarŻyw* 99; Gdy iey zá małz chćiało Książę Polľkie/ [..] słowá na to rzec niedaľá. *SkarŻyw* 161, 125, 161, 202 [2 r.], 207 [3 r.], 331 (16); *ZapKościar* 1580/10v; *StryjKron* 592; *CzechEp* 66, 345; *NiemObr* 14, 113; *KochFr* 46, 75 [2 r.], 104; *WerGość* 231, 256; *WisznTr* 18; *KochPieś* 12; *KochSob* 59; *PudľFr* 51, 72; *ArtKanc* M2, N17v, P13v; Tátar od nas chce dani/ ľukná y kozuchow *BielRozm* 6; abowiem moc chćieć złego/ ízaleńťwo to íeľť/ nie Wolność. *GórnRozm* Bv, C4v [2 r.], D4v, Hv, K, K2, K2v; *ActReg* 3v [2 r.], 115, 132, 156; *Calep* 756b [2 r.], 1144b; *Phil* H4; Íeľť y ten co Káľsádro chce ćię ná íwá ítronę. *GórnTroas* 11, 21, 40, 50, 58; A íák rzeczy powinney flogowánia chcemy *GrabowSet* L2, Cv, G2v, H4v, N4, Ov, Q4v; *KochFrag* 45; *WyprPl* A2v, B3v; *LatHar* +9v [2 r.] +10v, 108, 151, 153 (10); A żadny pijác ítare/ nie wnet chce nowego. *WujNT Luc* 5/39, *Matth* 9/13, s. 39, 48, 80, 108 (15); *WysKaz* 27, 28; *JanNKarGórn* G4v; *SarnStat* 196; *SiebRozmyśl* F3; *PowodPr* 46, 47; *SkarKaz* 81b, 160a, 244b, 312b, 519a; *CiekPotr* 2, 47, 66; *GosľCast* 23; *SkarKazSej* 670b [2 r.], 675a [2 r.], b marg, 676a; Niechćiey mądrego/ ízukay ľobie głupcá *KlonFlis* H2; *KlonWor* 75; *SzarzRyt* B3v. Cf *chćieć czego z kogo; czego za co, Ze zdaniem dopelnieniowym, »czego chcesz«.*

chćieć czego od kogo za co (2): bo íáko nagrody Od téy/ od któręy wľzytko/ chćieć zá ľwoie ľzkody? *KochFr* 86; CZego chćeľz od nas pánie/ zá twę hoyné dáry? *KochPieś* 71.

chćieć czego z kogo (1): Íeľli oni z nieprzyńiaćioľ pomľty nie chćieli *SkarKaz* 312b.

chćieć co (1): ze hoľpodar moy chce zwáľcham mczá dobri pokoy y przyaczyáľťwo *LibLeg* 11/162v.

chćieć od kogo (28): *LibLeg* 11/44; By go wľpomogľ od niego chćiał. *BierEz* Q3v; íeden przyľzedľ pieniędzi odniey íchowanych chćiał *BielŻyw* 60, 99; *RejKup* a6v; *RejWiz* 51v; Bo byś chćiał odemnie

offiar/ wzdám ci bym był dał *Leop Ps* 50/18; *BibRadz* 1.*Cor* 4 arg; *BielKron* 25v, [86²], 217; *HistRzym* 128v; *RejPos* 181 v, 192v, 201, 252, 343v; *RejZwierc* 176; *SkarŻyw* 202, 593 marg; *WerGość* 231; *KochSob* 68; á ktoremu wiele zlecono/ tym więcej będą chcieć od niego. *WujNT Luc* 12/48, *Matth* 12/38, s. 108; *SarnStat* 1160.

chcieć po kim = wymagać (63): *LibLeg* 11/42v; *KromRozm I* C3; *KromRozm II* 1v, 14; *GroicPorz* C3; *KrowObr* 66; Tákże chce po człowieku by kázdy był wierny. *RejWiz* 111v, 51; *Leop* 4.Reg 4/2; iż Pan Bog po nas chce wielkiej á oobliwey czyfłtości. *BibRadz* I 66b marg, I *4, 468c marg, *Luc* 11 arg; *OrzRozm* Q2; wżytkołfmy vczynili czego po nas chciano *BielKron* 108, 109v, 165, 255v; *KochSat* Cv; *Prot* A3; *GórnDworz* E6, N8v, X6, Cc5v; *RejPos* 181v, 340; Powinnifmy poczcziwość/ ktorey po nas chcefz *BialKat* 203v, 151, 153v, 203v; *KuczbKat* 385; *RejPosWstaw* [110²], [110³]; *BudBib* 2.*Mach* 7/2; *CzechRozm* 38v, 173v, 220v, 252v; *PaprPan* D2v, N4, Cc3v; *ModrzBaz* 2v, 26v, [38], 59; Máley rzeczy po tych pletliwych ludziách y tuś my w Wilnie po Zwingliánfkich Miniftrách chćieli *SkarJedn* 100, 119; *SkarŻyw* 20, 481; *CzechEp* 6; *NiemObr* 113; *KochFr* 98, 104; *KochSob* 59; *ArtKanc* P13v; *Phil* H4; *GrabowSet* E3v; *LatHar* 108; *WujNT* 690; *WysKaz* 28; *PowodPr* 47; Záwiadłfzy mię do domu, powiedźiał mi czego Chce po mnie *CiekPotr* 66, 37.

cum inf (w przekładach z łaciny polski bezokolicznik z formą *praes* czasownika „chcieć” odpowiada często formie *fut primum* odpowiedniego czasownika, a więc polskie „chcieć” pełni wówczas funkcję słowa posiłkowego w *fut* złożonymi np. *faciam* = chcę uczynić; niekiedy też polskiemu bezokolicznikowi zależnemu od „chcieć” odpowiada dany czasownik w konstrukcji *coniugatio periphrastica activa*, np. *daturus fui* = chciałem dać, albo w formie *participium futuri* w składni eliptycznej *A cum inf*, np. *misit se venturum* = obiecał, że chce przyjechać, lub też w postaci *verbum desiderativum* z sufiksem – *urire*, np. *nupturio* = chcę za mąż iść; przy czym brak wówczas łacińskiego odpowiednika wyrazu „chcieć”) (10478): taczí oobliwie maia bycz karani, ktorzi więcej strawicz chcą niłz wiłfuzicz mogą. *ListRzeź* w. 42, 10, 34; Czom vdzyelal thom vdzyelal ysh my ssyą nychczyal dacz wssyącz wgayv moyem *ZapWar* 1528 nr 2535, 1513 nr 2118 [2 r.], 1524 nr 2156, 1528 nr 2458, 1530 nr 2423, 1545 nr 2646 (13); *BierRaj* 16, 19; *PowUrb* +2v [2 r.]; Ja. N. przyfzyągam yłch bandancz porucznykyem albo Rothmyftrzem yego krolyewłkyey myłofzczy wyernye a fprawyedlywye sluzycz chcą. *MetrKor* 38/286, 34/134v, 268, 37/1 [2 r.], 2, 2v [3 r.] (23); Rozmáite przyczyny wymyfla/ ktory fie fprzyiacielem roftác chce. *March*¹ A4, Av, A4 [2 r.], A4v; *March*¹ *Wiet* Av; Kupiec rzekł chcę go tąrgowác Ale bych go chćiał oględác *BierEz* A4; Więć gdy záfię chćiałá wyniść/ Nie mogłá fie w dziurę w mieśćić *BierEz* 12; Zołw mu rzekł/ á což wiele mowić/ Chcewá fię na liłzkę z zwolić *BierEz* L3v, A2, A3, A4 [3 r.], B, B2 (154); żádné rzeczy przeciwné znofitz niechcemy *OpecŻyw* 48v; Iezufa milégo chćiano vczynitz krolem. *OpecŻyw* 53; W grzéftech ieftes fie wfytek vrodzil/ a ty nás chcefs vczytż *OpecŻyw* 64, 3 [3 r.], 3v [3 r.], 5v, 6v, 7 [4 r.] (219); *OpecŻywPrzedm* C4; *OpecŻywSandR* nlb 2, 2v, 3 [3 r.]; ani drážń pfa ktory s pokojem fpácż chce. *ForCnR* D, A2v, A3, A4, Bv, B3 (14); *PatKaz I* 1v, 3v, 7, 10v, 13 (8); yze on chczał przyyącz naturą czlouyeczey plczy y chczał fyą narodycz nalfzwyath *PatKaz II* 30, 19v [2 r.], 26, 30 [2 r.], 30v, 31 (40); ktorzy by fyą chczyely od fzwytółfzczy uymauyacz nychczący pokuty przymouacz *PatKaz III* 135v, 89, 92v, 93, 97v, 98 (25); *HistJóz* A2 [2 r.], A2v, A3, B3v [3 r.], B4v (11); *TarDuch* A8v, B2, B5, B5v, B6v (8); Ten ptak [...] chce być

rofkofznie chowan. *FalZioł* IV 17c; bo gdy orlicza chce iaycza znieć: ten Kamień łamiecz przynofi *FalZioł* IV 48b, +2v [3 r.], I 9c, 10d, 16d, 28b (48); Czożby kolwiek powiećać chciał pirwej na myłli rozważ. *BielŻyw* 44; Bo gdyby mię Cefarz okłamać chciał, mułiał by to inak przed fię wziąć *BielŻyw* 65, nlb 4, 5, 6, s. 3, 5 [3 r.] (79); Włzakoż (chcemyli Platonowi wierzyć) tho iełt, nie łprawiedliwołci koniec dobrym fię vkazować gdy takim nieiełt. *BielŻywGlab* nlb 10, nlb 11 [2 r.], 14; przyłol oney wody w ktorey chczelz moczyć takowe rzeczi *GlabGad* I7v, A2v, A3, A3v, A5, D5v (18); *March*² D4 [2 r.]; Radniey fię łam chciał łpalic niżli by miał przyłć w ręce nieprzijacielłkie. *MiechGlab* 54, ktv, *2, *4V, 6 [2 r.], 12 (19); Mając go podeżranego, Nie chce go mieć za rownego. *BierRozm* 13, 10, 11, 17, 18, 19, 27; Dwa chcą frimarczyć/ ieden ma łzafran/ drugi ma perły/ [...] a chce mieć 1/4 gotowych pienedzy. *KłosAlg* G4, Av [2 r.], Gv [2 r.], G2, G2v, G3v [5 r.] (19); *KlerWes* Av, A2, A2v[2 r.]; Krol yego M. pan moy nychczyal by bycz wthem vynyen *LibLeg* 7/10; A thak mi chczaczi swamy [...] przyaczielskie zachowanie miecz [...] przifwolylyłmi samy kv themv abi czy poddany wałchi bili dobrowolnie wipwłczony *LibLeg* 10/91; Ielyałch pan moy choczecz w. m. bicz przyaczyelyem dobrem *LibLeg* 11/162v, 6/55v [2 r.], 116, 190 [2 r.], 191v, 7/8v (188); *March*³ V4, V4v, V7; rozprołzył fiły tich ktorzy fię złołtnikom chcą łpodołać *WróbŻołt* 52/6, D6, 13/6, K7, L7, 37/14 (24); *WróbŻołtGlab* A5; *RejŁas* w. 6; powiełciłmi łwemi złemi á łłeczniemi łam łobie rádžil niechczłc fię obacyć *RejPs* 53, 17, I7v, 23v, 24v, 26 (67); *ComCrac* 11v, 12 [2 r.], 13, 13v [2 r.], 17; Powya [!] yłch suknye polłkiey on nyema y chce gardlo dacz yełlize vnyego łądzie nalyzeyona *LibMal* 1548/145, 1543/67v [2 r.], 68v, 69, 72 [2 r.], 74 (54); Bo kto pierno łada chce pić *RejRozpr* H2v, A3, A3v, B2, B2v [3 r.], B3 (25); iełly przerzeczony połlowie na tho fię zezwołicz niebenda chczieć *ConPiotr* 35, 32v, 33v, 34, 35; PAnie Macieiu Czczuga/ chczelz połluchać piołnki [...]/ a my łą tobie łędziemy łpiewać. *LudWieł* A2v, A2; to tam na naznacżonym miełczv naydzie/ kto chczę czytać. *SeklWyzn* 3, 4, b4v [2 r.], c3v, c4v [2 r.], Dv [2 r.] (17); Hey hey ty dobry męžu/ [...] Niechciał bys v nas kupić/ chłopiłtka pięknego *RejJóz* B; Pięknołcz łwł y vrodę z niecznotł chczelz łbraćić *RejJóz* E5, A3, A8v, Bv, B4, C (62); *SeklKat* A4v, A6, E2, F2, F3v (20); *RejRozm* 402; Bys thy był chczłł dłwno łłuchac Mogł czij zjwot nienapuchać *RejKup* q4; Ale chczemeli łyę łprzjkrzycz Czartowi *RejKup* V, B, b2, b4v, b5, c4 (101); *RejKupSekl* a2v, a4v; chczelz fię zwłć łłkoby niełmiertelnym. *HistAl* C5v, A6, A7v, B3 [2 r.], B8 [2 r.], C4 (56); *KromRozm I* B2, B3 [2 r.], Dv, Ev, G2 (16); Więć tak łłm chczelz/ twoił głowł włzyłtki przelomić? *MurzHist* M3v; łłdy panłkie łłc głębołkołcił niezmiernł/ vtioniemy iełli wnie zabrnłc łędziem chczeli *MurzHist* O4, A3 [2 r.], A3v, Cv, D4v [3 r.], E2 (51); *MurzHistSekl* ktv; Rłchel płakłł łynow łwojch/ j poćiełzona być niechczłłł *MurzNT* *Matth* 2/18, A4, 4, 8v, 21, 28v (45); *KromRozm II* c2, g2, hv, h3, i2 (11); Włłłk Grzegorz S. papyęż nye tylko nychczłłł łyę piłłć á bo zwłć powłłłchnym biłkupem/ Ale łwyłdłłł/ łż ładen zprzodkw yego/ tego łłk łpłłłłnego przezwłłkł wżywłć nychczłłłł *KromRozm III* O6v, A3, B2v, B5, B8, C (28); *Diar* 23, 26 [2 r.], 28 [3 r.], 29, 30 (81); bo ładny już nikomu praw być nie łędzie chczłł, jeno na sejmie. *DiarDop* 114, 98, 100 [4 r.], 101, 102 [4 r.], 103 (35); *MrowPieł* A3v; Włruyże fię by cie Bog łł to nie chczłł kłrłć/ Zeć dłł pyęknołć vrodę á chczelz łą rołparłć. *BielKom* E, A2 [2 r.], B8v, C7v, C8, Dv [2 r.] (39); Dobrzeć czynylł oni gołłodarze/ ktorzy [...] ołłłdłłł y obyełdzłłł łżrzełce/ ktore gdyby fię też łwowlne chczłłł myotłć/ [...] podczłłł ony łłbadłłł y łłcinłłł. *GliczKsiqż*

18v, B [2 r.], B2, B4, B5 [2 r.], B6 (92); Z złośnikim íprawy mieć niechciał bom widział ich złości *LubPs* D3; Bo fie Pan chce opyekác swoimi wiernými *LubPs* Kv, A4v, A5v, A6, B, Bv (174); IA: N: przyfýgam Pánu Bogu [...] /iz chęc wierzen być ná Sądzie moim *GroicPorz* c2v; Ia tylko chćiał krotko vpomionąc / iz to iest w póspolitey rzeczy wielką íkázá *GroicPorz* ee4, C2v, b2v, b4, c, c2v [2 r.] (62); By kto nierzekł że fie my chcem pochlebstwem báwić. *KrowObr* A; thym piłmem chcesz Mnichow y Mnińzek bronić / nád kthore niemáfz íáńnieyżego náprzećiwko Mnichom y Mnińkom. *KrowObr* 143v, Av, B3, B4, B4v, 1v (87); Chciałbych s tym ápellowác do rozumu twego. *RejWiz* 38v; Co chćiałá wzgorę buiác / wnet w ízelineę wpádnie. *RejWiz* 90, A4v, A7v, A8v, 5v, 8v (81); Chćiałłim kiedy íść do nich: fiadałem pierwfłý *Leop Iob* 29/25, *A3v [2 r.], *B4v [2 r.], *Gen* 31/20, 27, *Ex* 2/14 (124); *OrzList* b4, c3v, e2v, fv, f3v (9); Kondrat v Domimká dom kupił / ktorego targu chćiał dowieć ízełćiá świádkow *UstPraw* C4v, A2v, A3 [2 r.], A3v, A4, Bv (44); Pytálimy / ktoby z nią był / powiedzyeć niechćiałá. *KochZuz* A4, A2v, A4, A4v, A5; *LeszczRzecz* A3, A4v [2 r.], A5 [3 r.]; Co niechciał Papieżá w nogę cáłowác. *RejFig* Aa2; Mnię łeb boli á wy mi dupę leczyć chcecie. *RejFig* Ee, Aa2 [2 r.], Aa2v [2 r.], Aa3v, Aa4, Aa4v [2 r.] (55); Ze choćby kto chćiał vciec / nie będye miał kędy *RejZwierz* 10; Chceszli pográć / póspiewác / do piątey posiedzyeć / Chceszli teź o koronnych powinnoćiach wiedzyeć. Na wżytko mię wnet znaydzyelz / záwždy gotowego *RejZwierz* 52v, A4, A6v, 3 [3 r.], 8, 8v (83); Y podnioł na nię [!] rękę íwá / chcąc ie pomordowac na pułzczy. *BibRadz Ps* 105/26; ilekroć žem chćiał zebrác dżiatki twe ták íáko kokofz kurczátká pod íkrzydłá íwoie *BibRadz Luc* 13/34, I *2v [2 r.], *3, *4 [3 r.], *4v, *5 (198); *BibRadzBaz ktv*; *Goski* 14v; niechęc wiele mowić / na tym miey dofýc com powiedźiał *OrzRozm* G3v; Otoź maćie coćie wiedzćieć chćieli *OrzRozm* Q2, Bv, B3v, C, C3v, D3 (35); Gdy tedy Midás krol náczynił złotá dofýc / chćiał ieść / tedy czego fie dotknął na ítole / sítało fie wżytko złotem. *BielKron* 26; Y iednák to ich byłá dobra rádá / by byli ná nię wżyfcy chćieli przyzwolić *BielKron* 415v; Gdy nie chćieli [*Nigryte*] nic mowić / chcemy ie mijác / á oni pućili ítrzelbę z łukow *BielKron* 451, 4, 7, 7v, 9v, 11 (995); *GrzegRóżn* A2v, B, B3, C2, C2v (23); Aby chćiał patrzyć prawá / trzymał bych iá z wami *KochSat* A3v, A2v, A3, A3v, A4v, B (13); *KochZg* A3, A4v; *KwiatKsiąż* D3v, D4v, Gv, K4, K4v (10); Non libet omniá criminari, Niechęc wżitkich niecnót powtarzác. *Mqcz* 68d; Misit legatos se venturum, Obiecałmi przes posły że chce przyechác. *Mqcz* 225a; Negato esse ituram, Powiedz że nie chce yść. *Mqcz* 244d; Restat Chremes qui mihi exorandus est, O Chremeśa tilko ydźie / którego Chęc pilnie proćić *Mqcz* 270a; Parare fugam, Chćieć vciec *Mqcz* 279c; Petere mutuum, Chćieć pożyczćieć. *Mqcz* 295b. Ex manibus sacrificantium cum se proripuisset, Wymknáwłzy fie z rękú tich ktorzy go chćieli ná ofiárę zábić. *Mqcz* 346d; Plebi summa ope inservitum est, Póspółstwu fie bárzo folgowáło / w naymnieyżey rzeczy fie nie chćiało [!] vprzikrzyć. *Mqcz* 389a; Consolationem respuere, Nie chćieć fie dáć pociefźieć. *Mqcz* 411a; Ad eum ire instat, Chce przedfýeć do niego yść. *Mqcz* 418d; Argentum quod daturus iam fui, Pieniádze którem yuż chćiał dáć. *Mqcz* 429a; Non tenebo te pluribus, Nie chęc cie dłužey ná słowie dżierzeć. *Mqcz* 446c, 3b, 6c, 18b, 19d, 30d (259); Królá mieć chęcá / á Káplaná Królewłkiego koronatorá / mieć w Polńce nie chcá *OrzQuin* C4v, B2v, B3, B4v, C, C4 [2 r.] (46); Tey Máteryey nie chcę tu słowy przedłužyc. *Prot* Cv, A2v, A3, A3v [2 r.], B, Bv [3 r.] (26); *ProtStoj* Ev; *SarnUzn* B, B2v [2 r.], B3, B7, B7v [2 r.] (31); Rádzi Awiccenná / áby ten fuchych rzeczy pożyczáł ktory niechce rychło ośiwieć

SienLek 5v, a2, a2v, a3 [2 r.], 16v, 44 (31); *LeovPrzep* a4v, b2 [2 r.], A4, Cv, Dv (8); rádując fie tego iż iuż Pan dokończyć chce onych obietnicz pociefzliwych wiernym swoim *RejAp* 97, AA3v, AA4v, AA6, AA7 [2 r.], BB3 (115); á wżákoż chciaľbych ia iefzće fľyźeć czoś zwľáfniefzge okoľo zabaw dworfkich *GórnDworz* M3v; Chciaľem teź byľ ſpomnieć pogáńskie dwory *GórnDworz* V6; (iż to iefť przyrodzona rzecz człowiekowi/ chceć wżyťko wiedźieć) *GórnDworz* Dd2, A2v, B, B2 [2 r.], B3, B7v (243); A ták będziem mieć iuż pomierzóną Wyľokość/ któriefľmy ſye dowiedźieć chćieli. *GrzepGeom*, O, A, A3v, A4, E4v, F4v (13); Elawik tego dáru nie chcęcy wźiáć rzekľ. *HistRzym* 11v; Tedy krolewná ięľá fie tego ſkutku bárzo pľákáć/ á niechciáľá być poćiefzoná. *HistRzym* 31, 2v [2 r.], 3, 3v, 4v [3 r.], 5 (113); A coź my tedy chcemy rzec nędzni pielgrzymowie *RejPos* 112; Teź thu obaczyc moźeľz/ iż Pan y złoczyńce nie chce zoľtáwic przy roľpáczy o miľofierdzyu ſwoim *RejPos* 218, A3, A6v, Bv, 2, 2v (539); *RejPosWiecz*² 93; *RejPosWiecz*³ 96v, 97v, 98v [2 r.]; *BiałKat* d4v, 18v, 26, 31 [2 r.], 41 (42); Konia fie ſroma fiodľáć/ fiećzki niechce rzázáć *BielSat* D3v, C, C4v, D, Dv, D4v (18); *GrzegŚm* 16, 46, 66; Ey niechceć wźiáć dyabeľ tey báby *HistLan* B3v, *ktv* [2 r.], A2 [2 r.], A3v, A4 (43); Toľmy krotko o Páńskiey nam bárzo pożyteczney męce y o ſmierci chćieli powiedźieć. *KuczbKat* 45, 1, 35, 50, 85, 105 (29); chceľz fie zemną rownáć/ á wiefz iáko iá z dawná z wielkiego narodu ideć? *RejZwierc* 52v; Nie moiá miľa ſioľtro/ chciaľem cię proſić byś mi tych drew pomogľá ná rámię záľożyć *RejZwierc* 170; Kto chce być dobrej myľli/ rad chędogo chadzą. *RejZwierc* 241, Av, A3, A5v, B3, 1v [2 r.] (195); *RejZwiercPodw* 183v; Tákie obráćanie iefť pożyteczne w ten čás/ gdyby chćiał czoľo na zad obroćić *BielSpr* 34v, b4, c2, 2, 3v [2 r.], 11v (35); Ja jednak będeľ swego chćiał dochodzić zbrojnie *KochMon* 29, 22, 27, 32 [2 r.], 33 [2 r.]; Iefľi przeto przykazánie koſcielne odrzucáć chcećie/ bárzo błádzicie *WujJud* 74v; A chceľzże wiedźieć o człowiecze márnym/ że wiárá bez wczýnkow niefzemna iefť? *WujJud* 97, A5v, 5, 9v, 11, 20 (81); *WujJudConf* 9, 12v [2 r.], 13v, 31v, 66v [2 r.] (28); *KochList nlb* 1; *RejPos Rozpr* b3, b4, cv, c4; áby/ gdy rzecz bywa o dobrych wczýnkach/ [...] niechćielifmy thego przypifowáć zaľugam á wczýnkom náľzym *RejPosWstaw* [21²]v, [21²], [41²] [2 r.], [41³], [41⁴], [41⁴]v [3 r.] (15); proroki teź twoie pomordowáli ktorzy fie oſwiadczáli (chcáć) ie przywieſć do ćiebie *BudBib* 2.Esdr 9/26, I b4 [2 r.], *Deut* 1/26, *Ios* 24/24, *Iudic* 11/23, 1.Reg 22/17 (39); *HistHel* B2, B3, D2v [3 r.], D3 [3 r.]; *MycPrz* I A2v [2 r.], A3, A4v, B2 [2 r.], B3 (27); będzie chćiał Ryby łowić/áno niemáľz iáko *Strum* E4v, B3v, E3v [2 r.], F2v, G3v, H (14); *WierKróc* A3, B, B2v, B3v; Iefľi w máľych ſtániech Máťki ſię więdinych ſyniech kocháią/ chćiaľeś ták zacną Kroľowá/ nád ták zacnym dziećięćiem/ okrutnieyľzám nád inľze Máťki wczýnicć? *BiałKaz* I3, A4, C2v, C3v, G3, I3 (15); Bo gdy czego nie rozumie/ mnima żeby fie omyľli piáarz/ y chcáć poprawić/ kázi *BudNT* c5v, c5, c6v [2 r.], d2, d2v, *Matth* 15/32 (34); Ciebie mdľe Muze moię chcá mieć Mecenáľem *StryjWjaz* A2v, A3, Bv, B2, C, Cv [2 r.], C2; gdyź Ioľedet/ rodzącá znáczy/ iefľilibyfmy fie zá ſłowká/ chwytáć chćieli/ á nie tę coby potym nie rychľo rodzić miáľá. *CzechRozm* 135v; á ktorzyby przodowáć chćiał/ niechże będzie wżyťtkich niewolnikiem. [bibl. *Matth* 20/21] *CzechRozm* 250v, A [2 r.], Av, A2, A3v, A5v (302); V ciebie teź chcem ſzukáć dziſich lat obrony. *PaprPan* A4v; Ale bogday fie chćieli wżyľcy ták ſpráwowáć/ Mogľiby Podolánie mnieyľze poczty chowáć. *PaprPan* Y4v, A4v, B, B3, C4, D (60); tedy oto záś náľz miľy Pan [...] przyſięgľ nam przez łamego ſiebie/ że chce przefťpnoſci náľzych przeyźrzeć/ chce náľze ćięľzkie grzechy odpuſćić *KarnNap* C3, A2,

B3, C2, C4 [2 r.], D (11); Y tákci oni łtopniámi łwemi złotemi y śrebrnemi/ czelnieyfzych wrzędow dołtępowác chcą *ModrzBaz* 82v, 1v [2 r.], 2, 4v, 6v, 9v [2 r.] (153); *ModrzBazStryj* ¶2v; Co ták być może/ iáko gdyby ręká głową fię vczyniń chćiáá *SkarJedn* 163, A5v, A8v, A*v, [A*2]v, 4 (125); *KochDryas* [A3]; Oczy wywraca/ głową kręci: to chce mowić/ To zámilknie. *KochOdpr* D, A4 [2 r.], B2, B3v [2 r.], B4, G, D, D2 [2 r.]; bo dwa łyropy [...] trzy kielifzki czyniá/ iefli po vncyy ośmi álbo więcýy liczyć chcemy *Oczko* 20, A4v, 1v [2 r.], 2v, 3v, 5 (27); *Calag* 288b, 381b; Dokąd mię chćełz zápómnińć/ oycze litościwy *KochPs* 9, 6, 8, 15, 17, 25 (40); Ale co czyniń? chcąc mátczyne łzy vtulić łam płacząc. *SkarŻyw* 195; Rátuyćie rátuyćie/ owo mię łmok pochłanáć chce. *SkarŻyw* 252; O co Książę obrufszony przegrażał fię nań iłz mu ná gárdło łtác chćiáł *SkarŻyw* 462, A2, A3v [2 r.], A4 [3 r.], A4v, A5 [2 r.] (642); I thym pana Bieniałza [...] vpewniaiác, iłz mu chcą to imienie omienione wyłwobodzić łwym nakładem *ZapKościar* 1580/13; yesly łzebi łze by chćełzy bliłczowacz albo spyeracz *ZapKościar* 1586/64v, 1579/2, 1580/5v [2 r.], 9, 10v, 11 (23); *KochTr* 4, 9, 11, 18, 24; A coż namilłze tákiego? Chcemy vczyniń dla niego? *MWilKHist* Cv, C3v, D2, H4, I2v; co ia káždemu słufznymi raciámi wywiodeł/ kto mię o to chce pytać. *StryjKron* 95; A ták gdy Sigmunt chćiáł do Kráková przyiáchác/ nie chćieli go puścić *StryjKron* 472, 1, 26, 36, 122, 125 (70); Azaż to nie on łtáry błád pogáńłki Rzymłki kogo chćieć po śmierći w Poczet Bogow/ á tu w poczet łwiętych położyć *CzechEp* 80; Bo ktoć ná kogo iákie práwá łtáwić chce/ tedyć im y łam ma podleć. *CzechEp* 90; Tedy y to mowi wedle łwego zwyczáiu/ chcąc nas *calumnijs obruere CzechEp* 348, *2v [2 r.], 4, 5, 6, 7 [3 r.] (234); *CzechEpPORz* *2v, *3v [2 r.], *4 [2 r.], *4v, ** [2 r.] (11); *KochJez* A3, A3v, A4, B; Iefliby też zá vrząd Piotrow chwytać fię chćieli [...] tedy fię y ná tym myłá *NiemObr* 49; Chce też Iego Mość X. A. twoiey dumy/ przykładem Pána Chriřtułowym podeprzeć *NiemObr* 89, 4, 5 [3 r.], 6, 8, 9 (155); *KochEpit* A2v; TErazby zemná zygrywać fię chćiáá/ Kiedys niebogo łobie podłtárzáá. *KochFr* 6; NIewiem podobnoli to co ku rozumowi/ Połyłác [...] fráłzki doktorowi. Chćiawłzy fię też popiłác zrozumem v niego *KochFr* 50; Niechcewá fię rozumieć. náłey że mnie łporzýy. *KochFr* 71, 4, 5, 12, 15, 16 (53); *KlonŻal* B3 [2 r.], C3v, D3 [2 r.]; *KochBr* 150; A chćełzli ieść/ łzukayze pługiem w roléy chleba. *KochDz* 107, 105, 108, 109; *KochMarsz* 154, 155; bo kto iefł ná źiemi/ Coby ferce vćiefzyc chćiáł pieśniámi memi? *KochMuza* 25, 29; O siedmi powiádáią: lecz to płoné wieści: Bo kto łye chce przypátrzyć/ niémáłz więcýy łzészci. *KochPhaen* 10, 5, 22; *KochSz* A2v, A4 [2 r.], C3v [2 r.]; *KochWz* 137, 138, 141, 142; *KochMRot* Bv; tylko łámo piłmo łwięte terážniełzy [!] kácerze z głowy twoiey chcą rozumieć y vmieć/ bez Miłtrza/ bez wodzá [...] chcą fię go vczyć wykłádác: włáfnie iákoby fię chćiáł vczyć orác od Málárzá *ReszPrz* 101, Av, 3, 17, 22, 41 (31); *ReszHoz* 135, 140; *ReszList* 143, 149, 157, 168, 171 (13); co gdy wytrzeźwiawłzy zrozumiał co zbroił/ łam też chćiáł od żálości y włtydu vmrzeć. *WerGość* 238; A iż niechćełz mieć pijánego łługi a łam fię vpijałz? *WerGość* 261, 203, 204 [2 r.], 207, 208, 210 (26); *WerKaz* 276 [2 r.]; A gđżeż [!] fie chćełz obrocić licha dułzo moiá? *WisznTr* 28, 13, 20, 22; Snadz fie drudzy chcą czyniń tu źiemłkimi Bogi *BielSen* 8, 8, 12 [2 r.], 16 [3 r.], 17; *BielSjem* 3, 8, 9 [3 r.], 16, 22 (14); *KochPam* 80, 81, 82, 85, 87; Ia chćę podobác łye w mowie Náuczonyé białeygłowie *KochPieś* 34, 4, 5, 7 [2 r.], 10 [2 r.], 16 (17); *KochTarn* 73, 75, 76, 77, 78; Do tego co czytác chce. *PudłFr kt*, [2], 5, 16, 17, 24 (19); A łnadź by to możność mieli/ żywoby nas połrzyć chćieli *ArtKanc* K15v, A10, A10v, A11, A13v, A18 (66);

BielRozm 3, 5 [2 r.], 6, 9, 10 (13); Ták ią mniemam/ iż ty tofz rozumiełz co y ią/ ále mi fię przyznác niechcełz. *GórnRozm* C; Iám o *electiey* tylko [...] z tobą mowić chćiał/ á ty daley rościągáłz mowę. *GórnRozm* C3v, Av [3 r.], A2, A2v, A3, A4v (78); *KmitaPsal* A3, A4, A5; *KochProp* 4; *KochWr* 19, 20, 25, 29 [2 r.], 31 (12); *Paprup* B, B2v, B3v, C3v [2 r.], D4 (30); *ZawJeft* 3, 13 [2 r.], 22, 25, 32 (11); iednak ia sine autoritate P. Kanclerzowey niechcę tego perducere ad finem *ActReg* 81, 4 [4 r.], 5 [2 r.], 5v, 6 [2 r.], 7 [2 r.] (153); Micturio – Chcę mocz pułczic. *Calep* 660b, 224a, 238a, 322b, 422a, 670a, 691b, 950b; *GostGosp* 34, 40, 64, 66, 70 (10); *GostGospGroch kt*; *GostGospSieb* +2, +2v [2 r.], +3, +3v [2 r.]; Teraz chcę śpiewác Rym wielowładnemu W pułnocnych kráiách Monárłze *GrochKal* 4, 2, 4, 6 [2 r.], 7 [2 r.], 12, 24, 27; vbogie ludzie ięli od ziemie odłtrafzác/ chcąc wřzytko trzymác. *Phil* P4, B4, C2, C3, C4, D [2 r.] (26); Achilles ćie żoną chce mieć ná onym świecie *GórnTroas* 62, 4, 6 [2 r.], 8, 10, 19 (23); *KochCn* B4; *KochCzJan* A2v; CHcećieli fłuchác/ powiem wam fwe zdánié *KochPij* C3v, Cv, C2, C3v; GDy dáry chcę liczyć/ ktore dawáłz Pánie/ Prędko ięzyk zmiknie/ wnet pámięć vřtánie *GrabowSet* B4v; Długoż mi Oycze/ fwe vřzy chcełz ftáwić Od lutości zámknione *GrabowSet* E2; Izaż śmiertelny człek/ zmieni bieg wieczny/ Chcąc być od przygod/ y fmutku beśpieczny? *GrabowSet* T3, A4, B [2 r.], Bv, B2, B2v (68); *KochAp* 8, 13; *KochFrag* 14, 18, 21, 23, 25 (10); Wiém Pánowie/ co zá powagi/ co zá wiadomości rzeczy byđz ten ma/ coby chćiał drugim rádźić *OrzJan* 57, 17, 20, 33, 36, 45 (21); Toby fie ty chćiał báwić/ á fłonce fie chyli *WyprPl* C, A2, A2v, A3, A3v, B2 (13); O Nadobrotliwřzy Iezu/ y także znowu we źłobie bydlęcym chcełz być położony? *LatHar* 222, +3, +4, +9, +9v *marg*, 3 (44); *KołakCath* A3, B4; Niepámięćá chcą tego/ co w pámięći maią *KołakSzczęśl* A4, A3v, Bv, B3; *RybGęśli* A4, B2v, Cv, D3; á gdy lámi niechcą fię wyprořtować/ tedy chcą Bogá nákrzywić *WujNT ktv*; Był też niekory zebrak imieniem Lázarż/ ktory leżał v wrot iego [...] Chcąc być nálycon z odrobin/ ktore pádály z ftołu bogaczowego *WujNT Luc* 16/21; A Bárnábáłz chćiał (*marg*) rádźił. G. (–) wřziác z fobą y Ianá *WujNT Act* 15/37, *przedm* 4, 11, 15, 19, 20 (255); komuż tu więcey wierzyć bęđziełz chćiał człowiecze *WysKaz* 18, X3, 5, 10, 12, 13 (24); *JanNKar* C2, C3v, D2v, D4; PolAcy kiedi chcą wymówić Greckie /χ/ tedi piřzą /ch/ *JanNKarKoch* E4v, Ev, F2v; KONrad v Dominiká vpominał fie domu/ y chćiał ji mieć *SarnStat* 688; A Kto [...] chce dowodźić fwoią állegácią z Munimentow/ á nie dowiedźie: tedy tym co chćiał wygrác/ tymże tráci. *SarnStat* 764, *3v, *6, *6v, *7v, *8 (294); Podáli ocet z żoľcią: lecz pić niechćiał tego. *SiebRozmyśl* H4v, Av, A2v, A3, D3, D4 (18); *WitosłLut* A2, A4, A4v [2 r.], A6, A6v; *ZapMaz II G* 97/90v; *GrabPospR* K4v, M4v, -N3v; *KlonKr* Av, D, D4, E, E2v, F4v; To trzy kroć w mieřiac czynią/ chcący im záłzkodźić *KmitaSpit* A2v, A3, A3v, A4v, B, B3 (11); Y fá miedzy nimi/ ktorzy po fładnym dniu chcą tu niebo ná źiemie do krolowánia z Kryřtuřem vczynić *PowodPr* 35, 3, 5, 11, 13, 15 (25); Miłowáciem chćiał cześć twoię y pożytki twoie *SkarKaz*)(3; Wřzytko chcemy mieć piękne/ iedno duřzę fřpetną. *SkarKaz* 209a,)(3, 2b [4 r.], 3b, 7b, 39a (116); *VotSzl* B2v, Cv; Zły bedąc złym, chćiałby złym dobrego vczynić *CiekPotr* 19; Nie dla tego to mowię, żebym niechćiał náto Zezwolić *CiekPotr* 23,)?(2,)?(2v [2 r.], 5, 7 [2 r.], 11 (63); gdyż vmiem powiedźieć/ Kořdemu kto bęđzie chćiał to ode mnie wiedźieć. *CzahTr* H2, Bv, B2, C3v [2 r.], D4v, E (23); Słowy niechcełz/ lecz rzeczą vmiełz tego wřpiérác. *GosłCast* 17; Pátrż co chcełz vczynić *GosłCast* 34, 5, 6, 14, 17, 19 (46); *PaxLiz* B3, B4, C, Cv, C2v (9); *SkarKazSej* 658a, 660a, 661b [2 r.], 662b [2 r.], 667b [3 r.]

(53); Bo gdybyś ná doł chćiał rozwinać żagle/ Zginałbyś nagle. *KlonFlis* E4v, A4v, B, B3, C2, D2 (9); Długo chce być profzony y oczekawány *SkorWinsz* A3, *ktv*; Chćieli látác wyfoko/ wćiąłes im fkrzydłá. *SapEpit* B, A2v, Bv; niechcećieli moich Sćian y dáchow rátowác/ rátuyćie wżdy twoich. *KlonWor* 42; Gdy fię zpiią/ niechcá fię fpokoynie záchowác *KlonWor* 52, *ded* **3, **4, 9, 26, 28 [2 r.] (29); przedfię vporowi/ Służác/ niechcełz sfolgowác fwemu żywotowi. *PudłDydo* B2, A3, A3v [4 r.], A4v, B2, B2v, B3v, B4; *RybWit* Cv, C2 [2 r.]; Wychowawłzy przyłtoynie zá mąż was wydály/ Byście też fwym corkom tákże czynić chćiały. *ZbylPrzyg* B4v, *ktv* [2 r.], Bv, B2, B2v; Y od tákiego [...] żądáfz iákmiarz chćiowie Być miłowány/ y chcełz być chwalony. *SzarzRyt* Av, B3, C4, D2 [3 r.], D2v, D3v. *Cf Z powtórzeniem bezokolicznika*, »coż chcesz czynić«, *Zwroty*.

cum A cum inf (3): że nie tylko fwe dzyecyę chcyeli dobremi być ludźmi/ ále y fáfieckye *GliczKsiąż* E7; *LatHar* 560; Byles nie był ten, którym ia ćiebie bydź niechcę *CiekPotr* 74.

Ze zdaniem dopełnieniowym (976):

Rozpoczynanym spójnikami: aby, by, iżby, żeby [w tym z zapowiednikami zespolenia: *tego* (57), *tak* (10), *temu* (1)] (955): A on chcąc by muchę zabił/ Sam siebie w czoło vderzył. *BierEz* N3, B2v, B4v, D2 [2 r.], D2v, G (15); Niechtżątż iéy fyn miły aby fie wiécýy smucila/ połłál kniey aniola *OpecŻyw* 177v, 13, 36v, 43, [61]v, 72 (19); *OpecŻywPrzedm* C4v; bog uyedzyl yłch yeua myála zamknąc nyebyefką ulyczką chczał yzby matka boza maria byla ulyczką nyebyefką *PatKaz III* 90, 90 [2 r.], 90v [3 r.], 91, 91v [3 r.], 92 (16); Rzecz fprawna kiedy kto chce iżby włofy wypadały z kąd kolwiek. *FalZioł* II 21b, I 31b, II 23v, V 2, 93v, 108; Pytałgo ieden chćiałliby theż, aby gdy vmrze przy iego pogrzebie płakano *BielŻyw* 6; ani też temu chce, aby on w tego moci był, ktoriż sam łobą nie władnie *BielŻyw* 82, *nlb* 5, s. 10, 33, 76, 110; Iakoż to czynią mądrzy farbierze gdy chcą aby fukno albo płotno iaką krałę lepiej w fię przyięło *GlabGad* I6, A3; *MiechGlab* 54, 58; any chcżymy aby ynłzego czo ymyenyem nałzem czynyl *LibLeg* 7/35, 7/34v, 8/26v, 11/43v, 65, 75v (11); *MetrKor* 59/75; *WróbŻołt* Q4v, S7; *RejPs* 84, 133, 185v; Iedno chce bychmy fie bali A iż każdy niech go chwali *RejRozpr* A4v, I2v; *SeklWyzn* c4v, d3; *RejJóz* E2, N5, P5 [2 r.]; taky dom powinny wżiłczy wparafy opatrzć chcály aby nanie niekapáło *SeklKat* Q3, I2; A tak chcżezli aby fdroph był Day mu czo picz áby zrzuczyl *RejKup* p6v, b6v [2 r.], f8v, i7, n4, n6v (10); *RejKupSekl* a4v, a5; *HistAl* A3, A3v, A4v, E8v, L8v [2 r.]; nyedopułłcza kácerzom odzywányá do piłmá fwyętego/ áni chce áby fye fnimi kto piłmem S. gadał *KromRozm I* M3, I2, K4; Któłz by vprzćimići chćiał/ abych iá był zbawion/ iako iálám? *MurzHist* E4v, E4v, F2v [2 r.], F3, G2, G4v, M3v, N; wdźięczná mu próżba iego i chce abygo prołł *MurzNT* 33; chccećiłz tedy abych wám pułłcił kroła żydowłkiego? *MurzNT Ioann* 18/39, *k.* 43v, *Matth* 13/28, *k.* 78v, 91, 93v (10); *KromRozm II* p3; Co chccećye/ iżebych z prętem do was przyłfedł/ czyli z miłofcyą *KromRozm III* H5, K3v, N4v, P6v; *ZapWar* 1553 nr 2685 [2 r.]; *Diar* 46, 56; *BielKom* C6, D8, D8v; áby zá boga go chwalono tego mocnie chćiał. *GliczKsiąż* F5, B3v, B4, F7, G2v, I3v (13); *LubPs* A5v, I3, Qv *margin*, Y5v, Z4v (8); *GroicPorz* C2 [2 r.], o2v, mmv; wżyłtko tedy cokolwiek chcćie áby wám tżynili ludzie/ tháky wy tżynćie im. *KrowObr* 63v, 61, 65, 66, 69, 212v; Nie chce chłuby/ ále chce by miał fławę żywą *RejWiz* 98v, 13v, 16v, 18, 38, 50v (16); chćieli y ná to fie byli włádzili áby ie wytráćili *Leop 3.Mach* 7/4, *Lev* 25/19, *Ruth* 3/17, 4/4, 4.Reg 4/2, 20/9 (18); *OrzList* g; *KochZuz* A4v; *RejFig* Dd, Dd2v; *RejZwierz* 14, 25v, 32, 33, 54v, 106; Czego chcełz ábychci

vczynił? *BibRadz Mar* 10/51, I *3v [2 r.], *5v, 2b *marg*, *Gen* 43/16, *Ex* 5/16 (20); Záprawděc to náľzá wielka ślepotá ielť/ że my chcemy áby nas Krol ſádzil po ſtáremu/ á niehcemy tego ábyľmy teź my żyli z łobą po ſtáremu *OrzRozm* T3, A3v, B3, B3v, S2v, T3v; Rzymiánie niehcieli ináčey/ iedno áby im Hánnibálá wydáli. *BielKron* 129, 4, 4v, 21, 26 [2 r.], 35 (45); *GrzegRóżn* B, C2 [2 r.], F4, I2v, 14, K4; *KwiatKsiąż* A3, I2 [2 r.]; Interdico tibi domo mea, Niehcę ábyľmi w mym domu więcey poľtaľ. *Mącz* 87c; Ratum mihi est, Przyzwalam/ potwierdzam/ zdami lie/ podobami lie/ hcę áby ták byľo. *Mącz* 347c; Veni huc si vis invenire infortunium Chodź ľam yeľli hcęľ áby cie co złęgo podkáľo. *Mącz* 482d, 63d, 80b, 121a, 128b, 149a (26); *OrzQuin* A2, C4; *Prot* A2v, A3; *SienLek* 47, 158v [2 r.]; *LeovPrzep* F4v; Ten Dworzánin/ ktorego ia tu formowác mam/ hcę naprzod/ áby lie w ľlácheckim zacnym domu vrodził *GórnDworz* Dv; bo podobno niehcęľ W. M. áby dworzánin graľ kárty/ ábo koľtki. *GórnDworz* M4; chciałbych ia/ áby byľ frodze karan then káźdy/ kto nieprawdziwą powieľcią ľwą/ pocźciwey biaľey głowy ľławę máże *GórnDworz* Z8, B6, C3, C5v, D2v, D3v (69); *HistRzym* 5, 20v, 31v, 32, 68 (8); gdyź on hcze áby w wielkiey powadze [...]byľo wľpominano ſwięte imię iego *RejPos* 280, 31, 45, 46v, 48, 49 [2 r.] (55); *RejPosWiecz*³ 98v; *BiałKat* 16, 148v, 151, 193v, 208v, 366; Suľzą Piátki hcą by Bog/ odpuľcił ty grzechy. *BielSat* D2 [*idem BielRozm* 26], D2; *GrzegŚm* 10, 37, 42; Práwiem máľo á ľnadź nie ľobie nie zoľtáwiľ/ Tylko hcąc bych przy dziátkach w pokoiu wiek ſtrawiľ. *HistLan* E2, kt, B4v, C2v, E, Ev (9); *KuczbKat* 190, 270, 300, 315, 385; Iedno iáko iákim kárwem [...] ták im vľtáwicźnie robi/ á przedľię hcze áby dľugo żyw byľ. *RejZwierc* 157, A5, 1v, 5 [2 r.], 34, 34v (16); *BielSpr* 66; *KochMon* 22; *WujJud* 17v, 28, 29, 36 [3 r.], 47v (15); Y wiemy to/ że Pan w zakonie ſtárym zákazaľ lie dowiáďowác prawdy od vmártych ľudźi/ áni hcze ábyľmy ľpráwę iáką mieć mieli z duchy ľudźi vmártych. *WujJudConf* 205, 59v, 83v, 150, 214v, 219v, 230v; *RejPosRozpr* b3v [2 r.]; *RejPosWstaw* [21²]v, [41²]v, [110²], [110³], [143²]v; *BudBib* b3v, 4. *Esdr* 8/58, *Sap* 14/5; Táľke teź kiedy ľľugá tráfi na Pána [...] który hcze áby mu dármu ľľuźono/ Pożytki/ y inľzē poľľugi bęďcie chciał ábyľ mu czynil/ á nie nie náľożyľ. *Strum* R3v, G, H3, I, 14; *BiałKaz* B3, D2, M4v, N; Ognia przyľzedľem rzucić ná ziemię/ á coź hcę/ iedno áby ľię zážęľ? *BudNT Luc* 12/49, c2v, *Matth* 7/12, *Mar* 10/35, 36, *Luc* 19/27, Ii [2 r.]; Ná co pámięťác ma ten ktory nie hcze áby mu cudá wiáry nie wáľliły. *CzechRozm* **2v, 38v, 84v, 92, 99, 159 (14); *Paprpán* A3, S2, Cc3v, Dd, Hh4v; *KarnNap* D; Y bywa to/ iz gdy hcą áby ſię zdáli być męďrľzymi/ okáźuią ſię być głupľzymi *ModrzBaz* 28v, 1v, 2v, I2v, 17v, 24 (45); ták chciał nawyźľzy Páľterz náľz Chryľtus Iezus/ áby rząd koľcióľa iego/ poľľuľzeńľtwem á pokoraľ kwitnąľ *SkarJedn* 147, A4v, 115, 119, 177, 185 (11); *KochOdpr* B3; *Oczko* 2v; *KochPs* 74, 160; Tedy lud krzyknaľ ľľawiac Piotrá y náukę iego/ á hcąc áby Symon zgubion byľ *SkarŻyw* 600, 14, 20, 51 *marg*, 81, 98 (30); Ale grobu pilno ſtrzeży. Chcéľzi byľ nie byľ ná wieży. *MWilkHist* B4v; *StryjKron* 121; *CzechEp* 6, 10, 38 [2 r.], 90 *marg*, 120, 179 (9); *NiemObr* 9, 89, 112, 131; Iakoby teź rok bez wioľny mieć hcćieli/ Kťórzy hcą żeby mľodźi nie ľzáleli. *KochFr* 34 [*idem KochFrag* 38], 41, 53, 98; *ReszPrz* 64, 94; *WerGość* 227; *WerKaz* 306; *WisznTr* 25; *BielSen* 12; DZiewki náľze áby ľie teź ćwiczyły hcemy *BielSjem* 21, 32; *KochPieś* 10; *PudľFr* 8, 17, 55, 78; Rzekľ Piotr: Nie hcę byľ nogi myľ/ wiecźnie nie hcę byľ to czynil. *ArtKanc* E7v, A11v, A13, A19, E3v [2 r.], I3v (18); *BielRozm* 26 [2 r.]; A to ia ieden chciałby żeby y ſtrony tego kwitowánia ták poľľępowano. *GórnRozm* L, B, Cv, C2, C2v [2

r.], C4v (15); *Paprup* D4; *KochWr* 32; *ZawJeft* 12, 33 [2 r.], 34, 36; Posłowie Polscy niechcieli iedno zeby iuz tak na Przywileiu zostało. *ActReg* 74, 12, 24, 74 [2 r.], 109, 163; Siáno ma bydź íprzątńiono przed źniwy/ kto chce áby dobre miał. *GostGosp* 104, 1, 88, 169; *GrochKal* 10; A ktorzy thego chcą áby fie ich bano/ íi fie też łámi bać mułzą tychże ktorzy fie ich boią. *Phil* P3, C2; *GórnTroas* 32, 39, 57, 61; chciałeś/ by źiemie/ W poćie łwym ípráwuiać/ ludzkie miało plemię *GrabowSet* C, Bv [2 r.], B3v [2 r.], B4, B4v, C2v (23); *KochFrag* 38, 53; *OrzJan* 9, 23, 48, 79; O Pánie Boże/ ktorýs chciał áby łowo twoie [...] z żywotá błogóśławioney Páńny Máryey ciáło przyięto *LatHar* 11 [*idem* 405], 21, 77, 84, 240, 318 (19); Oycze/ íi ktoreś mi dał/ chce/ áby gdźiem ia ieft/ y eni byli zemną *WujNT Ioann* 17/24; Izali kielichá ktory mi dał Oćiec pić nie będę (*marg*) nie chcesz ábych pił kielich. N L. (-)? *WujNT Ioann* 18/11, *ktv*, *Matth* 7/12, 20/32, 26/17, 27/21 (71); *WysKaz* 15, 23, 28 [2 r.], 39; Pan Górnicki [...] chce bowiém áby to /ć/ z cienką kréłką, było ták znáczoné, ć, drugié zásię z przydáńá literá /z/ chce áby było pińáńé bez litery téy /z/ *JanNKar* Ev, Cv, Dv; Oznáymuiemy ninieyłzym pińáńiem: iż chcąc áby poddáni náłzy w królestwie náłzym miełzkáiący [...] pocźciwie żyli/ [...] wydáilímy Státutá niźey nápińáńé *SarnStat* 183, 10, 186, 225, 269, 389 (11); *SiebRozmyśl* A2v, K3v, Mv; *KlonKr* A4; *KmitaSpit* A4, Bv; *SkarKaz* 3a, 38b, 40b, 80b, 207a (11); Niechcę ia miły łynu, żebyś ty ze złými Towárzyłzy *CiekPotr* 19, 26, 44, 52, 54 [3 r.], 57, 72, 80 [2 r.]; Vczyńże mu też y ty dźięki zá mię łobie/ Chcełzi ábyć łcześnie dał iutro tákże tobie. *CzahTr* L, H3; *GostCast* 9, 38, 40, 45; *PaxLiz* D4v; *SkarKazSej* 665a, 680a, 681b, 688a, 694b; *KlonWor* 42; *PudłDydo* B3; *RybWit* A3; *SzarzRyt* D3v. Cf *chcieć kogo, co ze zdaniem rozpoczynanym spójnikiem (a)by*.

W zdaniu podrzędnym przy czasowniku wymagającym dopełnienia w formie „co” przybiera ono niekiedy formę „czego” pod wpływem pośredniej zależności od „chcieć” w zdaniu nadrzędnym. Typ „co chcesz, abym uczynił” 18r.: OpecŻyw, MurzNT, Diar, KrowObr, Leop, BibRadz, RejPos, BiałKat, BudNT (2), LatHar (2), WujNT (6); typ „czego chcesz, abym uczynił” 5 r.: Leop, BibRadz, RejPos (3).

*Rozpoczynanym spójnikami: iż, że [w tym w 2 os. (19); z zapowiednikiem zespolenia: tak (1)] (21): OpecŻyw 62, 144; {bog} poštauył {a} chczyał yłz cryftus łyą narodzył wczyełe *PatKaz* I 4; *RejRozpr* A4v; *MurzNT Matth* 26/17; Achcećie iż wam vkażę/ kto ty Oleie tzárowáć [...] rołkazáł? *KrowObr* 85v; *Leop Esth* 9/12, *Math* 13/28, *Ioann* 18/39; *OrzRozm* T; *BielKron* 456v, 457v; Vis me tibi in aliqua re operam praestare, Chcełz iż íi w nieczem posłuzę. *Mącz* 264d, 504a; *RejPos* 52; *RejZwierc* 39v; Lecź P. Bog ták chćiáł/ ífz brátá łwego do tego przywieść niemogł *SkarŻyw* 371, 99; Ktorego chcećie iż wam wypułzczę *LatHar* 698, 698, 705, 711; *WujNT Matth* 13/28, *Luc* 9/54, *Ioann* 18/39.*

*chcieć kogo, co ze zdaniem dopełnieniowym rozpoczynanym spójnikiem „(a)by” (w zdaniu podrzędnym występuje elipsa podmiotu, którym powinien być rzeczownik wyrażony w zdaniu nadrzędnym formą A lub zastąpiony przez zaimek w formie A; konstrukcja powstała prawdopodobnie przez kontaminację składni A cum inf oraz połączeń ze spójnikami na -by) (6): ktorich tho łąk Synowiecz iego niechcze aby były mierzany z rol łolwarkowych. *ZapWar* 1553 nr 2685, 1553 nr 2685; áni od mądrości nie wyláczon ieft Kryftus/ ktory ieft mądrość Boża/ ktorego chce Oćiec áby był czcon *GrzegRóżn* D3; á podkadź kogo chcełz áby łpał *SienLek* 56v; Chce Bog báránká tego/ ktorego ták mile v pierśi nośíłz. áby był zá nas záłłoty. *SkarŻyw* 112; Radby miał Wenecyą z miáłteczká/ Lecź Duká/ Chce by mu rolą orał *KlonWor* 15.*

Z okolicznikiem miejsca lub celu [w tym: do czego (38), ku czemu (7), na co (7), w co (5), od kogo (4), z czego (3), do kogo (2), k komu (2), za kim (2), za kogo (1), za co (1), między kogo (1), przez co (1), z różnymi przysłówkami (16)] (85): A gdy zaśię wzgorę chciała/ Co mogła w garść ich nabrała *BierEz* Q3v, H3v, Q3v; *OpecŻyw* 26; A gdyby iuż chciał ku zafufzeniu rany, [...] Tedy wezmi hałunu palonego *FalZioł* V 99v, 58a; Iozeph też chciał precz *RejJóz* D7v; A dułza gdy chce do nieba Thego iey Lekarstwa trzeba. *RejKup* Mv; Chcesz przęcę do Norumberku *RejKup* v3, f8, bb3v, dd8v; Gdi woyská chciały przez onę rzekę żadnym obyczaiem nie mogli *HistAl* Iv, H, L3v; *KromRozm I* C2v; Ieden tám chce á drugi háyw zá rękaw wlecze *RejWiz* 71v, 89v, 134v *marg*, 135, 135v, Dd, Dd4v; *Leop Iac* 3/4; Wdowá co chciała rychło zá muž. *RejFig* Eev, Aa2, Bb2v, Dd8v, Eev, Ee2v; Wfzyftko chcefz do łpizárníey by do iákíey żupy. *RejZwierc* 137, 19v, 113v; ále poľpolity człowiek niechciał ná woynę *BielKron* 107; chciał do kościoła ná wieczną łłużbę Bożą *BielKron* 151, 14, 25, 28, 92, 95v (16); Quo te surripis, Do kąd chcefz/ do kąd fie skrádałz. *Mącz* 346d, 334c; *SienLek* 68v; á iuż fie ten čás przybliża iż thy chcefz odemnie *HistRzym* 15v; *RejPos* 74v, 161v; *BielSat* [I4]v, N4; Iefli chcefz z nim do męftwá/ vkáz mi takiego/ By s Polakiem porownał w dziwnym męftwie iego. *RejZwierc* 243v, 150v [2 r.], 180 [2 r.]; A tak kiedyby Ryby z Stáwu chćiały przeciwko wodzie/ tedy wnidą do łkrzynie *Strum* K2; łami o vporze Greckim świadczą/ iż oni do zgody niechćieli *SkarJedn* D5v; kto chce zámna/ niechay idzie. *SkarŻyw* 258, 263, 356 *marg*, 601; Siedmiogrodzka ziemiá do Kazimierzá chciała. *StryjKron* 652 *marg*, 637 *marg*, 657; KRólowa do mżéy chciała/ ále Kápellaná Domá nienáleżiono *KochFr* 49, 48; *KochMuza* 26; *WerGość* 217; *BielSjem* 41; *GórnTroas* 58; *OrzJan* 17; *KmitaSpit* C3v; *SkarKaz* 638b; *CiekPotr* 55; *CzahTr* D4; *GostCast* 23; Iefli miedzy oracze chcą/ niech idą *SkarKazSej* 682a; *PudłDydo* B6.

Przysłowia: yáye chce być mędrfze niłz yego máć kokofz. *Mącz* 81a.

łácno o drewno kto chce plá vderzyć. *RejZwierc* 80v; Kto chce psa vderzyc łatwie kiy nalesc *ActReg* 117; Zeć tu ono nalesc kiy Kto chce psa vderzyc *ActReg* 173.

bo tak zwykl [Pan Bóg] czynić/ kogo chce łkarác/ z rozumem go pirwey rozłacza. *LeszczRzecz* A5.

Trzebá dobrze zášiac/ kto chce żác dobrze. *GórnRozm* F3.

W połączeniu z wyrazami: *dobrze, nabarziej* (16): *KromRozm I* Hv; *OrzRozm* T; *BielKron* 211; *GórnDworz* O2v, X8; Boday zdrowi pościli Grekowie/ by dobrze wfzytki dni w rok chćieli *SkarJedn* 236; *Oczko* 1v, I3v; grozbámi iá łtrálfzyć poczał/ mowiac: bys dobrze niechćiała/ tedy mušifz. *SkarŻyw* 487, 131, 509, 580; *CzechEp* 51; Ia téz/ bym nábarziéy chciała/ Trudnobym fye zdobyć miála Ná lepřzá myšł *KochSob* 63; *ActReg* 150; *OrzJan* 132.

jedno (50): *BierEz* I4v; iefli iedno chcecie/ wydámci go wám za kilo piéniędzy. *OpecŻyw* 83v, 116v; *GlabGad* L8v; *RejPs* 128v; *RejKup* d2; *GliczKsiąż* B3v, P4v, Q3v; á dla ćiebie thez co iedno będziefz chćiał vczynię. *BibRadz* 2.Reg 19/38, I *4, *4v, *Eccli* 27/1; *BielKron* 213v; *KwiatKsiąż* E; *Mącz* 286d; *GórnDworz* Bb3v; *RejPos* 60, 68, 185, 239, 272v (8); *RejZwierc* 111v [2 r.]; *WujJudConf* 256; *PaprPan* D2v, N4; *SkarJedn* 256; *MWilkHist* D2; *CzechEp* 12, 17, 20; *ArtKanc* N3 [2 r.]; Y kto wam wfzyftkiego nie dozwała/ co iedno chcećie/ maćie go zá złego człowieká *GórnRozm* D4; Po ś. Iádwidze šiac nie ma/ ktoby iedno chćiał mieć pożytek. *GostGosp* 70, 66; *GostGospSieb* +2;

LatHar 675; *OrzJan* 28; *SarnStat* 1201, 1233; *VotSzl* C; *CiekPotr* 90; *GosłCast* 51, 58; co iedno począc dobrego chćieli/ to ieden drugiemu przefzkadzał *SkarKazSej* 675b.

rad (23): *BierEz* F4, G3, G4, O3; *ForCnR* B4v; *MetrKor* 38/502; *MiechGlab* *2; A czobi theff mozno kyedi bilo kro. iego mti prze pana voiewoda vczinicz thedi tho rad chce vczinicz *LibLeg* 6/55v, 11/185v; *RejKup* q3v; *MurzHist* K3; O czym też będziem radzi chćiec rady panow IchM słyście. *Diar* 77; *BielKron* 248v, 299, 301; *Nupturio*, Chćiec rádá zá muž iść. *Mącz* 252c, 268c; *HistRzym* 97, 105; *CzechRozm* 4v; vmrzeć zá prawdę rádzi chćieli. *SkarŻyw* 300; *SkarKazSej* 670a, 686b.

sam (27): *BierEz* B2v; *LibLeg* 7/68v; *March*³ V7; on gdy fam chce wffedy fie náwyfokoć podniefie *RejPs* 168, 204v; *SeklWyzn* D; *LubPs* E; *KrowObr* 190; *RejWiz* 134v *marg*; *BielKron* 45v, 202v, 302v; *RejPos* 260; *HistLan* D2v; *RejZwierc* 111v, 232v; A kto wierzy/ ten choćby thez y fam chćiał/ zginać niemoże. *WujJud* 91; *SkarJedn* 375; *SkarŻyw* 473, 581; *GrabowSet* S4; *WujNT* *ktv*; iż oyćiec [...] nie będzie powinien (wyiawfzy żeby fam chćiał) przerzeczonym fynóm fwym części dziedzicznéy náznaczyć *SarnStat* 588, 631; *SkarKaz* 419b, 489b; którą leczyć możecie nie tylo ná Seymie/ ále y domá/ y wżędzie/ byleście fámi chćieli. *SkarKazSej* 702a.

tylko (5): *RejPos* 260; Wfzákże nád tho y z infzey rzeczy błąd fwoy/ będąli tylko chćieli poznać mogą *CzechRozm* 17v; *CzechEp* 56; *PaprUp* Fv; *GosłCast* 6.

Z powtórzeniem bezokolicznika od sąsiadującego w tekście czasownika (uwypuklenie funkcji modalnej) (53): *MetrKor* 37/4; *OpecŻyw* 46 [2 r.]; *PatKaz* III 97v; Bo nieprzyjaciele mogli nademną czynią y chcą czynić wiele *TarDuch* D4; tho K. yego m rad flifchi a thesz one yako pan chrzełczyansky chowacz chce y bedzie *LibLeg* 10/64, 10/155v, 11/11v; *SeklWyzn* b2, g4v; I ftądze nierzkąc nieufála nie téfz i vfać niechciała *MurzHist* K3; *Diar* 75, 77; *LubPs* Z4; *OrzList* d4v; *BielKron* 67, 208v, 230, 233, 439v; *Mącz* 412b; *RejPos* 7; *KuczbKat* 350; Myć żadnych vftaw ludzkich Bożey woley przeciwnych [...] áni trzymamy/ áni trzymać chcemy *WujJud* 107, 18, 221v; *CzechRozm* A5v, 3v; *SkarJedn* 215; *Oczko* 8v, 11; Widzę to/ co wżyfcj przedemną Prorocy y Krolowie/ widzćieć chćieli / á nie widzieli *SkarŻyw* 113, [197], 413; widzác y wiedząc/ widzćieć y wiedćieć niechćieli. *CzechEp* 141, 34, 78, 246, 385, 387, [389]; *KochFr* 66; *ActReg* 147; *KochCzJan* A2v; *KołakSzczęśl* A4; *WujNT* 500, 782; ták iáko y my przez dozwołenia y rády tákowéy monéty nie chćieli kowác/ ániłmy kowáli. *SarnStat* 406, 194, 587, 882; *PowodPr* 48; *SkarKazSej* 684a.

Połączenia: »chceszli ... albo« (3): *FalZioł* V 113; *Oman*/ *Kozłek*/ *Szałwija*/ chćefzli wżyftki/ álbo niektóre s nich/ warz/ á iuchę piy *SienLek* 157; *Day*/ chćefzli/ álboć wydrę *KochOdpr* Cv.

»chce(sz)li ... chce(sz)li« = *albo ... albo* (7): *RejKup* dd8v; *GroicPorz* ee2v; Iuż ty chćefzli w niedzyelę á chćefzli we wtorek/ Zdechni więc kiedy raczyfz *RejWiz* 61v; *GrzepGeom* Hv; *BielSpr* 18; *KochFr* 56; tedy w ten czás będzie wolno chćeli do duchownégo/ chćeli do świetckiego práwá przypozwác ftronę. *SarnStat* 215–216.

»chćecieli ... nie chćecieli« = *albo ... albo* (1): Oto maćie chlew chćecieli leżćie w nim/ niechćecieli idźćieź precz *HistRzym* 29.

Frazy: »by(ś) chciał (a. by(ście) chcieli)« = *choćby nawet* (9): *MurzNT* 111; Niechać idzye gdzye raczy by chciał y do dyablá. *RejWiz* 29, 73v; *RejZwierc* 244; By chciał całym áchtelem możelz pić do niego *PaprPan* I4v, P; *StryjKron* 71; *KochPieś* 3; Weź tobie fukná byś chciał y po kopie *KlonFlis* H5.

»chcesz, nie chcesz« = *bez względu na cokolwiek* (1): *Chcełz/ niechcełz/ przećięs ty mój GosłCast* 60.

»co(ż) chcesz (a. chcecie)« (14): *OpecŻyw* 144; *RejKup* g4, n2; rzekł Izáák oycu fwemu: Oycze moy. On odpowiedział/ co chcełz łynu? *Leop Gen* 22/7 [*idem*] *BibRadz Gen* 22/7; Quid vultis amplius, Coż dáley chcecie. *Mącz* 506a, 341a; *RejAp* BB6, 25v; *HistRzym* 114v; *SkarŻyw* 356; Boginie przećiwko mnie w rozumie vftály: Coż ty z twym rozumem chcełz/ który bárzo máły? *GórnTroas* 42; *SkarKaz* 43b, 486a.

»czego chcesz« (19): A cze go ty zuphalcze chceż Szmaley rzeczy kijem weśmież. *RejKup* c7; *HistAl* D4v; *KochZuz* A2v; *RejFig* Eev; *RejAp* 14; *GórnDworz* S6y; Y pythał iego wrotny rzekąc: Ktoś ty ieft/ á czego chcełz? *HistRzym* 42, 57v; *RejPos* 127v, 311v; *RejZwierc* 170; *BudBib* 2.Mach 7/2; Niewiáfto czemu to pláczelz? Czego v tego grobu chcełz? *MWilkHist* H3v; *KochFr* 98; *WerGośc* 248; *WujNT Matth* 20/21; *CiekPotr* 37, 41, 67.

»(gdy)by(ś) (a. choćby(ś)) (nie)chciał itp.« = *wbrew woli* (27): *BierEz* P3v; wdzięczné iego obyczaié/ nieiednęmu choc, by był niechciał łzzy zoczcu wyciśnęły. *MurzHist* T2; *RejWiz* 73; *UstPraw* G4v [2 r.]; Być fwobodzye s łumnieniem/ byś też nie chciał w lefie. *RejZwierc* 117v; á mułzą choćiałz niehcą mieć go w wielkiey vczćiwolći. *BibRadz* I 91b *marg*, II 133b *marg*; *KwiatKsiąż* G; *OrzQuin* H3; *Prot* D4v; chociaby oni niechcieli/ iuż im tho ták lámo płynie/ iż cokolwiek poczną/ ludziom ná nie s podziwieniem pátrzyć miło. *GórnDworz* E5, Z5v; *RejPos* I98v; *BielSat* N4v; dofyć BOgu zá grzechy y przestępftwá náłze vczynić nie możemy/ choćiażbyłmy niewiem iáko chćieli. *CzechRozm* 219, 47v, 79, 82, 251; *PaprPan* Tv; *ModrzBaz* 61v, 76; *GórnRozm* B3; *GórnTroas* 33; *GrabowSet* O4; Nie zátrzymam cie/ to wiedz/ byś y chciał/ lámega. *PudłDydo* B4v.

»jesli, gdy chce(sz) ... może(sz), gdyby chciał ... mógłby itp.« [szyk zmienny] (53): *OpecŻyw* 70, [80]; chcełzli możelz trofzkę łoli włóżyć do onego miodu. *FalZioł* V 38v, I 18c, V 24, 113; *RejPs* 160 [2 r.]; *RejJóz* N6v; *RejKup* Gv; *HistAl* L3v; panie/ iełliby chćiał możelz mię oczyścić *MurzNT Luc* 5/12 [*przekład tego samego tekstu: BibRadz Luc* 5/12, *WujNT Matth* 8/2, *Mar* 1/40, *Luc* 5/12], k. 88; *KromRozm III* Bv; włzákże przewiniony/ może iá rychley odpráwić iełli chce *GroicPorz* k2v, B4v, q4v, ł2v [2 r.], ł3, ł3v (10); *KrowObr* 143; *RejWiz* A6v, 6, 152; *Leop Mar* 14/7; *BibRadz Luc* 5/12; *BielKron* 222v; *Mącz* 430d; *SienLek* 68v, 109v, 190v; *GórnDworz* Gg4v; *GrzepGeom* O4, P2v; *RejPos* 45v; *BiałKat* 308v; Abowiem kto chce może káždye rzeczy w łobie popráwić y pochedóżyć. *RejZwierc* 133, 134, 153, [193]; *ModrzBaz* 90v; Y my wychodzić z mocy ie⁸⁰/ bylełmj chćieli [...] możemy. *SkarŻyw* 262, 593; *GrabowSet* N3v; *LatHar* 303; Abowiem też oto tu ná krzyżu ćierpi: choćby był mógl/ by był chćiał/ ták lácno z krzyzá zftápic *WujNT* 121, *Matth* 8/2, s. 128 *marg*, *Luc* 5/12; *SkarKaz* 550b; *KlonFlis* B2.

»jesli nie chce(sz), jesliby, gdyby nie chciał itp.« = *w przeciwnym wypadku* (29): *HistJóz* C4; Przydzie łpowiedz to fie iednay A niecheełzi [!] coć każe day *RejRozpr* E2v; *RejKup* e4; *BielKom* F3v; *GroicPorz* f2; *Leop Dan* 3/18; Komu koń [...] vkrádná/ tedy ma wnet łáfiad wezwáć/ áby s nim

złodzyeią gonili/ A ieiliby niechćieli/ tedy temu iftcowi winni koń ząplácić. *UstPraw* I3, C2v, Dv, K2; *BielKron* 29, 44v, 55v, 58, 112, 203, 465; Lecż ktore obaczą być do roboty godne/ niech ie przymużaią robić. Ieiliby niechćieli/ niechby z miáfá byli wygnáni. *ModrzBaz* 37v; *SkarŻyw* 21, 300; *PudłFr* 7; *GórnRozm* Mv; *OrzJan* 60; *SarnStat* 459, 581; *PowodPr* 67; *SkarKaz* 44b; *CzahTr* K3; *SkarKazSej* 670b.

»chce(sz)li (a. chcáli)« = *choćby nawet* (9): Iuż chczefly wefmy y fkr cynie [!]. *RejKup* 16v; *RejWiz* 160; *Leop* 2.Reg 19/30; *RejFig* Dd6v; á po moiey fmierći niech chceli y niebo vpádnie á Skowronki potłucze. *RejZwierc* 37v; Ia ináčzey nie powiem niech mie chcáli palą *PaprPan* P3v; *PudłFr* 35, 58; *GosłCast* 20.

»chce(sz)li« = *albo też* (9): *FalZioł* I 18c; idż ty ná lewą ftronę s fátkiem fwoim a ia ná práwą/ á chczefly też ná práwą idż poydę ia ná lewą. *BielKron* 11, 213; potym włoż nań prześciérádło białe/ y gunię możefz chczefly też y dwie *SienLek* 190v, 68v, 109v, 157v, 171; *GrzepGeom* P2v.

»by był Bog (nie) chciał« (5): *RejWiz* 141; Ey by był Bog nyechcił/ nie byłbych ia był nigdy złym *RejZwierc* 5, 5v [2 r.]; A oná (by był bóg chciał) dłuźszym wiekiem fwoim/ Siłá poćiech przymnożyć mogła oczom moim. *KochTr* 6.

»jako Bog chciał« (1): Iuż to było iako Bóg chciał rozmaitemi ieżyki [!] [...] rofpifáno *MurzHist* T3v.

»niechciał tego (miły) Bog« (6): *Mącz* 256a; *RejZwierc* 152 [2 r.]; Niechćiał tego Bóg/ bych był głowę twoię Ia pierwéy zálégł *KochFrag* 53; *GosłCast* 45; *PudłDydo* B3.

»tak (Pan) Bog, Pan chce (a. chciał) itp.«. [szyk zmienny] (13): A w thym (fnadz tak Bog chciał) przyfzly nowiny/ iz Wáláfki Woiewodá [...] ciągnął z woýkiem do Rułkich kráin. *BielKron* 406v, 422, 456v, 457v, 458; Si te fata vocant, Ieśli ták pan Bog chce *Mącz* 504b; *RejZwierc* 5v marg, Bbb3; *SkarŻyw* 99; *PudłFr* 54; *KmitaPsal* Av; *ActReg* 166; *GrabowSet* H4v.

»to w mię nie chce« = *nie mogę pojąć, uwierzyć* (1): Bo to w mię niechce/ żeby ten ták Anioł miał być prołtym Aniołem *CzechRozm* 43v.

»coż chcesz itp. (u)czynic« [szyk zmienny] (28): Coż my tedy niebożátká s tim vczynić chcemy *LubPs* A4v; Coż chczefz czynic miły brácie/ tu iuż nielza iedno iz muśifz rozeznác to pogańftwo fwoie *RejPos* 75, B, 20, 67, 87, 104v (22); *RejZwierc* 116 [2 r.], 130, 233v, 235; Tákci ieft/ bodaybym zdrów: á coż czynic chcewá? *WyprPl* A4.

»kto chce niechaj wierzy« (2): Iam nápiśał kto chce niechaj wierzy *RejRozpr* A2, B4.

Zwoty: »nie chćieć baczyć« [szyk zmienny] (17): *RejJóz* [L3]; *LubPs* F4v marg; *RejZwierc* 90v; *BielKron* 91v; Hebetes a,ures habere, Tępe vřzi mieć/ to yeft niechćieć baczić. *Mącz* 21b; *RejPos* 297v, 314v; *BiałKat* 253v; *BielSat* C2v; A ták pádzziorká w oku cudzym fzukámy/ á fwego bierzma [...] baczyć niehcemy *RejZwierc* 99; *Strum* P4; *BudNT* b; *CzechRozm* 111; *CzechEp* 141; *ArtKanc* S12; *BielRozm* 19; *WysKaz* 5.

»bawić (się) nie chćieć« [szyk zmienny] (26): *KwiatKsiąż* B3v; *RejPos* 23; *WujJudConf* 243; Ale izem ia około tego zofobná ná fłowá Iánowe/ me zdánie ná piłmie podał/ przeto cię do niego odfyłam/ á tu fie tym báwić niehcę. *CzechRozm* 25v, 3v, 9, 10, 21v, 109v (14); *SkarJedn* 248; *StryjKron* 59; *CzechEp* 91, 243, 336, 341, 345, [413]; *NiemObr* 117.

»chciec na borg« (1): wiem że mi dawano Wczorá pietnaście/ ieno iże ná bórg chćiano. *WyprPl* B4v.

»chcieć być [kim, jakim]« = *przypisywać sobie rolę, udawać, podszywać się, uważać się za [szyk zmienny]* (166): A będąc z oycá kuchárzem/ Chćiałem też być y lekárzem. *BierEz* L2v, G4v; *PatKaz II* 23; tak maia ludzie czynić. iakowi chcą być widzeni. *BielŻyw* 54; *GlabGad* P8; *WróbŻolt* nn7, rrv; *RejPs* 106v; *Vrzędnik/ woyth/ ífołtys/ pleban* Stych káždy chce być nád nim pan *RejRozpr* D4v, I2v; *RejRozm* 402; *KromRozm I* E2v, G2v, O2v; *KromRozm II* nv; iż táki yeft Antychryftowym márfíálkyem/ ktokolwyek chce być zwan powíflechnym biskupem. *KromRozm III* O7, H3; *DiarDop* 118; Bo wnet táki krolem chce być/ Stroynie chodzić á hoynie żyć *BielKom* D8; *LubPs* bb3v; *GroicPorz* h2; I co iefth chćieć być Bogiem/ iedno íobie przywłáftzć moc Boską? *KrowObr* 8v, 3, 8v, 29v [2 r.]; Rzkomoby chćiał mądrym być/ áno íie łeb ieży. *RejWiz* 175, 93; vdáli íie ná próżną mowę/ chcąc być zakonnnemi Doktory/ á nie rozumieiac áni co mowia/ áni co twierdzą. *Leop* 1.Tim 1/7 [przekład tego samego tekstu: *BibRadz, BudNT, WujNT*, s. 792], *B4v, *Mar* 9/34; *OrzList* e4, iv; *RejFig* Dd4v; Ale pochwili miłtrzmi/ iuz będą być chćieli. *RejZwierz* 9v, 52, 112v; *BibRadz I* 348d marg [2 r.], 2.Cor 11/21, 1.Tim 1/7; *OrzRozm* A2v; *BielKron* 122v, 189, 255, 439v; A íelli złotem groźni fáfiadom być chćecie/ Tym íe richley u íiebie íeźcze mieć będziecie. *KochSat* A4; ponieważ mądrymi nietylko widziani ale też chcemy być miany *KwiatKsiąż* E2v, A, C2, C3; *Corchorus* inter olera Proverb. Nędzny á pyłzny/ Lichy/ Niepoczefny/ á wždy chce być widzian, *Mqcz* 65e; *Factitare* haeredem, Wízędzie chćieć być dziedzicem/ też chćieć być pánem/ wízedzie íie wtrąćić. *Mqcz* 114a, 11a, 151d, 336a, 408d; chce być Láik Káplánem/ Poíeł Senatorem/ Senator Królem/ Król Káplánem/ Káplán Bogiem. *OrzQuin* E; *Prot* C; Abowiem człowiek ktory niechce żwierzęćiem być/ tedy íeft żyw poki Rozumu wżywa *SienLek* 11; *RejAp* 53v; Nie ták iáko drudzi/ ktorzy miedzy vczonemi/ chcą być żołnierzmi/ á miedzy żołnierzmi/ chcą wść zá vczone. *GórnDworz* G7; kiedy chce być naytrefnieyłzym/ á naywięczey mowic/ thedy íie więcz we wízythkim głupftwie á íprofnóści popiíze *GórnDworz* N7v, B4, Cv, F, G4, Hv (11); Onoźci on Adam ktory chćiał być iáko ieden z nas. *RejPos* 86 [idem 232v, *RejZwierc* 10], 51v, 232v, 312, 314, 316v; nie chcemy być ták śmieli: ábyfmy to íobie przywłáftzć mieli *BialKat* 323v; Bábá z wánną wyiedzie chce też być lekárką *BielSat* B3v [idem *BielRozm* 12]; *RejZwierc* 3v, 10, 239; Confefsionífte chcą być fędziámi Doktorow S. *WujJud* 36 marg, 11v, 34v, 148v, L13v; *RejPosRozpr* b3; *BudNT Mar* 9/34, *Act* 18/15, 1.Tim 1/7; Ale ktorybykolwiek chćiał być wíełfzym miedzy wámi/ niech będzie fługá wáfzym [bibl.] *CzechRozm* 250v [przekład tego samego tekstu: *KromRozm III* H3, *KrowObr* 3, 29v [2 r.], *Leop Mar* 9/34, *RejPos* 312, 314, *BudNT Mar* 9/34, *CzechEp* [394], *NiemObr* 31, *WujNT Matth* 22/26, 27, *Mar* 9/35, 10/43, 44], 76, 77v, 174v, 223v, 232v, 234, 238v; czem pófpolicie wízytcy chcą być zacni y wielmoźni. *ModrzBaz* 43, 50, 56v, 67, 69, 72v, 135; práwo wiernemi íię hydzą/ y fami tylo Chrześciánmi być chcą *SkarJedn* 334, A8, 23, 36, 180, 189, 373; Eufrazya pości cały tydzień/ chce być nád inne *SkarŻyw* 226, 76, 86, 88, 196, 262; *StryjKron* 552; *CzechEp* 88, 122, [394]; *KochJez* A3; *NiemObr* 31, 107; *KochPhaen* 4; *ReszPrz* 64; *KochPieś* 45; *PudłFr* 56; *ArtKanc* O4v; *BielRozm* 12; *GórnRozm* D4v, E3v, K; *KmitaPsal* A4; *KochWr* 29; *ZawJeft* 35; tedy się ía nie zowie ani bydz chćę iedno Vrzednikiem. *ActReg* 162; *GórnTroas* 52; *GrabowSet* S; *OrzJan* 8; *LatHar* 329; Iákoż dzííeyfzy

odfzycpieńcy [...] chcą być pewni/ y namniey nie wątpić/ że łą w łąłce Bożey *WujNT* 600, *Matth* 20/26, 27, s. 97 [2 r.], *Mar* 9/35, 10/43 (14); Przełotrowawfzy wfyzftko, przegrawfzy, przepiwfzy; Dopiro chce bydź rządny *CiekPotr* 34; *SkarKazSej* 659b; *KlonFlis* E, Fv, G4 [2 r.]; Dźiedzicowi fzcłodremu káždy chce być brátem. *KlonWor* 55.

»nie chcieć ci(e)rcpieć« = *nie znosić, nie tolerować* [szyk zmienny] (24): *SeklWyzn* 2v; *Diar* 57; *GliczKsiąż* H7, P2; Ale iż Pan Bog ieft prawdziwy/ niechciał dáley cierpieć fałszywey náuki *KrowObr* B4, 31v, 71, 95, 230v; *BielKron* 91v, 141v, 146, 158, 161v, 187v, 212v, 355v; *RejAp* CC2v; *SkarJedn* 353, d9v; *CzechEp* 206; *GrabowSet* R4; *KochAp* 7; *WujNT* 479.

»nie chcieć dbać« [szyk zmienny] (40): *BierEz* C4, H, Sv; *RejKup* t2; *LibMal* 1554/193v; *GliczKsiąż* D8, Fv, I3, P4; *LubPs* cc5; *BibRadz Zach* 7/11; *BielKron* 196; *RejAp* 20, 77v, 95; żeś thy o mię dbać niechciał/ ia też o cię namniey dbać niechcę. *RejPos* 314, 37v, 54v, 67, 126v, 159v (15); *RejZwierc* 126v; *CzechRozm* 67v, 69, 237; *SkarŻyw* 455, 483, 500; *WysKaz* 30; *SarnStat* 172, 204.

»chcieć koniecznie« [szyk zmienny] (16): *LibLeg* 7/69; *KochZuz* A4v; *GórnDworz* E6v, Q8v, Rv; Więc téz pan/ fprawiedliwym gniewem porużony/ Chciał ie konieczninie zgubić *KochPs* 161; *CzechEp* 179, 277; *RzeszList* 166; *PudłFr* 17; *Calep* 422a; *WujNT* 313, 518; *PowodPr* 50; Chcę koniecznie żebyś mi iáfniey to powiedział. *CiekPotr* 26, 73.

»chcieć mieć« = *chcieć, aby było* [szyk zmienny] (21): *RejPs* 123; *RejJóz* B8, H8v; *RejKup* y2v; ále iefli to chcefz mieć gotowem tho wczynić. *HistAl* L8v; *MurzHist* E2; *LubPs* Z6v marg; *BibRadz* I 11c marg, *Iudic* 14/4; Ale Dawid niechciał tego ináčzey mieć/ iedno záplácić wfyzftko *BielKron* 73v, 73v, 181v, 249, 423v; *RejPos* 301; *BiałKat* 26; *BielSpr* 56; Azaż by Bog przedię nád tobą woley fwey wykonać nie mogli: gdyby to iuż ták chciał mieć? *CzechRozm* 232; *CzechEp* 328; *GrabowSet* R4v; *LatHar* 287.

»chcieć mieć [co]« = *chcieć czego* [szyk zmienny] (17): *BielKron* 303; *SarnUzn* A2v; *GórnDworz* C2v; *RejPos* 53v; *WujJudConf* 74; Trzy thedy rzeczy Apoftoł fwięthy po nas pilnie mieć chce *RejPosWstaw* [21²], [21²]; *CzechRozm* 191v, 195, 210v; *ModrzBaz* 143v; *CzechEp* [384]; *ActReg* 49; to mieć chce/ tego prágnie/ o tym myśli/ áby tu Turki oládził *OrzJan* 101; *WujNT* 627; *GosłCast* W [2 r.].

»chcieć mieć [kogo, co – z określeniem dalszym]« = *chcieć, aby ktoś, coś był(o) kimś, jakimś, w jakiejś sytuacji itp.* [szyk zmienny] (140): Iefli mię chcefz mieć żywego/ Weźmi część brzemieniá niego. *BierEz* S3v, F4v, Nv; *PatKaz II* 43; Gdy czo chcefz mieć trwalego: poczynay w tym znamieniu *FalZioł* V 49v, V 49v [3 r.], 52v; *BielŻyw* 130; *GlabGad* A2v; *RejKup* z8v; *MurzHist* E4v; ino wszycki też i Rady Koronne spectatores tylko otiosos chcą mieć. *Diar* 86; *MrowPieś* A4v; Nie chcę cię mieć miedzy żaki/ Ani też miedzy doktory *BielKom* A2v; *GliczKsiąż* K2v, L; *KrowObr* 23, 41v, 116, 226v; *OrzList* g4; *BibRadz* I 2v, 7, *Lev* 26/13; *Goski* A3; tylko to wiem/ że Polłká Krolá fwego bogátego niechce mieć pieniádzmi/ ále ludźmi *OrzRozm* N2v, N3; nápiłze thedy káždy Kárdynał ná fwey kártce thylko imię onego Kárdynałá/ ktorego chce mieć Papieżem *BielKron* 234v, 209v, 215, 219v, 234v, 306v (10); *Mącz* 206b, 443b; *OrzQuin* Vv; Wierne fwe w przelládowaniu pan mieć chce *RejAp* Ff3, AA8, 92, 167; ktho chce miłość fwą táiemną mieć/ trzebá fie tych rzeczy ftrzedz/ ktore iá rozgłázaią *GórnDworz* Dd2, B5v, C5, Cc4v; Y wnet iefzcze w Ráiu/ gdy go iuż był ofwiecił

rozumem przed inemi żwirzety/ niechciał go mieć iáko proftym bydlęciem *RejPos* 83v, 120v, 175, 227v, 278 [2 r.], 278v [2 r.] (20); *BiałKat* 13v, 61, 343v; *KuczbKat* 340 marg; *RejZwierc* 74 [2 r.], 196, 205v, Bbbv; *RejPosWstaw* 44; *BudBib Bar* 5/44; *BiałKaz* Fv; *CzechRozm* 80, 87, 195; TEgo do czego mieć chcelz dobry do wżyftkiego *PaprPan* Z4v, Eev; *KarnNap* B3v, C2; A to ták dálece Bog chciał mieć zá twárdą á gruntowną wftawę *ModrzBaz* 144, 11v, 23 [2 r.], 79; Práwie iáko palcem vkázuiąc iż onego zá ftárzłego mieć chciał ku pośilenin [!] bráciey *SkarJedn* 64, 55, 65, 143, d9; Ale Pan Bog świece oney iálney niechciał mieć pod ławą. *SkarŻyw* 543, 41, 337, 597; *MWilkHist* B, F3, Iv; Bo mię rodzicy z młodu niechcieli mieć rzemieśnikiem *CzechEp* 64, 45, 200 marg, 258, 269; *ReszList* 166; *WerKaz* 302; *KochPieś* 20; *GórnRozm* K4; *PaprUp* I, 13v; *ActReg* 47, 73, 107, 158, 172; *GostGospSieb* +4v; *GrochKal* 16; *GrabowSet* B3v, P4v; *OrzJan* 98; *WyprPl* A2; *WujNT* 596, 610, 654; *SiebRozmyśl* F3v, K2; *KlonKr* D2; *SkarKaz* 81b; *CzahTr* Kv; *SkarKazSej* 671b, 677b, 690a marg, 695a.

»chcieć (to) mieć, aby (a. iż)« = *chcieć, aby* [szyk zmienny] (44): *LibLeg* 10/56v, 11/183; A ifcie to chcelz mieć áby łíczdrobliwość twoia iemu nigdy nie wftawála *RejPs* 30, 166v; *RejJóz* A7v; *HistAl* Gv; *KromRozm III* N6; *GliczKsiąż* A2v, A3, D2, O, O3; *Leop Gen* 31/28; *BielKron* 13,97v; *OrzQuin* E2; *RejPos* 56, 75, 83v, 218, 330; *BiałKat* 166, 308v; *HistLan* Ev; *WujJudConf* 219v; *RejPosWstaw* [41⁴], [110³]v, [143⁴]v; Ielli tego niechciał mieć Iezus/ áby go wzywano. *CzechRozm* *4, 73, 195 marg; *KarnNap* A2v; *ModrzBaz* [38]v, 42, 58; *SkarJedn* 78, 147, 215; *SkarŻyw* 422; *CzechEp* 31; *WerKaz* 287; Bóg ták chce mieć/ iż káždy człowiek różno chodzi *PudlFr* 47; *ArtKanc* K16v; *SiebRozmyśl* F4v.

»nie chcieć (dalej, więcej, szerzej) mówić« [szyk zmienny] (31): Longior esse nolo, Nie chcę dłużej mówić. *Mącz* 197a, 258d; *OrzQuin* G4, Zv; *SienLek* 11; *RejAp* 159; Niechczę o tym mówić/ iáko wielki z białychgłow požitek *GórnDworz* Aa2; *RejZwierc* 16v; Przeto y my tu dla przedłużenia/ więcej o tym mowic niehcemy. *WujJud* 179v; *RejPosWstaw* [143⁴]v; *BudNT* a5v; *CzechRozm* 8, 18, 37v, 40, 164, 253; *ModrzBaz* 138; *CzechEp* 152, 164, 167, 179, 253 [2 r.]; *GórnRozm* A2v, D2v, E2, M2v; *ActReg* 24; *JanNKar* D3; *SkarKazSej* 693b.

»chcieć co nalepiej« (1): oto chciał co nalepiéy: ná tym przelstanie, [...] kiedy fie W. M. mému M. Pánu podobác będzie *GostCast* 7.

»patrzeć, spojrzeć nie chcieć« [szyk zmienny] (3 : 2): ále ona tey iego przychylności nie przyimuiąc/ y pátrzyć nań niechciała *GórnDworz* Bb2v; *WujJud* 77; *CzechRozm* 132v; *KochWr* 29; *SkarKaz* 123b.

»chcieć rozumieć« = *mieć na myśli* [szyk zmienny] (24): *DiarDop* 101; Nye chceć tego temi nowy rozumyeć Seneká ábyfmy wftytko [!] w łzkołách álbo w Burfach myeli przelegác *GliczKsiąż* N2; *SarnUzn* D4, H; á cnotliwego/ y mądrego tego ia chcę rozumieć/ ktory by godzien był/ być Krolem *GórnDworz* Gg4; *KuczbKat* 105; *WujJud* 56; *ModrzBaz* 66; *SkarŻyw* 242; *CzechEp* 89; Ale podobno przez kościoł powfzechny [...] Concyliá rozumieć chcą *NiemObr* 175, 47, 79, 175; *ReszPrz* 12; Włzákże to hcemy rozumieć [volumus intelligi *JanStat* 556] o tych łzláchcicach/ którzy na wypráwách woiennych łłużą/ [...] á nie o tych łzláchcicach/ którzy w mieście miełzkáiąc piwo łzynkuią *SarnStat* 239, 323, 769, 942, 943; *PowodPr* 58.

»chcieć rzec, mowić« = *mieć na myśli, dawać do zrozumienia* [w tym: »jakoby chciał rzec« (26) *bezpodmiotowo* (22), *z podmiotem* (4) – często w znaczeniu 'to jest, inaczej mówiąc'] [szyk zmienny] (38 : 2); rzekł miły Iezus/ Iuż ieft ofwiétzon sýn człowieczy/ iakoby chciał rzétz: Iuż wyśledl sýn ciemności *OpecŻyw* 95, 83v, 86v, 93, 130v, 150 [2 r.]; *WróbŻółt* B6v; Takci nadobnie przyštoi By chciała rzec wśzytkoć moi *RejJóz* C7v; *KromRozm II* g; *KrowObr* 50v, 141v; Słowo greckie znaczy wędrować/ iakoby chciał rzec że ná tym świecie wéndrujemy *BibRadz II* 100d *marg*, I 311b *marg*, 351a *marg*, 383d *marg*; Nic dobrego omylniku/ chciałem rzec Ewánieliku miły. *OrzRozm* B, F3; *Mącz* 371d, 395b; *SarnUzn* B4v, C; *SienLek* 95; *LeovPrzep* F4; *RejAp* 143v; *RejPos* 209v; *RejPosWiecz*³ 96v; który nie od łotrą (Lutrám chciał rzec) ani od Zwingliuľzá początek ma *BiałKat* 121; *BudBib* I 279b *marg*; *CzechRozm* 131v; *SkarJedn* 41; Był Krol (Cefarzá Iulianá Apoftátę chce [!] rzec) wiekow tych náłzych/ [...] inne ktorzy przed nim byli niezbożnością przechodzący. *SkarŻyw* 130, 384; iľz Ingerus Rulki Krol/ ták go on zowie chcąc rzec Ikorus álbo Igorus/ [...] wodną bitwą był porázon *StryjKron* 121; Ale to chce rzec Páweľ S. iľz Pan Chrifthus ieft dawcą/ fprawcą/ y przyczyną/ záľuguiącą *WujNT* 580, 343, 540, 556, 688; *SkarKaz* 155a.

»nie chcieć sľuchać (a. sľyszeć)« [szyk zmienny] (119): *March*¹ A4; *BierEz* E4v, Fv, Q3; *PatKaz II* 50; a zażem wam nie mowiľ/ nye grzeľczye naprzetziw dzyćcyęcyu a niechcyeliľcye mię fluchatz *HistJóz* C3; *March*³ V3v; *WróbŻółt* K7v, 37/13; *LibLeg* 6/191v; *SeklKat* E2; *MurzNT* 58v; *KromRozm II* i3v, ľv; *Diar* 48, 51; Rzeczé doktor nie moią przyczyną/ Nie chciał fluchác vmárľ swoią winą. *BielKom* C8, A; *LubPs* S4v; *RejWiz* 61v; *Leop Deut* 18/19, 30/17, 4.Reg 17/14, *Is* 28/12, *Ez* 3/7 [2 r.]; Ale oni niechćieli go fluchác/ ani przychylili vľzu ľwych *BibRadz Ier* 11/8, *Ex* 6/9, *Deut* 23/5, 2.*Esdr* 9/29, *Is* 30/9, *Ier* 11/10, 36/25; rádźil krolowi iľby [...] inego czáfu ľzczęćcia pátrzał/ niechćiał go Krol fluchác. *BielKron* 390, 29v, 31 [2 r.], 41, 55v, 82v (17); Superbas aures habere, Gárdźic czym/ nie chcieć sľuchác. *Mącz* 433d, 411a, 487a, b; *RejAp* 45v, 46, 49v; á choć ma vľzy przeltrone/ á wđzy sľyľzeć nie chce *RejPos* 204v, 4, 145, 164v, 197v, 204v, 300; *KuczkbKat* 290 *marg*; *RejZwierc* 130v, 215v; *WujJud* 34; *WujJudConf* 243v; *BudBib Num* 14/22, *Deut* 17/12, 21/20, *Iudic* 19/25, 2.Reg 13/16, 2.*Par* 25/16, 4.*Esdr* 2/1; á drugiego/ by teź y złotymi ľłowy mowiľ/ fluchác niechcą. *CzechRozm* 68, 73, 131v, 252 [2 r.]; Kto ľtárľzego fluchác niechce/ młodźzemu ľię pokłonić muśi. *SkarJedn* 364, 53, 185, 353, 363, 387, 388; *KochPs* 143; *SkarŻyw* 408, 483, 573; *StryjKron* 627; *CzechEp* 137, 326; *NiemObr* 140; *KochFr* 6; *WerGośc* 266; *WerKaz* 302; *ArtKanc* R18v; *GórnRozm* 14v; *Paprup* I; *ZawJeft* 12, 35; *ActReg* 49; *Phil* F3; *GrabowSet* Bv, G2; *LatHar* 614; á oni fluchác będą czego wy fluchác niechcećie. *WujNT* 393, 139, 253; *SarnStat* 379; *PowodPr* 29, 43; *SkarKaz* 6b, 118a; Ale gdy niechcelź fluchác mię, co ia vczynię? *CiekPotr* 80; *CiekPotrOstr*)?(3).

»nie chcieć wiedzieć« [szyk zmienny] (36): gdi tego nie iedno iľz nie peľnią ale teź o tym niechcą wiedzieć/ ani sľyľzeć *SeklKat* E2, K4; *RejKupSekl* a4v; *GliczKsiqź* O3, Q2v; *LubPs* G3v *marg*; *RejWiz* 29; *Leop Ier* 9/6; *OrzRozm* C3v, D3; Rzekľ wodz: doľyć/ nie chcę więcy wiedzieć. *BielKron* 456v, 435v; *SarnUzn* F3v; *RejAp* 8, 154v; *GórnDworz* L14v; Iľz niechcę o was nic wiedzyeć/ boľcie nie czuľy/ aniľcie były gotowy *RejPos* 341, 6v, 77v, 163, 181v, 188v (9); *BiałKat* 113v; *RejZwierc* 36, 206v; *CzechRozm* 162v; *Oczko* 17v; *CzechEp* 133, 234; *WujNT* 397; *SkarKaz* 2a, 207b; *SkarKazSej* 672b.

»wierzyć nie chcieć« [szyk zmienny] (66): *OpecŻyw* 65v, 173; *PatKaz II* 62; *LibLeg* 11/13; *SeklKat* Qv; *KromRozm I* Hv; Tedy go wzyšcy ięli mile a vprzyimie prošić/ aby temu wierzyc niechciał *MurzHist* K4v, T; *Diar* 48; *LubPs* bb5; *KrowObr* 68v, 130v, 242; *OrzRozm* Q4; *BielKron* 416v, 467; *GrzegRóżn* E4; *Respuit hoc sapientissimi cuiusque fides*, Zaden mądry nie chce temu wierzić. *Mącz* 411a, 96b, 344a, 358a; *OrzQuin* Y3; *SarnUzn* E5, E7v; *RejAp* 72, *GórnDworz* R5v; *RejPos* 4, 29, 36; *WujJud* 123v, 250v, 254; Co ięli mnie wierzyć niechcą/ niechże wždy łamych tłumaczów Brzeŝkich połuchaia. *BudBib* b3; *CzechRozm* 46, 145v, 146, 162, 168v (8); *SkarŻyw* 165, 166, 599; *MWilcHist* F; *CzechEp* 131, 210; *NiemObr* 128; *KochFr* 36; *ReszPrz* 49; *ArtKanc* G12, G16, K3v, K20v; *KolakSzczęśl* B2v, Dv; *WujNT przedm* 6, s. 200 [2 r.], *Ioann* 10/38, s. 478, 777; *WysKaz* 38; *SarnStat* 250; *SkarKaz* 160a, 276a.

»więcej chcieć« [szyk zmienny] (6): pomniŝ iáko ciało/ Im ie bárzyey vŝtrępiŝ/ więcej będzie chciało. *RejZwierz* 141v; *Baccae indigent oleo*, Proverb. Ma dofić á yeŝcze więcej chce. *Mącz* 22c; *HistLan* E4; *KochWr* 31; *GostGosp* 156; *KlonFlis* C4v.

»(w)spomnieć (a. wspominać) nie chcieć« [szyk zmienny] (9): *Oczko* A3, A4; *CzechEp* 197, 298; *GórnRozm* D; *Paprup* D2; *GostGospSieb* +4; *OrzJan* 122; Tu iá niechcę wŝpomináć ŝwiádectw Oycow ŝ. boby temu końcá nie było. *WysKaz* 30.

»chcieć zgodą, w zgodę« (3 : 2): *RejKup* o3v; Bo co ięŝ ŝmácznieyŝzego/ nád miłą ŝwobodę/ Ktorey ŝie dobyć muŝi/ gdy kto niechce w zgodę. *RejZwierz* 38v, 50, 76v; Ale kto chce zgodą s tym Pánem/ czyn tak iáko w on czás czynili Izráelczycy *RejAp* 135.

»nie chcieć znać« [szyk zmienny] (52): *FalZioł* IV 21d; *WróbŻołt* 100/4; *SeklKat* L3, Ov, S3v; A niewtracząy ŝię wnaŝŝe rzeć Bo my czebie niechczemy znać *RejKup* z8v, p5v; *MurzHistSekl* ktv; *Diar* 87; *GliczKsiąŝ* F4v; *LubPs* O3 marg, gg5; *GroicPorz* hh2v; *KrowObr* 19; *Leop Ps* 100/4; *BielKron* 297v; A tak nie chcą żadną miárą znać áni wierzyć Ieżulá Kryŝtułá być Synem Bożym. *GrzegRóżn* E4, E4, I, O; *LeovPrzep* F2; *RejAp* 90, 106; *GórnDworz* Cc3; Iŝ gdyŝ ty mnie niechciał znać zá żywotá ŝwoiego/ iuŝ ia teŝ thu ciebie niechcę znać v ŝádu ŝwoiego *RejPos* 335, 4 [2 r.], 5v, 163, 187v, 262v, 344v, 335; *GrzegŚm* 44; *HistLan* A2; *RejZwierc* 206v; *WujJud* 81v, 106, 248; *CzechRozm* 55, 68v, 158; niechcę zá mátkę takiey znać/ ktora ŝię Pánu memu niepodoba. *SkarŻyw* 198, 80, 490, 532, 545; *StryjKron* 502; *CzechEp* 55, 225; *GrabowSet* C3; *WujNT* 524 marg.

Szeregi: »nie chcieć, (albo) nie dbać« (2): hoynáć zapłátę záwŝdy obiecował/ [...] A ty niechceŝ/ á ty niedbałŝ *RejPos* 61v; *OrzJan* 131.

»nie chcieć ani dopuszczać (a. dopuŝcić« (2): *GliczKsiąŝ* I7v; ŝe iuŝ ŝwámi około wiáry więcej ŝwarow niechcem mieć ani dopuŝczamy nikomu *BielKron* 208v.

»chcieć i gotow być« (1): ále iŝ nie ma nic wátpić o [...] miłóŝierdziu Bożym/ iŝ y moŝe/ y chce/ y gotow ięŝ wyŝluchać go *WujNT* 787.

»(nie) chcieć ani (albo, i) kazać« (4): *KwiatKsiąŝ* Hv; *Paprup* I4; áni oné przeciwwko ich wolnoŝciam niechcemy áni kaŝemy przez kogokolwiek vciłkáć. *SarnStat* 65 [*idem*] 885.

»(nie) chcieć i (ani) mieć« [szyk 2 : 1] (3): *KromRozm I* Dv; *Diar* 50; ziednały ŝię ze od tych pieniędzy chcą y maią Ręty dawacz *ZapKoŝcier* 1595/88v.

»chcieć i mieć wolą« (1): Chcę za pomocą BOżą/ y mam tę wolą za Chriftufem chodzić. *CzechRozm* 233v.

»(nie) moc i (albo, ani *itp.*) (nie) chcieć« [szyk 28 : 17] (45): *PatKaz II* 66v; Roskołzy też brzucha ani chce ani może *BielŻyw* 93; *ComCrac* 12; *KromRozm I* Dv; *MurzNT* 43v; *KromRozm III* A3; *GroicPorze2*; *LeovPrzep* b2 [2 r.]; *GórnDworz* C8, Eev; *RejPos* 200v, 278, 338, 345; *RejZwierc* 184; *WujJud* 192; *WujJudConf* 66v; *KarnNap* F; *ModrzBaz* 91, 120v, 132; wżákże wtym zgádzác im nie mozem/ áni chcem *SkarJedn* 259, 138; *CzechEp* 109, 216, 354; *NiemObr* 45; áby cżćiciel zrozumiawży/ mógł się y chciał od tego pohámowác *WerGośc* 204; *GórnRozm* A2v; *GostGosp* 154, 169; *LatHar* 676; *WujNT przedm* 32, s. 89, 167, 262, 403, 787; *SarnStat* 39, 92, 262; *SkarKaz* 2b, 635b; Bo tego widżiec nie chcą ábo też nie mogą/ Ze wilk drapieżny idżie tuż za nimi drogą. *CzahTr* E3v.

»(nie) chcieć, (ale, i, a, tedy) nie moc« [szyk 21 : 2] (23): chciał się fam zábic ále nie mógł/ bo mu ręce drżály *BielKron* 145, 29v [2 r.], 69, 101v, 202, 208v (13); Bog może ále niechce przez vczyńkow zbáwic. *WujJud* LlV; *BudNT Mar* 6/20[19]; od onego dnia/ bych dobrze chciał o Pánu Bogu milcżec niemogę. *SkarŻyw* 211, [237], 252, 294, 341, 473, 580; *ArtKanc* E9v.

»(nie) chcieć, (a, albo, ale) musiec« (4): Do ktorey yáko do głowy/ wślytcy biskupowye/ [...] ktorzy chcą ábo muślá/ vcyekác się y odzywác máyą *KromRozm III* N7; *RejPos* 7v *margin*, 198v; Niechciałem żywym śpiéwác/ dżis vmárłym muśzę *KochTr* 4.

»(nie) myślic a (ani) chcieć« [szyk 2 : 1] (3): *March¹Wiet* Av; *LibLeg* 11/22; dla ktorego Świętá vcżćiwosci/ Bolesław Krol niemyślił áni chciał bitwy zwodżic. *StryjKron* 175.

»chcieć i napierać się« (1): Bo tak iest fkázona [...] náturá nářzá/ iż się tego więcey chce/ y vsilnie nápiera/ o co zákazanie ma *SkarKaz* 121a.

»chcieć, (i, a) obiec(ow)ać« [szyk 11 : 5] (16): *LibLeg* 10/155v; *ComCrac* 12; *Mącz* 311c; *RejPos* 23v, 183v, 210v, 288v, 333v, 334; *RejZwierc* 186v; Chcemy y obiecuiemy [*Volumus, promittentes JanStat* 4] ie [...] wedle možnosti nářzey y máietności zgodnie bronic. *SarnStat* 5, 119, 220 [2 r.], 938, 1054.

»omięszkiwać albo nie chcieć« [szyk 1 : 1] (2): Gdy Stároftá [...] omięszkiwałby ábo niechciałby exekucyey czynić/ nád takim co cierpi klátwę rok y źelc niedzyel: tedy tácy máią być fámi zákłeci *UstPraw* A4, A3.

»chcieć a (i) potrzebować« (3) : Gdyz ślyřlyř iákies on řrogiy liczby chce á potrzebuie s tego márnígo řzáfárłtwá twoiego? *RejPos* 185v, 192v, 201.

»chcieć i (być) powinien« [szyk 2 : 1] (3): *ActReg* 164; Ia N. przyśięgam/ iż wysřzey opifánych podatkw w wybieraniu y w wyciąganiu wierny będę [...] á chcę y iestem powinien wśeláką pracą [...] wiernie wycięgác *SarnStat* 347, 938.

»chcieć, (albo) pořádac« [szyk 2 : 1] (3): *Cupit te conventum, Chce ábo pořáda cie náwiedżic. Mącz* 72c; *LatHar* 571; *SarnStat* 749.

»chcieć i pragnąć« (2): Oycze niezmierney świątobliwosci/ ktoremu ia [...] chcę y pragnę oddác cześ y chwałę przyjemną *LatHar* 13, 571.

»nie raczyć ani chcieć« (1): Nigdy się Pan bog z námi wedle złości nářzych obchodzić nye raczył áni chce. *LubPs* X4v *margin*.

»nie chcieć, (ani) radzić« [szyk 1 : 1] (2): A P. Alexandrowi Imienia niepuszczę [...] y niechcę ani radzę aby do Polski przyjechał *ActReg* 165; *LatHar* 14.

»chcieć i rozkazować« (1): ábo też łam zá nie lię modlić rádźifz/ chcesz y rofkázuiefz. *LatHar* 14.

»chcieć albo (i) rozumieć« [szyk 2 : 1] (3): *Diar* 94; gáni włyzytki ony/ ktorzy zbytnią włtrzymáłością álbo miernością chćieli álbo rozumieli łobie doftác y łpráwić iáką łwiátobliwość. *WujJudConf* 198v; *CiekPotr* 36.

»(nie) chcieć ani (a, albo, i) (nie) śmieć« [szyk 6 : 4] (10): *OpecŻyw* 154; *MurzNT* 108v; *RejAp* 196v; *RejPos* A6v, 284; *CzechRozm* 183v; *ReszPrz* 44; De uro silentium Iuz dłuzezy pisac nie chcę ani smięm. *ActReg* 115; *WujNT* 460; *SarnStat* 273.

»(ani) chcieć, (i, albo, ani) umieć« [szyk 6 : 6] (12): *KromRozm I Nv*; *OrzRozm* M3; *RejPos* A6v, 133v, 321; *ModrzBaz* 19v, 138; *SkarŻyw* 194; *ActReg* 160; *LatHar* 190; bo ią więceybyym vprosić mógl/ gdjżbyym lię káżdemu przymowić chćiał y vmiál. *WysKaz* 41; *PowodPr* 47.

»chcieć albo usiłować (się)« (3): A iefli My [...] Miłtrzowi álbo Ziemiám Zakonnym chćielibyemy álbo vśiłowáli [*vellemus aut conaremur JanStat* 898] iákíe woyny wćzynác: nie będą powinni poddáni náłzy ná nie zwálác *SarnStat* 1115, 1081, 1085.

»nie chcieć i (ani) (nie) być winien« [szyk 1 : 1] (2): *DiarDop* 100; którym *affenfu* áni zwiérzchności náłzėy nigdy niechcemy áni będziem winni przypuśćzác. *SarnStat* 1042.

»woleć i chcieć« (1): áby było wolno káždemu piwá [...] wárzyć/ y zkądby woleli y chćieli [*maluerint aut voluerint JanStat* 1047] brác/ mieć/ łzynkowác *SarnStat* 929.

»zaniedbawać i (albo) nie chcieć« [szyk 2 :1] (3): który pómniác onę przelźłá niewdźięczność/ pomagác im zániedbawał y niechćiał [*non curabat, nec volebat JanStat* 558] *SarnStat* 588 [*idem*] 631, 1252.

»nie chcieć albo (i) z(a)braniać się« (4): á ták tylekroć/ ileby gránic popráwić niechćiał y zbraniál łie [*renuerit et noluerit JanStat* 422]/ ma czternáście grzywien przerezczonėy łtronie [...] ku zápláceniu przepásdź *SarnStat* 471, 17, 705, 1235.

»ani zwyknác, ani chcieć« (2): *LibLeg* 10/154v; Z iákich łye ón áni zwykl áni chce rádowác. *ZawJeft* 32.

»żądać i (a) chcieć« (2): Zádości theż porażiá łeniwego: [...] Cály dzien żáda [!] á chce [*concupiscit et desiderat*] *Leop Prov* 21/26; *StryjKron* 427.

W przen (158) : *PatKaz II* 27, 31v, 45v; *RejŁas w.* 32; *RejJóz* G6v; Ale gdy złoto niechce/ wołáy wždy kámienie *RejZwierz* 110, 31v, 56, 62; Ták łna chćiály nieodmienne Łofy. *Prot* B2; iż nie to łie dzyeie co łwiát mární chce/ ále to co iefł wola łwięta Páná tego. *RejPos* 280v; *HistLan* D4; Prawdá ácz niechce wynorzyć łie muśi *RejZwierz* 216, 151; *KochOdpr* A2v; *SkarŻyw* 260; *ArtKanc* O3v; *GórnTroas* 64; *GrabowSet* Ov; *KochFrag* 39; *PudłDydo* [B6].

chcieć czego (19): Tác ich iefł dawná hárdolć/ kthora niechce náuki/ niechce łádu/ ále chce chwały *OrzList* e4v; Res ipsa monet, Sámá rzecz tego chce/ potrzebuye/ prziwodzi ku temu. *Mącz* 230d, 494a; *ModrzBaz* 136v; *WisznTr* 11; Zwyćieftwo liczby niechce/ męłtwá potrzebuie. *KochPieś* 51, 35; Łálká chce polepźzenia/ my w gorźze łpiełzymy *GrabowSet* L2. Cf *chcieć czego po kim*; *Ze zdaniem dopelmmionym*.

chcieć czego po kim = *wymagać* (3): *BibRadz* II 90c marg; *żebyśmy żeglowáli/ potrzebá lámá tego po nas chce/ á żebyśmy żyli nie potrzebuie tego Phil* C4; *LatHar* 188.

cum inf (109): *ziemia wezdrzála iakoby fie młcitz krzywdy pana łwego chciała, OpecŻyw* 149, 101v [2 r.]; *GlabGad* D5; *Lecz przygoda gdy chce skarać łzuka miełtca łwego RejJóz* G6; *KromRozm III* F7v [2 r.]; *Ale trudno w ty rzeczy vgodzić/ Gdy pociechá nie chce myłli chłodzić BielKom* G, n1b 6, E8, F6v; *Vłkárzenye ná przelládowánye/ gdy dułzá cżuie/ iż grzech/ cżárt/ cyáło/ y łwiát frodze iá chcą odciłnąć od łálki Bożey. LubPs* bb4v marg, R2, aa6v, ee; *Bo praca ząwždy chce mieć przypádłe pożytki RejWiz* 6v, 33v; *Leop Prov* 21/25; *RejZwierz* 56; *OrzRozm* C4; *BielKron* 79v; *Ager restit*, *Rola chce być orána/ gódzy fie yułz orác. Mącz* 353d, 267c, 383c [2 r.]; *OrzQuin* T; *Prot* D2; *przychodzi nań podczás nie z náglá/ ále z lekká przez połly łwe/ to/ co go chce kárác zá Nieporządek iego SienLek* 31v; *RejAp* 46; *ia mnimam iż káždemu wolno/ nośić fie/ iáko raczy: gdyż tego práwo połpolite pohámowác niechce. GórnDworz* L6v, G4v, O6v, X7, Ff5, Ff5v; *HistRzym* 6; *Coż miłe Kłiáźzki załz fie precz bierzecie/ A ná włze łtrony łnadź fie roznieść chcecie RejZwierz* B4v, 22v, 158v, 239; *RejPosWstaw* [110²]v; *WierKróc* Av; *CHociaż fie cżęłto kuśłł Polaki woyowác/ Ale mu w tym Fortuná nie chciáłá folgowác. PaprPan* Ee4v, [Hh5]v; *Mnie fię zda/ że ci nieináczey cżyniá/ iedno iáko gdyby nogi chciáły pátrzyć a vrzędu oczu vżywác ModrzBaz* 45v, 61; *SkarJedn* 183, 237; *Oczko* 6; *KochPs* 44; *SkarŻyw* 121, 373; *KochFr* 120; *KochBr* 150; *WisznTr* 22; *KochPieś* 11, 38; *PudłFr* 10; *ArtKanc* M14v; *Niewiém kogoby włáfnie w tych rzeczách winowác. Iż nam niechcą niebiełkie Plánety folgowác BielRozm* 5; *PaprUp* G2; *W co cię przywieść chcą te wnątrzne niezgody? GrochKal* 24; *Miecze/ ognie/ y látá dáć mię chciáły łkázie. GórnTroas* 75, 35, 38, 63; *GrabowSet* C3, G4v, M2, P3; *KolakCath* A3v; *RybGęśli* D; *Słóńce téż nád obyczay zbyłó łwéy łwiátłóści/ Ani iuż chciáło łwiécić SiebRozmyśl* H4v; *WitosłLut* A5v; *SkarKaz* 384a, 489a; *CiekPotr*)(2v; *CzahTr* A4v; *GosłCast* 64; *To ielt grzechy/ [...] ktoremi fię žiemiá máże/ y pożerác chce obywátele łwoie SkarKazSej* 702a, 670a, 674a, 677a; *KlonFlis* F4; *SapEpit* B4v. Cf *Zwroty*.

Ze zdaniem dopelnieniowym rozpoczynanym spójnikami: aby, by [w tym z zapowiednikiem zespolenia: *tego* (6)] (9): *chcec tego łzczeńcie abych ielzcze philozophowál. BielŻyw* 41; *GliczKsiąż* C8v; *RejWiz* 79; *BibRadz* II 90c marg; *CzechRozm* 38; *WisznTr* 18; *Phil* C4; *Iéy gwóli piękne drzewá/ dáia cież łowity/ Niechcąc áby iá letni żégł ogień obfity. KochFrag* 26; *LatHar* 188.

Z okolicznikiem celu lub miejsca [w tym: *do czego* (2), *ku czemu* (1), *z różnymi przysłówkami* (3)] (6): *Serceby chciáło wzgorę/ kámieñ k zyemi ciągnie RejZwierz* 115v; *RejZwierz* 18v; *SkarŻyw* 261 [2 r.]; *Záłości/ gdzież dáley chcefz? WisznTr* 22; *LatHar* 603.

W połączeniu z wyrazem „jedno” (2): *gdybyśmy to cżynić mogli/ co by iedno chciáło ciáło. CzechRozm* 242v, **2.

Zwroty: »nie chcieć baczyć« (1): [człowiek do furty:] *Ty lámá niechcefz bączyc ludzkich doległóści KochPieś* 29.

»chcieć być [jakim]« = *uważać się za jakiego* (1): *á ięzyk łwey mowy Chocia fię záprzy/ chce być bez przygány. GrabowSet* Yv.

»nie chcieć ci(e)rpieć« (2): *GlabGad* E4v; *Oko łławá y wiará nie chcą círpyeć łmiechu. BielKom* C5v.

»chcieć mieć [kogo, co – z określeniem dalszym]« = *chcieć, aby ktoś, coś był(o) kimś, jakimś, w jakiejś sytuacji itp.* [szyk zmienny] (17): *GlabGad* F3; *Bowiem iediność wżędy chce mieć częć KłosAlg* Av; *GliczKsiąż* E7v; *RejZwierz* 56; *PapRPan* Q2; A ponieważ przyrodzenie tak nólze ciało íprawiło/ íz niektore częćci chćiało mieć zákryte [velit abditas esse]/ [...] tedyć záprawdę dłuźszy vbior [...] ma być chwalon *ModrzBaz* 51, 62, 80v; *Oczko* 4v, 5v, 22v; *KochFr* 17, 58; *KochPam* 88; *ArtKanc* A11v; áby íe vkazał być tym/ íakowym go chce mieć oná powinność íego nań włożona. *Phil* L3; *KlonWor* 33.

»chcieć (to) mieć, (a)by« = *chcieć, aby* [szyk zmienny] (2): *KuczbKat* 295; *Lecz prze tę miłość/ co cię z niebá zwiodlá [...]* y która mieć chćiała/ *Byś páwłokę wźiał/ z człowięczego ciáka GrabowSet* O4v.

»nie chcieć patrzyć« (1): *czemu oczy twoié/ Niechcá na vřtávicznę pátrzyć próšby moié? ZawJeft* 41.

Szereg: »chcieć abo rozkazować« (1): *ktoryby hánował członki ludzkie/ áby nie wykonały tego wżytkiego/ co wola chce ábo rofkázuie. WuJNT* 547.

a. *W okresie dwuczłonowym, w którym człon zawierający „chcieć” sygnalizuje, formuluje (lub podsumowuje) jakieś zagadnienie, zaś człon następny (lub poprzedni) je rozwija; najczęściej w przepisach, receptach, wskazówkach (przeważająca kolejność członów ze zdaniem zawierającym „chcieć” na początku) (1059) :*

chcieć czego (3): *A kto chce bytu dobrego/ Pátrž łobie rowny rownego. BierEz* Pv; *GlabGad* B2v; *A chcemyli mocnieyřzęgo [sirupu] íełłize máteria w pierśiách wre/ [...] daymy R. Siruporum de Hífopo/ [...] decocti pectoralis/ quantum fufficit míłce. Oczko* 35.

cum inf (1037): *Nie podnoźze íe wyřoko/ Niechcęřzli vpáć głębokó. BierEz* F4, B3, B4v, E3v, F4v, I2 [2 r.] (16); *Chcęřłli gorące náboženřtvo mietz/ a żądze dobre íj řwięte? modl íe. OpecŻyw* 53v, [34] [3 r.], [34]v, 37v, 54, 58, 160; *OpecŻywPrzedm* C4v; *OpecŻywSandR* nlb 6; *Inych nieřłuchay chcęřzli ku rządney mierze przyřłcz ForCnR* A4v, E2v; *PatKaz I* 3; *PatKaz II* 49v, 81v, 84; *kto przeto řzwýatym chce bycz ma praczouacz wtym zyuoczye o łáka bożá PatKaz III* 146, 122v, 131; *I teź they polewky řtym řzafranem moźeřz wlać w klířtherę do íelith chcęřzli kolikę vłeczýć. FalZioł* I 33d; *Teź gdy vwarzyřł Zorawiny řkorki z lířciem/ przíożywřly knim lířcia winnego á kielko řig, warzže to w deřzczowey wodzie á tym łobie głowę mijay/ chcęřzli czarne włófi mieć FalZioł* I 85c; *A íeřłliby tha febra chwíłę trwała á chćiałby íá oddalić. Wezmi oleyku rożanego/ oleyku Fijołkowego/ ocztu trochę/ á zalię tyź mieřłtza maży FalZioł* V 93v, I 12c, d, 18b, 25b, c[2 r.], 26d (72); *Chćiałliby łepak ty czyíey rady vżywać patrz pilnie íako řwe rzęczy řprawiue BielŻyw* 44, nlb 6, s. 17, 19, 20, 43 (14); *BielŻywGlab* nlb 8, 15; *kto tedy chce dławienia vyřłc nie łegay wznak. GlabGad* D8v; *Iako gdi kto chce oceth vczynić muřł gi tam chować gdzie bywa czałm [!] ciepłó czałem chłóđ GlabGad* K5v, C2, F4v, H4, I6, I6v (9); *MiechGlab* 36; *BierRozm* 11; *Gdy tedy chcęřłz doydz niewiadomych rzęczy [!]/ mnoź íe przez zapłáthę wiadomych rzęczy/ A ono czo przydzie z takiego mnożenia dziel przez wiadome rzęczy KłosAlg* E3, B2, D3v, F; *WróřŻołt* oo8v; *Íeřlyzebi tes chćieły ktorzi bes woley nářzey vpornie pascz bidla na panřtwie waschim taczí beđá gardlem karany LibLeg* 10/68v, 10/68v, 11/40, 40v; *A chćiełli íeřłtze wíedzieć/ ktoryby to był kroł [!] tenći íeřł/ ktory rofkázuie wřlytkiem řpráwam niebieřłkiem RejPs* 35, 75, 90v, 99, 107; *RejRozpr* B4v, D2; *SeklWyzn* d3; *RejJóz*

F7v; Achceżli mieć łafkę moię/ czci oica y matkę swoię. *SeklKat* B3, A6, B2v, G4v, H [2 r.], M3v, Y4v; Trzeba pylne wlytko baczyć Kto chce zwyfłyc a nieftraczyć. Trzeba y fallu przylozyć Kto chce wiecfy pozytek mieć. *RejKup* Ev, b2 [2 r.], e3v, k2, 17, f8 (11); Co iefli chcefz prawie obaczyć nikt gorzey vćirpieć nie może iáko ty ćirpiłz *HistAl* K2, C5, D7v, H2, I6v, I8v, L3v; *KromRozm I* C4, Gv; *MurzHist* B3v, M3; *MurzNT* 91, *Luc* 9/23; *MurzOrt* B; A tego fye mocnye dżyerzeń mamy/ chcemyli być vczęftniki dobrá nawyfffłego *KromRozm II* b3, c3, f2v, h4v, i4v, k2 (9); *KromRozm III* A2, C7, D6, G, H4v, N3v; A jeřliby appellans chciał mieć przy sobie ktorego z IchM Rad świeckich, nie ma mu to być broniono *Diar* 52, 46, 47, 48 [2 r.], 81; *DiarDop* 100, 102; *BielKom* B4v, C2v, D6v, D7v; Potrzebá yeft yeřliřz chcefz mámkę dzyecyęcyu chowác/ chowayże ftáteczná á trzeżwyá. *GliczKsiąż* D5v, D4v, D6, Gv, I5 [2 r.], K2 (16); Ieřliżeby gdzye na ftronę chcieli vftápic precz/ Tedy niechay pewni będą iż ie tám zeřrze miecz *LubPs* gg5, A3, B [2 r.], E2v, E4v, G4 (15); PODwoyfki chcelibyć mian práwie zá Pořlá Bożego/ [...] ma mieć wfobie trzy rzeczy. *GroicPorz* g4, cv, 14, p4, x3, eev, pp4; A chcefzże thedy wiedzieć? řkad fię Mnifzy wfztzeli/ y ktorego tzařu? Słuchay. Gdy było po národzeniu [...] [Syn]á Bożego Tyfiac y fiedmnařcie lat/ tedy Henrycus [C]eřarz zmiáftá Medyolanu/ niktore ludzi fwowolne y niepořlufzne wygnáł *KrowObr* 133v, C2v, C3v, 8v, 11, 17v (47); Także y ty chcefzli być fláchćić práwy czyřty/ Nie bądźże iáko kámięń z wirzchu pozłóciřty. *RejWiz* 101, 3v, 6v [2 r.], 10, 18v, 19 (21); *Leop* *A3v, *Deut* 18/6, *Ier* 4/14, AAA4v, BBB3 [2 r.]; *OrzList* e4, i2v; Kto chce řam ieć y konie kármic/ tedy ták ma żywność pláćić: zá Wołu puřgrzywny/ zá Iáłowicę 16. grořzy *UstPraw* D3v, A2v, D2v, F, F3, H [2 r.] (10); *RejFig* Aa3, Aa4 [2r.], Bbv, Bb7v; *RejZwierz* 51, 53, 124v, 132v, 133; Wřzakoż ieřliby ieřczce ktho pytać chciał/ Y coż wřdy zá pożytek z nich bierzemy? odpowiem iednym řłowem/ Iż z nich tę naukę mamy/ iáko wfzytko nářze vfanie w řámym tylko Panu Bogu pokládáiac w iego řwiętey boiáźni chodźimy *BibRadz I* *4, I *2v, *Gen* 19/17, I 16a marg, *Lev* 26/21; *Goski* *2v; Kto fye chce dobrze temu Státutowi przypátryć/ niezákázuie ten Státut Krolowi dáwác/ tylko áby on vrzędnie ná Seymie dawał *OrzRozm* N4v, E, Fv, Vv [2 r.]; Kto chce řzyrzey czyřtác około tego/ czyřtay Xenofoná/ Tucitidem/ Herodotum/ Iuftinum etc. *BielKron* 121v, 32v, 43, 44v, 95, 173 (14); *GrzegRóżn* L4v, Nv; Abowiem kto by iedno chciał prawdy řluchać/ łatwie naidzie od kogo by iey řluchał. *KwiatKsiąż* D4v, I; *Mącz* 468a; A ieřliże chcefz wiedźić/ czemu Polřkim ięzykiem Piřarz QVINCVNXA tego piřał tobie: więdz iż przeto/ Iż ón nie chce/ áby go czyřtał Włoch/ Niemiec/ Fráncuz *OrzQuin* A2, Ev, F, Fv, G2 [2 r.], I3 (16); ieřli fye y řam pijańřtwá vfřzedz chcefz, noźki iářkołcze ná popioł řpal/ á w pićie go řyp. Ale gdy kogo vpoić chcefz: day mu w pićiu řzářřránu řtárwřzy. *SienLek* 57v; Gnidy gdzie zgubić chcefz/ řáđłem přim pomázu. *SienLek* 159v, lv, 3, 4v, 24v, 25 (70); A by chciał o tim piřmá przywodzić iáko nigdj nie ieřt ználežion řářř w vfćiech iego/ řnadźby y pápiru y piorká nie řtáło. *RejAp* 42, AA4, AA6, BB4, 8, 16v (18); Przeto cnotę ktoby chciał wyłóżyć/ czo ieřt v řobie/ móğł by iá názwác mądrořciá *GórnDworz* Ff3v, Bv, C7, D4, D4v, K5 (19); Ieřliřz tedy chcefz wiedźić iáko wielé ma w řobie *Rombus*, pomiěř Kwádrat długi/ według náuki wyřzey nápiřáney *GrzepGeom* G4, B3, F2v, H2v, I, 12 (14); *HistRzym* 9v, 10, 13, 31v, 37v (12); A ktoby chciał wyliczyć ty wfzytki ktorzy byli w dziwney opářtrnořci iego/ [...] byłoby ich wiele tu wfřpominác *RejPos* 175, A4v, A5v, 3, 11, 13 (80); *BiałKat* 1, 38v; *BielSat* D; *Grzegřm* 26, 46; *HistLan* E3v; *KuczbKat* 49, 180 marg, 255, 355,

370, 420; Abowiem chcefzli krotkimi łowy wiedzieć kto tą drogą naprofciey chodzi [...]/ iścieć żaden inſzy iedno ten v ktorego ieft rzecz nalepſza cnotá *RejZwierc* 138, 9v, 11v, 12v, 17, 20v [2 r.] (59); *RejZwiercPodw* 183v [2 r.]; Kto chce pod Moſkwą Zamku dobywáć/ żádną rzeczą rychley iedno ogniem *BielSpr* 67, b3, 27v, 32v, 35v, 36v (15); *WujJud* 24v, 52v, 61, 73, 83v (14); *WujJudConf* 137; *RejPosRozpr* c; *RejPosWstaw* [41²], [110³], [143⁴]v; *BudBib* I 467c marg; *HistHel* C4v; *MycPrz* II B; A iefliby téz chciał wodę wywieść ná Staw z Rzéki/ á ſtaw by chciał mieć z Pobocznicą zawárty/ Tedy tym ſpołobem weźmiesz wodę iákóm iuż pił o Młyniéch. *Strum* Dv, C2v [3 r.], C3v [2 r.], D, D3v, D4 (28); *BialKaz* C2v, D4v, Ev, F, F2v (10); *BudNT* b2v [2 r.], b3, c7, c7v (8); *CzechRozm* 21, 24v, 63, 98, 130 (21); Chcefzli cnoty y prawdy poznáć wſzytki ſztuki/ Záiedź brácie do Ruſi *PaprPan* Lv, B2v [2 r.], Dv, H2, L3v, L4v (13); *KarnNap* D4; tedyc téz Krol o to ſię ma pilnie ſtáráć/ iefli chce mieć trwálą miedzy obywatelmi źemie ſwey zgodę/ áby poſtánowił miedzy nimi [...] porównánie *ModrzBaz* 19, 8v, 14v, 24v, 27v, 36 (16); *ModrzBazBud* ¶6v; *SkarJedn* 50; Co iefli ſye podźwić chcemy ſáméy Portugálijéy: która maluczkim Kroleſtwem będąc [...] ma w ſobie rzeczek 25000. *Oczko* 7v, 1, 4, 7, 8v, 33v (10); *KochPs* 195; *SkarŻyw* 16, 28, 32, 55, 118 (11); *StryjKron* A3v, 36; Bo ktoć chce pobożnie żyć w Chriſtuſie/ muſić przeſłádownie ćierpieć. *CzechEp* 23, 27, 56, 100, 119, 131 (17); Kto chce wiedzieć/ co zacł był ten Cyrillus/ y iákie obyczáie iego były/ niechay czyta *Socratem lib. 7. cap. 15. NiemObr* 137, 5, 15, 26, 53, 63 (11); *KochFr* 127; Ktoby IANA chciał málowáć trzebá Apelleſá/ Chcefzli go z mármuru wywieść/ miey Práxyteleſá *KlonŻal* D3v, C3v; *KochPhaen* 18, 20; *KochWz* 135; *KochMRot* A2v; *ReszPrz* 56, 92; *WerKaz* 295; *BielSjem* 11, 34; *KochPieś* 2; *KochSob* 57; *PudłFr* 50, 75; *ArtKanc* B12, H18v, I20, K, L20v (8); *GórnRozm* B3v, F, F3v, I4; Yefli bi ſie chciáł prawie dowiedziec iako co/ á ſkad te zlerzeci vnas pochodza/ ſtád pewnie/ ſkadefmi ſie ich nigdi nieſpodziewáli *PaprUp* F, G3v; *ActReg* 113, 135; Lećie ryby ſuſzyć nalepiey/ kto chce dobre mieć *GostGosp* 104, 6 [2 r.], 8, 68, 70, 84 (10); *Phil* C3; Chcefz wiedzieć/ gdzie cię po ſmierci zchowáią? Tám gdzie ſą rzeczy/ niź ná ſwiát náłtáią. *GórnTroas* 31; *OrzJan* 48; *WyprPl* B2; KTokolwiek chce być zbáwiony/ potrzebá naprzod/ áby w wierze powſzechney był vmocniony. *LatHar* 371, +2, 112, 121, 373; *KołakSzczęśl* Bv, B3, C; *RybGęſli* Cv, D2v, D4; *WujNT przedm* 10, 17, 28, *Matth* 16/24, 25 (22); *WysKaz* 8, 10, 26, 28, 32; A ktoby rozruch álbo ſedycią iáką czynić chciał/ [...] tákowy ma byđż karan ná gárdle. *SarnStat* 16; Ale kiedybykolwiek dziedzić oného imienia chciałby ſumnę [...] długu zářczoného zápláćić y odłóżyć poſeſſorowi/ powinien ten to *poſſeffor* pieniádze tákowéž ſwoic wziáć *SarnStat* 1168, *6 [2 r.], *6v, 79, 91, 119 (43); *PowodPr* 46, 56 [2 r.], 81; *SkarKaz* 278a, 350a; á na lekkiego Tátáryná/ ktoby go chciał bić y dogonić/ trzebá téz ludzi lekkich *VotSzl* E3, Bv [3 r.]; *CiekPotr* 58, 79; *CzahTr* C, L2; *GoslCast* 36, 43, 46, 54; Tám iefli téz chcefz z pokoiem ſwe żyto Prowádzić/ rádżę nieſ Kárlowi myto *KlonFlis* G, F3, F4v; *KlonWor* 25; Przeto w cenie Kto chce być/ porzuc nikkzemne zabáwy *SzarzRyt* B4v, Bv. *Cf Zwrot.*

Ze zdaniem dopełnieniowym:

Rozpoczynanym spojnikami: *aby, by, iżby, żeby* (16): *BierEz* I4; A gdy by chciał yźby czoſnek ſiebie nie pachnął/ z iedz trochę korzenia kofáćczowego *FalZioł* I 6a, I 81a, 114b, II 21 b, V 117v; Ale gdy chcefz áby ſye guz zebrał y wyćiekl/ bedłki ktore ná bżowym drzewie roftá [...] ná guz przyłóž. *SienLek* 129, 15v, 119v, 154, 183v, 193; Chcefzli ábyć Ryby z Stáwu do Rzeki przeciwo

wodzie niewchodziły [...]. Napiérwéy pátrzay iefliże ieft ípadku wody [...] łokieć álbo trochę mniéy
Strum I4, I2v, N4; *Oczko* 34v.

Rozpoczynanym spójnikiem: iż (1): Ieflić mieftce ktoré ípuchnie A chcelz iż íci rychło stęchnie/
Małżów z łulkámi nátluc day *SienLek* 132v.

Najczęściej w charakterystycznych konstrukcjach: W okresach z tym samym podmiotem w obu
członach: „chcieć” występuje w zdania warunkowym podrzędnym do głównego z formą *imp* lub z formą
praes czasowników „mieć”, „musieć” itp. lub z formą bezpodmiotową (np. *jeśli chcesz ... uczynić, masz
uczynić, trzeba uczynić, jeśliby kto chciał ... niech uczyni, ma uczynić*); „chcieć” występuje w zdaniu
podmiotowym rozpoczynanym zaimkiem „kto” itp. podrzędnym do głównego z formami jak wyżej (np.
kto chce ... niech uczyni, ma uczynić, trzeba uczynić); „chcieć” występuje w zdaniu bezspójnikowym
współrzednym do zdania z formą *imp* (np. *chcesz ... uczynić*); w ciągu wypowiedzeń o różnych podmiotach
„chcieć” występuje w zdaniu pytajnym, na które odpowiedzią jest zdanie niezależne (np. *chcesz wiedzieć
...? Odpowiem, że, ..., Tedy ... itp.*).

Przysłowie: chczefzli íwego dobego [!] ítrzeż íie zawíże łyłego *GlabGad* B2v.

Zwrot: »chcieć się przypatrzeć (a. popatrzeć)« [szyk zmienny] (25): *KrowObr* 124; *LeszczRzecz* A4v;
RejZwierz 54v; *LeovPrzep* Av, F4v; *RejAp* 10v, 33v, 71, 136, 146, 148v; Íáko ínadź y zá náłzych
wiekow/ ktoby íie chciał przypátrzyć/ thákowych Licemiernikow íefzczéby ználazł potroíże *RejPos*
200v, 195, 200v, 218v, 280v; *RejZwierz* 28v, 42v, 194v; *MycPrz* I [D]; *WierKróc* A2; *CzechEp* 233;
WerGość 203; *Miálá wiárá tá ś. dofyc ná poczátku cudow y teraz ma kto íię chce przypátrzyć. SkarKaz*
419b; *CzahTr* C4.

b. Z elipsą bezokolicznika w połączeniu z zaimkiem względnym pełni funkcję określnika do orzeczenia
zdania nadrzędnego, który usuwa wszelkie ograniczenia w zakresie danej czynności; w zależności od
wartości semantycznej zaimka oznacza: *cokolwiek, jakkolwiek itp., byle co, było gdzie itp., bez względu na
to co, jak itp., bez wyboru, bez ograniczeń, według własnej woli; często ma wyrażać daremność usiłowań
(w Mącz polskiemu zwrotowi z „chcieć” odpowiada niekiedy jedynie zaimek z sufiksem: -cunque)* (1246) :
a íthych tho czterzech swyathkow powod [...] ma dwa wybyeracz kthore bądzye chczyał *MetrKor*
34/134, 38/321, 57/117, 119v [2 r.], 59/276, 280v, 281; *Pokuíízf go czym kolwiek chczefz/ Chytroíci
zádney nie naydziefz. BierEz* D2, A4, B2v, C4, Pv, S2v; *OpecŻyw* 32, 52v, 55, 124, 133v; *ForCnR*
A3, C3, C4; *PatKaz I* 14, 13, 15; *PatKaz II* 66v; *karz íyą/ czo chczefch mącz íyą czo chczefch/
nyedacz myly bog obfytoízczy PatKaz III* 150, 128, 131v; *HistJóz* C3v; á tego íie napijay po ranu
y wieczor íáko chczefz wiele. *FalZiół* I 17c, I 13a, 15a, 18b, 20a, 25c (32); rozum íwiebodny gdzie
chce tędy obroci. *BielŻyw* 110, 48 [2 r.], 60, 71, 160; *GlabGad* C8v, I2v, I7v, N2; niebyła żadna v
nich wina [...] mieć żon ile kto chciał. *MiechGlab* 89, 78; *BierRozm* 6 [2 r.]; badzie thez ym zaíye
wolno wrocicz sye do swich ziem/ drogamy ktoremy ony bądą chcziecz *LibLeg* 6/78v, 6/159v,
9/50, 11/25v; A ínadz by íie też náładzil niemály poczet ludzi przeciwko mey íámey ófobie y íáką
by chciał wyítrogil walkę/ nic by mie ítráfíno niebyło *RejPs* 38v, 48, 115 [2 r.], 152v, 153v, 169,
201v; *ComCrac* 21; *Może co chce kto chce mowić Wííák z mey rzeczy nie będzie nic. RejRozpr* F4v,
A4, B3v, D, E2v, F, F4v, I; *RejJóz* B, C8v [2 r.], D5, I8v, K4v (11); *SeklKat* X2 [2 r.]; A ínac wízytko
íákom chczyała *Prawiem* po íwey woly miała. *RejKup* d5v; *Iuż yc gdzie chczefs ía zatobą. RejKup*

v4v, Cv, f7, h3v, h8, i5v (37); thedi thei tho Iagniescze bandzie ya volna pozwacz do kthorego prawa bandzie chciała *ZapWar 1550 nr 2676, 1549 nr 2662; HistAl N2; KromRozm I B2, C2, D4, M3v; MurzHist A2, Q3v; A wzięwłszy chleby Iefus i podziękowawłszy/ rozdał vcznium [...] i także i ryb ile chcieli. MurzNT Ioann 6/11, k. 11, 33, 46, 111 [2 r.], Ioann 15/7; KromRozm II f3v; KromRozm III G7, G7v, Kv, K2, K4, Pv; Diar 54, 56, 61; Ine karzełz iáko chcefz łameś pełen złości BielKom E3v, nlb 6, A2v, D5, D6, G2v; GliczKsiąż Q3; Mozełz ty łobie po ftáremu iáko w kościele ná ktory ton chcefz łpiewać. LubPs A5v, ktv, I marg, K2v, Mv, P2v (16); SeklPieś 31v, 32; kogo chćieli/ tego Swiętym/ á kogo chćieli tego przekłętym vtzynili. KrowObr 34–34v, Av, B4v, 58v, 189, 236 [2 r.]; Niechay będzye iáki chce kiedy tu poczćiwie/ Nábywa łwego chlebá RejWiz 51v, A9, 7, 10v, 13v, 20v (45); Ząday częgo chcefz odemnie/ żeć to dam. Leop 2.Par 1/7, Deut 30 arg, Dan 5/21, 1.Mach 8/13, Luc 4/6, Rom 9/18 (9); OrzList c2v, c3v, i2, i3; Piwá zkađ chca wolno im wozić UstPraw E, B, C4v, Ev; RejFig Bb6v; A tkni go iedno w co chcefz/ vřrzyłz iákoć mručzy RejZwierz 73, 4, 30, 32v, 64v [2 r.], 72v (11); A gdy miełzczańie vyzreli/ że Zydowie miáłtá iáko chćieli doftáli/ [...] krzyknęli pokornie ku Krolowi. BibRadz 1.Mach 11/49, Dan 4/14, Iudith 8/10, Eccli 39/22, II 120c marg; Goski A3v; Y ták iuż opuściáła Polłka Koroná ieft/ że wnię wiázdy Tátárowie czyniá gdy chca/ Wuchrzy/ Niemcy/ Hifzpani/ przechodzą iá gdy chca/ á iáko chca. OrzRozm C3, B2v, Cv, H3, I3, I4 (18); Práwá vřtáwíl áby wolno káždę białęgłowie ofiárowác łwá młodość komu chce BielKron 151; Polacy przez Czeńká ziemię łprawowáli do Niemiec kupie łwoie iákie chćieli BielKron 408, 13, 21v, 26v, 27v, 30v (68); GrzegRóżn Bv, B2v, C3, H2v, L4v, N3v; Prozna to/ niech mi wierę iáko kto chce łaie/ Niemałz dziś w Polłzcie iedno kupcy/ a rataie. KochSat A2, A4; KwiatKsiąż O2; Quantusquantus, Iákokolwiek wielki/ Albo niechay będzie moźne yáko chce. Mącz 338b; Quantuluncunque Ile tyle/ Niechay będzie tyle yle chce. Mącz 338c; Utercunque, Ktoryłzkolwiek/ niechay będzie kto chce. Mącz 509d, 43c, 87b, 158a, 194d, 218b (26); niech łye tá łowá ziałtrząbia iáko chce/ przedłie łowá łowá będzie OrzQuin Q4V; władnie im Pan zwięrzchni iáko chce/ gárdło poddánemu bierze kiedy chce/ przedawa go/ zálťawia go/ komu chce/ iáko chce/ kiedy chce. OrzQuin P, F2., F3v, K4v, Mv, P2 [2 r.] (15); SarnUzn Cv, H2v; Korzenie Kobylego łzczawiu warz w czym chcefz/ á iuchę piy/ odpádzá żołtá niemoc SienLek 90v, 43v, 48v, 62, 71, 75v (45); LeovPrzep Kv; zábiy kogo chcefz/ wydrzy komu co chcefz/ [...] czyń złości iákie chcefz/ łwowlnołści iákie chcefz/ iedno day czyńłz do miáłtá do tego/ iużći będzie włzytko odpulzczono RejAp 152, 4v, 26v, 88, 119v [3 r.], 142v [2 r.] (19); A zálię kiedi pan pátrzy zdrowym okiem ná kogo/ niechay będzie iáko nıkczemny chce/ tedy co iedno pocźnie/ káždy chwali GórnDworz M6, G6, K6v, L, N8, N8v (11); Náznáczże na téy Liniéy dwa punkty/ ieden od drugiego iáko chcefz dáłeko GrzepGeom C4v, I2v, O4v, Pv, P3; HistRzym 13, 14; niechay łie łwiát kołyłze iáko chce w moźnołciach łwych/ niechay łie rzeczy odmieniáią iáko chca/ nic łie temu nie dziwuy RejPos 280v, A5, 4v, 10 [2 r.], 26v, 27 (57); że około théy łpráwy moźe káždy/ iáko chćieć rozumieć BiałKat 293v, 91, 156 [3 r.], 201, 293v [2 r.], 323v; BielSat B3, B4v, C2, C2v, G2v [2 r.], N; Grzegłm 20 marg; Załz mnie nie wolno iák chcę o łwym dobrým rádzić. HistLan D3v, C4, F3v, F5v, F6; ná korákolwiek łtronę dułzá będzie chćiáłá/ ták łie ruchác moźe KuczłKat 95, 90; Przypátrźze łie iuż y po ten czás ktoremukolwiek łtanowi chcefz/ ktoremukolwiek domowi y dołtoieńłtwu chcefz/ [...]*

ieflize w káždym nie znaydziefz [...] ípráwiedliwego łádu Páńfkiego *RejZwierc* 184v, 5v, 10 [2 r.], 29, 34v, 39 (82); zwláfzczá kiedy džíálká łá/ kthore Drabi mogá s łobá toczyć ná dwu kołách Ktore obroći kedy chce *BielSpr* 66v, 31, 42v, 47v, 69v [2 r.]; *WujJud* 71 [2 r.], 80, 89, 184, 192, 197v, 208; *BudBib Ier* 2/24, *Dan* 4/17, 3.*Esdr* 4/42, *Tob* 4/20, *Eccli* 15/16, 39/22; *HistHel* B2v; *MycPrz I* B3v, C3v; *Strum* D2, D4, N3v, N4, N4v; *BialKaz* Ev [3 r.]; on to przekład miey zá czyi chcefz/ iednoby nie zá moy. *BudNT d*, *Ioann* 21/18, *Apoc* 11/6; *StryjWjaz* A3; *CzechRozm* 3, 11, 19v, 34, 44v (20); *PapPrz* E, L3v, Mv, S4v, X; *KarnNap* Ev; Bo y od nieprzyaciéłá łácniey otrzymamy co bédziemy chćieli/ gdy pobaczy nas być z łtrony włzytkich rzeczy gotowe *ModrzBaz* 104; Niechayże tedy bédá wáżne ile chcá bogáctwá/ zacność rodu/ dużość ciáłá/ y możność: ále gdzie przyidzie z cnotá ná łztych/ włzytko to ma byc [!] zá nic. *ModrzBaz* 136v, 22v, 26 [2 r.], 30, 31 [4 r.], 32 (20); *SkarJedn* 35, 208, 343; On Swiátem/ iáko chce/ toczy *KochPs* 94, 4, 11, 47, 56, 63 (11); Mátká moiá/ mogłá znim rozmawiać kiedy y iáko wiele chćiáłá *SkarŻyw* 292, A3 [2 r.], A5v, 31, 75, 80 (32); *ZapKoscier* 1586/63v; *KochTr* 23; *MWilkHist* B3, C3; á w on czás gdzie kto chćiáł tám łie przenošíł *StryjKron* 26, 612; niech iefzće łam X. K. zmyłi łobie przeciw mnie co chce gorłzego *CzechEp* 17, 32, 44, 58, 126 [2 r.], 134 [2 r.] (30); *NiemObr* 54, 63 [2 r.], 107 [2 r.], 109 [3 r.], 141, 155; *KochSz* B; *KochMRot* B4v; iedno wyrzuca/ drugie przyimuie: co chce y kiedy chce wiymuie/ co chce y kiedy chce zołtáwi. *ReszPrz* 41, 99; *WerGośc* 222; *WerKaz* 284; *BielSen* 16 [2 r.]; *BielSjem* 6, 11, 36; Szukay iáko chcefz nie naydziefz przyczyny *KochPieś* 16, 1, 21; *KochSob* 59; *KochTarn* 74; *PudłFr* [2], [3], 6, 69, 72; cáłá noc z nim nie ípáli/ bijác iáko chćieli *ArtKanc* D12v, Q10; Iáko chcá łobie mierzá bez włzelkiew włtáwy *BielRozm* 11, 11 [2 r.], 15; Wolność to iefł/ moc żyć iáko kto chce. *GórnRozm* A3, A3 [2 r.], A3v [2 r.], A4, B, E2v (11); *KochProp* 3; *KochWr* 20, 39; *PapPrz* E3 [2 r.], I3v, I4v, K3v; *ActReg* 14, 44, 150, 166 [2 r.]; *GostGosp* 82, 156; *GostGospPon* 169; *GrochKal* 28; áłbo żeby zá tákowáž kondycyá im było wolno gdzieby chćieli gránice łwe rozłzyrzyć. *Phil* C3; *KochPij* C, C3v; *GrabowSet* C2, F4, P3v, Q, S3v; potym káždému wolno bydź miáło wyniść/ iść/ gdzieby kto chćiáł. *OrzJan* 103, 25, 70, 77, 81, 100, 101; *WyprPl* A4v; *LatHar* 142, 180, 200, 247; *KołakCath* C3v; *KołakSzczęł* B2v; *RybGęłli* Bv, C2, D3; y máią moc nád wodámi obroćić ie w krew/ [...] ileby kroć chćieli. *WujNT* *Apoc* 11/6, *Luc* 4/6, s. 256, 319, *Ioann* 5/21, 6/11 (18); bądź czym chcefz/ mnie hołdowác mułfz. *WysKaz* 46; Włzákże to na woléy káždégo przyiác, które z tych chce. *JanNKar* E; Ale inné zamki przychodnióm/ y innym którýmkołwiek bédziem chćieć/ my mamy [...] wolná moc dáwác. *SarnStat* 484, 10, 215, 395, 404, 647 (15); *SiebRozmył* F4; *ZapMaz II G* 97/89v [2 r.]; *GrabPospR* L4, N4; *PowodPr* 64, 78; Ná próžney tablicy łáčno píłác co chcefz: ále ná pomázáney trudno. *SkarKaz* 420b, 83a [2 r.], 315b [2 r.], 418a, 422a, 578a; *CiekPotr* 21, 29 [2 r.], 41; *CiekPotrŚredz*)?(4v; *CzahTr* A4v, B4v, [D2]; *GosłCast* 25, 49; Kto chce/ o nim łzembrze/ káždy go ćwiczy *SkarKazSej* 659b, 692b, 693a, 701a, b, 703a (9); Da z łobá frogim wiátróm co chcá broić *KlonFlis* E4, A2, B3 [3 r.], Cv, Hv; *SapEpit* A3; *KlonWor* **, **2v, 2, 16, 49; *PudłDydo* B; *ZbyłPrzyg* A3v; *SzarzRyt* D2v.

cum sup (6): przykazał mu aby łobie łmierć wybrał iakáby nalekczeýłzá chćiáł. *BielŻyw* 143; *RejWiz* 50; Quantuslibet, Iákokolwiek wielki/ áłbo bá niechay bédzie yáko naywłfzzy chce. *Mqcz* 338b, 337c; *ReszPrz* 33 [2 r.].

W charakterystycznej konstrukcji przy orzeczeniu nadrzędnym w imp około 350 r.

Przysłowie: bibl. Duch pry gdzie chce dmucha. *KochZg* A3v; duch gdzie chce wyeie *RejPos* 151 v; Duch kędy chce wieie [*Spiritus, ubi vult, spirat*] *WujNT Ioann* 3/8 [*idem*] s. 314 [ogółem 4 r.].

W połączeniu z wyrazami lub wyrażeniami: jacy (1): iákiegoby iácy chćiały vbioru bráły łobie *Leop Esth* 2/13.

jedno (56): Kto iedno chćiał ten ie łupił. *BierEz* L2, F2v; *OpecŻyw* [80]v, 115v, 190; *FalZioł* V 76; *LibLeg* 11/76; then qwyth przenyesscz dopwscza bes bythnosszi svey kiedy yedno badzie chćiał. *ZapWar* 1548 nr 2667, 1548 nr 2667; *MurzHist* I3v, P2v; *MurzNT Matth* 17/12, k. 108v [2 r.], 111, *Luc* 4/6; *BielKom* E6v, G5; *GliczKsiąż* P7; *RejWiz* 130v; *Leop* 3.Reg 13/33; *RejZwierz* 50v, 68; *BibRadz Ps* 135/6, *Prov* 21/1; Abeat quovis gentium, Niechay idzie w ymię boże gdzie go oczy poniofá/ gdzie yedno chce. *Mącz* 344d, 284a, 304a, 430d; *Prot* D; *RejAp* 163, 180v; *GórnDworz* N7, Bb4v; *RejPos* 59v; Ínádnie fie temu kto iedno chce káždy przypátrzyć może. *RejZwierz* 185, 2v, 18v; *CzechRozm* 62v, 122, 123, 183v, 188v, 233v; *PaprPan* P2v, Q2v, Y2v, Gg3v; *SkarŻyw* 574; *CzechEp* [412]; *GórnRozm* Mv; *ZawJeft* 19; Undevis – Skadiednochczes, zewłząd. *Calep* 1136a; *OrzJan* 101; *WujNT Mar* 6/22; *SarnStat* 270.

sam (8): thełsz nad náłfim Dobrem Ísafunek maia, iako sami chcą *ListRzeż w.* 14; *GliczKsiąż* P7; *RejWiz* 130v; *RejZwierz* 87; *CzechRozm* 104; *MWilKHist* D3v; *PaprUp* I3v; Y wśzedłzy ná gorę/ wezwał do siebie ktorých łam chćiał *WujNT Mar* 3/13.

żywnie, żywno (4): wolno iest prawie wśzytkiem okrom wśzego kárania/ [...] które żywno chcą płoty płodzić *MurzNT* 111; *OrzQuin* S; Stároftę my námowimy Íako żywnie łami chcemy. *MWilKHist* D3v; *OrzJan* 136.

wedle, po (dobrej) wolej, myśli swojej, upodobania, zdania swojego (21): *RejPs* 131v, 169v; Gdy bych wśytko rośłaphowal. Wedle łwey myłly iako chćyzal Nietak by mi zywota zal. *RejKup* f2; Ale tho po łwey wolej obroći gdzie chce *GroicPorz* gg3v, C2v; A ielzcześ miał po myłli iákaś chćiał łwobodę. *RejWiz* 105; y do niebá kogo chce wedle zdánia łwego wpuśćić może *RejAp* 145; Izali nie może łobie łtworzyć nacźynia iákiego chce wedle wolej łwoiey? *RejPos* 74, 279 [2 r.], 283v, 300v [2 r.], 331, 331v; A co chcą po łwey myłli wśytko Ínádnie maia. *RejZwierz* 269v, 5v; *Strum* P3v; y teraz tákże wedle woley y vpodobánia łwoiego/ iáko/ y ná kogo/ chce [*ducha swojego*] wylewa. *CzechRozm* 187; Ale coby ktory chćiał po dobréy woli prośzácému/ żeby dawał *SarnStat* 191; *SkarKaz* 41b.

Frazy: »jako chce(sz)« (4): *CzechRozm* 40; Boię łię by niebyłá znowu iáka zmwóá. Íako chćelz: áleć tego pełné będą kárty *KochFr* 72; *KlonŻal* E3v; Z łtrony owégo łłowá, miełce: mym zdánieím łepieyby byłomieyłce [...] Wśzákże iáko kto chce. *JanNKar* F3v.

»niech(a)j co, jako chce będzie« = *quantunvis, quicquid est, quodcunque, quomodocunque* *Mącz* [szyk *zmienny*] (9): Quomodocunque. Yákozkolwiek/ bá niechay będzie yáko chce. *Mącz* 344a, 338b, 340d, 344a, 509c; *HistLan* Dv; *KochPs* 107; *BielSen* 12; Niechay iuż co chce będzie/ łepiey łię ochynąc *KmitaSpit* B4.

»niech(a)że się co (a. jak) chce dzieje, stanie« [szyk *zmienny*] (10 : 2): Niech że łię czo chćże dzieie ia przy cznocię łtoię *RejJóz* F7v, I4v; *RejKup* cc7; *BibRadz Iob* 13/13; *OrzRozm* H3v; *RejAp* 119v; *RejPos* 330v, 331; Mnieć tho nic nie obeydzie niech łie co chce sťtanie *HistLan* F6.; Niech łie iuż iak chće [!] dzieie ná toby nic nie dbał. *MycPrz* I B4; *KochPs* 194; *KlonWor* 79.

»niech mowi, plecie kto (co) chce« [szyk zmienny] (3 : 1): Powiedział mi że rofkofz na tym nędznym świecie/ Nalepfa nádewfzytko/ niech kto co chce plecie. *RejWiz* 36; *RejFig* Bb3; Pies rzekł/ więcey Wilk winien/ niechay mowi kto chce *RejZwierz* 119v; *Mącz* 247a.

»niech się co chce toczy« (3): *RejZwierz* 202; Coż ná tym? zem ia ftrácón? niech fie co chce toczy/ Bycli winnym nie złzedł z światá/ to tylko w méy mocy. *GosłCast* 74, 76.

Zwroty: »jako chcąc« (2): ktorzi zbożá kupuiá/ áby ie záfię tylko oni fami iáko chcąc przedawali. *ModrzBaz* 141v; *SkarJedn* 53.

»(u)czynić, (u)działać co chce(sz) itp.« [szyk zmienny] (93 : 4): *OpecŻyw* 46, [80]v; *ForCnR* A4v, C4v; *PatKaz III* 140v; *HistJóz* C4v; *BartBydg* 125b; *FalZioł* I 87b; Niechay oni co chcą czynią Kiedy ia mam quittäcią *RejRozpr* E; *SeklKat* X2; *RejKup* n3, n5v; *MurzNT Matth* 17/12, k. 108v; *KromRozm II* mv; *KromRozm III* 07; *KrowObr* B4v, 104, 225v; *RejWiz* 46v, 123v, 162v; Oto [...] flúżebnicá twoiá w mocy twoiey iefth/ czyń snią co chcefz. *Leop Gen* 16/6, *Iudic* 19/25, *1.Cor* 7/36; *OrzList* c3v; *UstPraw* G; *RejFig* Aa6, Bb5; *BibRadz Eccli* 33/14, *Matth* 17/12; według praw pińanych nie fądźili/ iedno według widzenia fwego czynili co chćieli. *BielKron* 377v, 11v, 12, 52v, 59v, 63v (11); Per me tibi licet facere quod lubet, Z moyey ftrony możefz czynić co chcefz. *Mącz* 192d, 97c, 209a; *GórnDworz* Y3; *RejPos* 130, 200, 257; *GrzegŚm* 32; *RejZwierz* 55v, 82v, 154v, *MycPrz* I [A3]v, II A3; *BudNT Matth* 17/12, 20/15; *CzechRozm* 122, 123; *ModrzBaz* 100, 138; *SkarŻyw* 21, 151, 262, 402, 441, 444 [2 r.]; *CzechEp* 271; *ReszPrz* 7; *ReszList* 174; A famy fie k temu bárzo maćie/ Byście męże po fwey woley miály/ Wolność we wźem czynić coby chćiály *BielSjem* 11; *PudłFr* 33; *GórnRozm* A3, I3v; *Phil* S4; *GórnTroas* 55; Moźe stym dzalacz czo chce przedacz wrzymarczycz darowacz etc. *ZapKościar* 1589/86v, 1589/86v; *OrzJan* 73; *LatHar* 318; *WujNT Matth* 17/12, s. 81, *Matth* 20/15, *Mdr* 9/13, s. 493 (8); *PowodPr* 60, 69; *SkarKaz* 39a, 384a, 457a, 610b; *SkarKazSej* 694a, 695a.

Szeregi: »chcieć i umieć« (1): Ták przedsię, że obiecádo tósz máią co y Lácinnicy, krom formowánia liter y pińania, ktore fobie nácia każda iáko chce y vmié wymyśla. *JanNKar* Dv.

»chcieć a zamyslić« (1): wolno á łączno będye dofiąc czegoby chcyáł á zámyślił yedno. *GliczKsiqz* N.

W przen (8) : *WróbŻołt* 88/10; Abowiem to [szczęście] dziwnemi skrzydły buynie lata Komu chce fńadnie wźitko y w nędzy naplata *RejJóz* K5v; *RejKup* ee7; Wierę więc niechay lata iuż kędy chce fławá *RejWiz* 22, 144; iáko muzyká okruthną moc ma/ vczynić z nas czo chce *GórnDworz* H2; *SarnStat* 1315.

W połączeniu z wyrazem „jedno” (1): A wiátry/ gdzie iedno chcą/ wźędzie władną iemi. *KochPs* 3.

c. Wyraża złączoną formę rozkazu, prośbę [cum inf] (347) :

W imp pełni funkcję słowa posiłkowego opisowej formy imp (w tekstach wierszowanych ok. 210 r., prawdopodobnie dla celów metrycznych) (343): Coć rofkażę chćiey vczynić. *BierEz* D2; Ani chćiey być przeth fmutnym/Iż poználf kogo niewdzięcznym. *BierEz* G, A4, B3, B4, B4v (27); idzi iuż w pokoiu/ a więcey niechciéy grzeffytz. *OpecŻyw* 78, 20v, 59, 86, 156, 166, [170]v; *OpecŻywPrzedm* C4v; Nyechczyey fyą bacz czorko fyon *PatKaz II* 59; Przetho tho przyaczyelstwo. ktore myędzy namy yefth. Chczyey theff gym okazowacz. *MetrKor* 46/47v, 46/175v; Niechciey zazrzyć złemu gdiż fie mu dobrze czo wiedzie. *BielŻyw* 96, *nib* 6, s. 7, 20, 39, 43, 130; Tu chczyey baczyć iż fтары

Philozophi [...] tak nauczali. *GlabGad* Gv, A3v; *WróbŻołt* 4/5 [2 r.]; *RejJóz* C, E7v, F3 [2 r.]; A to zawždy chzey pamietać A by fię niedal ofukać. *RejKup* e3v, f8v; *KromRozm I* F2, K4v; Co téłz po przodku krotce przypomionawłzy/ rzecz łamę obaczyć chciéimy. *MurzOrt* B; *KromRozm II* fv; Przeto chziejcie. (N. chcyczie) tam WM namawiać tę postronną [*obronę*], gdyż już macie na nie podanie panow IchM *Diar* 41, 63; *DiarDop* 118; *MrowPieś* A4 [2 r.]; WSzyłcy ludzye połpoliçi/ Chciyecie temu pozwoliçi *BielKom nlb* 5, Fv, F5v, F7v, G6; Nie chzeyciełz łerc wálłych łprofną niewiără zátwardzác *LubPs* V4v, A5, B3v, F2v, H4 [2 r.], I2 (14); Iedno w Panu Kryłtufie chciyecie miełłkác łami. *KrowObr* Av; *RejWiz* 36v; łluchay cokolwiek mowię do łiebie y niechcię być pobudzaiącym *Leop Ez* 2/8, *Eccli* 5/1, *Is* 35/4, *Ier* 10/2 [2 r.], 15/15, *Dan* 10/19, *Am* 7/13; *OrzList* h; *KochZuz* A3; *RejZwierz* aa2, 121v; Sámie łie też nie chcięcie pyłłkác zadną gádżiną *BibRadz Lev* 11/43, I*2v, *Deut* 9/4, 13/8, 1. *Par* 17/27, *Iob* 6/28 (10); *OrzRozm* D2, O4; Przeto łie profzę chcięwá to przymierze trzymác łtatecznie *BielKron* 254, 55v, 303, 311, 318; *GrzegRóżn* K3v; Nunc accipe sententiam meam, [...] Chcię wyrozumieć wołá moyę *Mącz* 35c; Volo te scire mi Paete, [...] chcię wiedzię miłyPete. *Mącz* 372b, 216c, 258c, 350c, 431c, 492c; *Prot* Cv, D, D2v, D3v; *LeopPrzep* b3; *HistRzym* 5; Rádżęc niechcię łie nigdy w łaki błád vnołłć. *RejPos* 156v, B2, 163v, 175, 180, 185 (11); Prołłmy łie pokornie/ chcię wálny Syem złóżyć *BielSat* [I4]v, C2v, M4; Iedno wy też inákłzey chciyecie być bácłnołłci *HistLan* C4v, A2, B; *KuczbKat* 105, 370; *KochMon* 33; *WujJud* 11v, 180; *BudBib* b3v, *Iob* 6/28; Chcięmyłz tedy przypadki te włzyłłtkie vważác/ A k woley iedni drugim niechcięmy pobłázác. *MycPrz* I C4, [C]2, II C4v; *CzechRozm* 63; Ale to przedłię každy chcię nał pewnie wiedzyc *PaprPan* I3, B3 [2 r.], D, L2, L2v, Nv (16); *KarnNap* A3v; *KochDryas* A2v; Chcię łye teraz nádemną łroklıwym łmiłowác *KochPs* 6, 6, 10, 13, 16, 17 (28); Niechcięcie mię płákác łák/ łáko łtráconey *SkarŻyw* 70, 71, 76, 135 [2 r.], 143, 166 (24); *MWilkhHist* B3v, G2v; *StryjKron* 667; *KochJez* A2v; *KochFr* 13, 108; *KlonŻal* E4; Tylko mi chcię dopómc w dżiłieyłzey potrzebie. *KochBr* 152; *WisznTr* 9, 28; *BielSen* 6, 8, 13; Chcięmy o to vsiádłzy gdzie z łobą pogádác *BielSjem* 30, 14, 34; *KochPieś* 21, 34, 51; Iednák ty łák chcię być łmiály/ łákoby łye wrócił cáłym *KochSob* 68; *KochTarn* 76; nie chcięmyłz łię w łrzechy łwowlonie wrácác *ArtKanc* N8, I20v, K10v, K12 [2 r.], Lv, L12 (22); *BielRozm* 6, 18; *PaprUp* D3; *ZawJeft* 34; Nie chcię łwey nádzieie mieć w łmierci drugiego. *Phil* H3, Q2, S4, S6; Chcię łłos moy łłyłzeć/ przyimi moie prołłby *GrabowSet* Q3, B, B2v, Cv [2 r.], E3, I3v (15); *KochFrag* 29, 54; chcię/ profzę łię [...] Kátholiku miły/ to cztery rzeczy o tym v łiebie z pilnołłciá vważyc. *LatHar* 324, +3, +7v, +9v, 120, 155, 325, 372 *marg*; *WujNT Matth* 3/9; *WysKaz* 47; *SiebRozmyłł* B; *SkarKaz* 205b, 313b; *CiekPotr* 3, 6, 49; á piérwéy wzgárdzoną Przygárni/ chcię poćiełzyć/ łiężko vtraponą. *GosłCast* 58, 39, 51, 57 [2 r.], 63; Przecł bych y iá rádžilá/ chcię łie Wálzmołł poczuć *PaxLiz* B3, B, B3v, B4v, C, C3 (10); *KlonFlis* D4v; *SapEpit* A2; *KlonWor* 38; *PudłDydo* B2v; Po roku iuż też łiełłzey kołzulki vżywác/ Czarnéy przećię/ á biały ielzce niechcię wđzięwác. *ZbyłPrzyg* B3, B, Bv, B3, B4 [2 r.]; *SzarzRyt* D4.

W zdaniu dopełnieniowym rozpoczynanym spójnikami: *aby, by* (mowa zależna) (4): Włtawłzy Xántá náczłáł żędác/ Aby máłł chciáł poczekác *BierEz* D3, L4, P2v; prołł áby łię zemną Chciáł vyzrec *CiekPotr* 44.

d. *part preas act cum inf wprowadza równoważnik zdania celowego: aby* (657) : *MetrKor* 34/133; On tę wrozkę oglądać chcąc/ Wyfzedł zaras nie miefzkáiąc *BierEz* E, D2, D2v, I2v [2 r.], I3, 14 (14); a przeto chtzátz vchwacitz milégo Iezufa w fłowie/ pollali k niemu/ í tym pytaním *OpecŻyw* 74v, 26v, 41v, 46v, 47, 60v (18); *OpecŻywSandR nlb* 3v; *PatKaz II* 63, 63v; *HistJóz* A3; á tak ktobiem przyfzedł chcąc nie dowiedzteć [!] takli íeft *BielŻyw* 157, 25, 132, 153, 160; *GlabGad* A3; Augnfus [!] Cefarz chcąc okrutność Szwabow vfkromić na lepřzim powietrzu, przeprowadził ie do ziemie Galliey *MiechGlab* 44, *2, *2v, *3v, 43, 46, 54, 87; po dvnayv na ořtrowiech wyeze moczne porobyly niechczacz woýfka niego przepvfczyc *LibLeg* 10/146v, 7/8v, 11, 11/23, 64, 135v, 173v; *RejPs* 69v, 84v, 85, 144v, 173v; *ComCrac* 19; potem kyem [...] oná yeřth bil wglowá, chcąc yá zamordowacz *LibMal* 1544/93v, 1543/67v, 1545/103v; *LudWieř ktv*; *SeklWyzn* 3, 4v; *RejKupSekl* a6; Potym przyiechali wielci panowie od Dariufa pollani do Filipa krola/ chcąc brać czynřz y dań Cefarzowi *HistAl* B3v, B5v; *MurzHist* E3; *KromRozm II* I4v, d, i2; *KromRozm III* N7v, P8v; *Diar* 68; *DiarDop* 109; *GliczKsiqz* A3v, B5v [2 r.], C6v, D8, F4, G8; Zápalili kořcyoř twoy z vporu řwoyego/ Chcąc zátrácić pámytkę imyenyá twoyego *LubPs* R2v, M4, R6v, X5v, Z [2 r.], bb5; *GroicPorz* A3v, eev, 114; *KrowObr* 48; *Leop Deut* 25/11, *Iudic* 15/1, 20/5, 4.Reg 11 arg, 2.Par 32/1 (16); *RejFig* Aa3v, Ee3; *RejZwierz* 42v; Piątego dnia potym wřtał bárzo ráno chcąc idź wdrogę *BibRadz* *Iudic* 19/8, I *2, *4v, *6, *Gen* 22/10, 39/14 (22); *OrzRozm* H2v; A. ták zá mále pieniądze ludziom zboża po trořze przedawano/ przez zły czás ie chcęcy záchowác *BielKron* 375, 10v, 21, 21v, 27, 28 (108); *GrzegRóżn* Hv; Tendebat summa ope, ut consul creatur, Wielmi fie na to řádził chcąc być Burmiřtrzem. *Mqcz* 444a, 35b, 375c, 418a; *Prot* D2; *SarnUzn* B6, E2; *SienLek* a3; *RejAp* 104, 113, 113v; bo íedne chcąc vczynić złořć drugim: drugie thež áby vczyniły dořyc řwey woley przez długi czás łapáły przed řobá onego páná *GórnDworz* M8v, N3, N6v [2 r.], Q5, R7, R8 (20); *GrzepGeom* B2, B3; *HistRzym* 10v, 11v, 19v, 21v, 26v (9); Co ma grzeřzny czynić chcąc fie vřpokoić w řobie. *RejPos* 309 marg, 24, 34v, 39v, 42, 50v (27); *BiałKat* 66, 131, 381v; *BielSat* L4, N; *HistLan* C2v; *KuczbKat* 305, 425 [3 r.]; *RejZwierz* 83v, 92v, 163v, 202v; chcąc ich Rzymiánie rátowác żywnořciá w oblężeniu/ puřzczáli po wodzie mąkę w becřkách *BielSpr* 48, 17v, 23v, 37, 38, 42, 56v; *WujJud* 139, 171; *BudBib* *Iudic* 19/27, 1.Reg 15/27, *Esth* 9/16, 2.Mach 14/39; *HistHel* D2v; *MycPrz* II C; *BudNT* Act 24/27; *CzechRozm* I2v, 30v, 67v, 74v, 90 (15); Przeto my chcąc ź [!] powinnořci řwey ogrzac záziębłe řercá was Plebanow nářzych/ chcąc teř was poćwiczyć w rzeczach Vrřędowi wářzemu potrzebnych/ [...] tedyřmy rořkazáli/ kroćiuchno nápomínania řpířć *KarnNap* A2v, A4; *ModrzBaz* 47, 50, 75v, 84v; *SkarJedn* 84, 170, 208, 257, 260, 375; Kilká kroć powřtawáł Vkalegon chcąc mowić *KochOdpr* C2; *KochPs* 57; wřzákže o řwey řmierci/ zářmućić ich niechcąc/ nic niepowiedział. *SkarŻyw* 511, A2, 15, 51 [2 r.], 56, 88 [2 r.] (54); *ZapKořcier* 1581/19; *StryjKron* 72, 122, 170, 190, 195 (26); *CzechEp* 28, 46, 104, 122 [2 r.], 131 (13); *KochJez* A3v; *NiemObr* 7, 15, 113, 153; *KochSz* A2v; *KochWz* 136; *ReszPrz* 38; *WerGořc* 229, 245, 256; Chcąc my kmiotkom řolgowác/ y řwoiemu řtanu/ Po dwu grořzu mářce řwey zložym na rok z łanu. *BielSjem* 27, 19, 23, 24, 35; *KochPam* 81; *PudřFr* 41; A chcęcy nas wywieřć z nářzych okrutnych niepráwořci [...] ćierpiál tu dla nas wřzyřkich wielkie ćięřzkořci. *ArtKanc* D17, D17v, E3v, N7, N15, N19; Kiedy kogo oczy bołá tedy mądry lekarź chcąc ie vleczyc purguie wřzyřtkę głowę/ á chcąc głowę purgowác/ muři wřzyřtko purgowác ćiálo

GórnRozm I4, A2v, Dv, H; *KochWr* 33; *PapRUp* C3; *ZawJeft* 13; *ActReg* 59 [2 r.]; *GostGosp* 124; *GrochKal* 16; *Phil* C4, O, Q2; Ciebie łzukam/ moy Pánie/ Chcącći zlećić łwą trwoęę *GrabowSet* D3, G2, N2v, O3, R2v; *KochAp* 10; *KochFrag* 47; *OrzJan* 12, 73; *LatHar* 712; A Piłat chcąc rzełzy dofyć vczynić/ puścił im Bárábbafzá *WujNT Mar* 15/15, *Matth* 1/19, s. 132, 143, 183, 184 (19); *WysKaz* 43; CHcąc vłtrzędz/ áby łzláchtá vciáżoná nie byłá/ ponawiamy Státut: áby vrząd Grodzki nic nie brał od w więżowánia. *SarnStat* 326, 31, 48, 51, 63, 73 (91); *SiebRozmysł* H2; *WitosłLut* A6; *KlonKr* A2, F; *PowodPr* 32, 57; *SkarKaz* 40a, 314b, 487a, 577a; *CiekPotr* 23; *CzahTr* A2v, E3, Kv; Z Wielką chęćią dogodzę w tym łáłce Wáłzmości/ Chcąc co rychley pozbáwić tey frogiey tełkności. *PaxLiz* B4, A2, Cv; *SkarKazSej* 694a; A czuyny kupiec [...] Niechcąc odumrzeć w niedołtátku dzieći: Ow zá gotowe kupczy Polłkim żytem/ Ow zá kredytem. *KlonFlis* D4, G4; *KlonWor* 65.

W przén (3) : Iż gdy łie kto łęka á boi, tedy włzytko ciepłó przyrodzone [...] włtępuie w nátrz, chcąc dać pomoc łercu. *GlabGad* B2v, K7v; iż też łłóńce łie záćmiłó/ nie chcąc względáć na ono wielkie wylanie krwi. *HistAl* C8v.

e. part praes act bez dopełnienia pełni funkcję okolicznika sposobu lub przyczyny (122) :

α. »chcąc« = *świadomie, rozmysłnie, umysłnie, dobrowolnie, celowo; prudens, sciens Mącz, Cn; cum ratione, de industria, volens Mącz; data a. dedita opera Calag; cogitato, voluntarie Calep; scienter Cn [w tym: chcęcy (3)] (86)* : Nie iedz nie piy/ áni łypiy/ A chcąc łie chorą vdziałay. *BierEz* Qv, L2, M2; *RejJóz* B5; cóż na tem/ iellimsię chcąc zaprzáł/ abo przymułżony? *MurzHist* G2, Q3v, R4; niedbále twoię rzecz łpráwował/ Rok chcąc przemiełżkał *GroicPorz* f; Non imprudens adversabar, Nie z nieobáczności/ chcącem łie łprzećiwiáł. *Mącz* 328b; Sciens non faciam, S wiadomoścíá álbo chcąc nie vczynię *Mącz* 372b; Volens, Chcąc/ z łwey dobrej woley. *Mącz* 506b, 78b, 226d, 247a, 328b, 343b; *GórnDworz* R7; Vtknie łie pod nim koń/ to iuż bije/ łłucze/ iákoby to niebożátko chcąc vczynił. *RejZwierc* [78²]v; Szalony z mozgu nie thák winien bywa/ Iáko pijány czo chcąc ten dáńk miewa. *RejZwierc* 218, 93, 134v; *Calag* 354a; wierzę żeby to przeciw łumnieniu łwemu czynił/ y práwieby chcąc ná łię gniew Boży wzbudzáł *CzechEp* 11, 55, 261, 264, 356; Cogitato – Chczac, zrozumłłem. *Calep* 212a, 1139a; *GostGosp* 14, 166; tegóž dnia práwie/ kiedy mu go záłécono [...] chcęcy vczynił wzmíáńkę okołó łwégo beneficium. *KochAp* 7; iákóž też włzyłcy królowáli/ Oprócz którzy łtan inłzy chcąc łobie obráli. *KochFrag* 43; Wiele tu rzeczy chcąc miiam. *OrzJan* 11; ielliz ták chcąc/ widzác/ dobrowolnie/ bęđziem chćieć zgináć. *OrzJan* 132, 29, 114; CO zá głupłtwo łprołne zgołá/ Mieczem chćię [errata: chcęcy] krwáwić czołá *RybGęłli* C3, B; Niechay was nikt nie podchodzi/ chcąc (*marg*) vmyłłnie. (–) przez pokore y nabożeńłtwo ániółow *WujNT Col* 2/18, 2.*Petr* 3/5; IZeś ty puścił chcąc y gwałtownie [*de industria et violenter JanStat* 536] czeladz twą z końmi y z byđłem ná dziedzictwo iego N. *SarnStat* 1245, 605; iáko łie [*Pan*] chcąc wydał w ręce grzélżnych łudzi *SiebRozmysł* A3; Czy z choroby/ czy ták chcąc/ łmierći kłobie wzywa? *GosłCast* 27; *SzarzRyt* B2v.

W połączeniu z wyrazem „sam” (5): *MurzHist* O2v, R2v; Práwie łam chcąc nieopátrnie w łidle łye włowił. *MrowPieś* A3v [*idem ArtKanc* N11v]; Heretykowie/ mowi/ łami ná łię łkazń czyniá/ gdy łami chcąc z kościółá wychodzą *SkarŻyw* 337; *ArtKanc* N11v.

Szeregi: »(lubo, jeśli) chcąc a(l)bo (jeśli) nie chcąc, chcącili nie chcącili« (5 : 1): á thák lubo chcąc ábo nie chcąc wálz obyczáy chwalicie. *HistAl* K5v; *KromRozm II* b; *RejZwierc* 80v; *BudNT* 1. *Cor* 9/17; Myli fię też I. M. ná czásie/ chcącili niechcącili *CzechEp* 354; *OrzJan* 68.

»chcąc albo z przygody« (1): CZęftokróć zwykło fie przydávác: iż ízláchtá [...] chcąc/ álbo z przygody/ pożarem lás zápaláią *SarnStat* 670.

»chcąc, nie z przymuszenia« (1): chcąc dopucza [!]/ nie íprzymuszenia áni nád wólá fwoię. *WujJudConf* 65v.

»chcąc i rozumiejąc« (1): obácź/ iáko wielką íeft máteria do polerovánia wiáry? [...] bez ktorey żadenby ták wiela niebezpieczeństw chcąc y rozumiejąc [*volens prudensque*] wytrzymáć niemogł. *ModrzBaz* 109.

»chcąc i (a, albo) wiedząc« [szyk 12 : 7] (19): *BielŻyw* 100; chcąc i dobrze wiedząc wiem ciężkich złości popełnił. *MurzHist* H4, F3; *BibRadz* I *3v, 133b; *Villam praetereo sciens*, Minálem wieś wiedząc/ chcąc. *Mącz* 372b, 218a, 328b, 373a; ktorzi wiedząc y chcąc [*scientes ac prudentes*]/ wdáliście fię w dobrowolną ślepotę. *ModrzBaz* 143v, 30, 60, 136v, 138v; *CzechEp* 103, 275; *NiemObr* 99; *WujNT* 51, 404.

W przen (1) : O ludzkie zászlepienie [...] przecź fię w ciężkie trapienie/ chcąc wdawáź *ArtKanc* M14.

β. »nie chcąc« = *nieumyślnie, nieświadomie; imprudens, insciens, inscinter* *Mącz* [w tym: *nie chcący* (2)] (36) : Aleć ná tym bárzo trácá/ Choćia niechcąc drogo plácá *BierEz* I3v; *BierRozm* 10; *RejRozpr* C4v; Czo fie mnię teraz dzywnie nie chcąc przytrefiło *RejJóz* M5v; *RejKup* I2v; Owca nyewinna/ ták íye rychło [...] złego á yádowitego/ yáko dobrego żyela imye/ y nychcąc íye zárázi. *KromRozm I* N2; *KromRozm II* h4v; *GliczKsiąż* L8v; *RejWiz* 163; Odiác każe miáltá dla wćieczki thym kthorzy by co niechcąc zbroili *Leop Deut* 19 arg; *UstPraw* D4; A z dáleká gdzye młocá/ rzkomo niechcąc łucha. *RejZwierc* 81, 30; *Mącz* 328b; Foremna y to/ kiedy owo kto wrzeciży niechcąc/ tknie kogo niebárzo znácznym łłowem w łádno. *GórnDworz* R, P3, X2; *RejPos* 186; Bo naydzieź drugiego/ gdy łługá [...] niechcąc íklenicę ítlucze/ tho wnet do kordá *RejZwierc* 77, 80v; *SkarŻyw* 90; *KochMRot* B4; *KochPieś* 50; *Accisso* – łázkuię, Zmířzloná wimowka, Rzkomo niechczaci. *Calep* 13b; Nie ia to czynię; iż nie człowiek czyni/ co niechcąc czyni. *WujNT* 547; *Andrzéy* wyznał/ iż Bárteldá ránił: ále powiedział/ iż niechcąc to vczynił [*dicens se iuvitum et nolentem feisse* *JanStat* 601] *SarnStat* 620, 611, 934, 1267; *SkarKaz* 315a [2 r.]; *GosłCast* 29.

Szeregi: »(lubo, jeśli) chcąc a(l)bo (jeśli) nie chcąc, chcącili nie chcącili« (5 : 1): *Cf* **α.**

»nie chcąc ani się czując« (1): Choćiażby on to czynił vmyślnie chcąc y wiedząc: choćiaż też nie z vmyśłu/ niechcąc áni fię czuiąc *CzechEp* 103.

»nie chcąc, z przygody« (1): A íesli kto zábił bliźniego niechcąc s przygody/ [...] ma być záchowan żyw *BielKron* 43v.

»nie chcąc albo nie wiedząc« (2): *Facere inscinter dicebant*, Spráwowáli fie że nie chcąc álbo nie wiedząc/ vczynili. *Mącz* 372d, 372d.

f. Wyznaczać cenę [ile za co] (7) : barso wyele od nas chcą Thurczy za te dolną zyemia czo yą #mamy# [...] odkvpycz *LibLeg* 11/46v, 11/44; co chcelz zá fwą pracą dam tobie. *BielKron* 15, 133v; *SkarŻyw* 102; Bráćie/ co chcelz zá tego koniá czárnáwého? *WyprPl* B3, B4v.

g. Ustanawiać, zalecać, przepisywać, rozkazywać, zarządzać, wymagać, żądać, zobowiązywać, wyrażać wolę, postulować, proponować; habere, iubere Cn; z przeczeniem często: zabraniać (396) :

chcieć kogo, czego (35): Wywyedzyeć fie ma dobrze/ yełliby fie náuczycyel zgadzał s kołcyołem/ á czego inák nye dzyerzał czego kołcyoł nychce. *GliczKsiąż* L5, O7; To mowi dla tego iż oni chćieli Ewánieliey bez krzyżá. *BibRadz* II 100c marg; *OrzRozm* B3, S2v, T3; *GórnDworz* Cc2v; *MycPrz* II B, B2v; Máćierzínskim fię łzom nie dziwuię: ále miáry záłości chcę. *SkarŻyw* [197]; Czełkich my też obyczáiw/ áni porzádku ich okolo pozwow niehcemy. *GórnRozm* F4v, C, G; Chćiałbym iefczce ptáfzniká: chćiałbym domku do wodek: żiołkom/ drzewkom/ fchowánia *GostGosp* 170, 169, 170; *SarnStat* 554, 559; Mowiá: niehcemy tych kśiąg/ nie łá świętym piłmem. *SkarKaz* 382a. Cf *Ze zdaniem dopełnieniowym*.

chcieć po kim (5): ták że też y my hcemy obyczáiw y fpraw ftárodawnych dźiádow y prádźiádow náłzych po Krołu fwym *OrzRozm* T3, B3; chćieli też poniey [młodzi] yżeby fię około łowow czwiczeła *KwiatKsiąż* M3, K3; iż podobno w. m. po fwey wdowie chcelz czegoś/ czego oná vczynić nie może *GórnDworz* Cc2v.

cum inf (153): czemus tak śmiały/ iję go chcelz vczynitz niepráwdziwego? *OpecŻyw* 98; My thełz záłyą hczymy syą przyczywko Voyewodzie Valákyemv w przyálfny y wpokoyv zachowacz. *LibLeg* 7/8v, 6/191v, 7/9v, 42 [2 r.], 97v, 103 (11); *MetrKor* 46/175v; Y ten Statut. trzymacz ivz teraz i Exequovacz hcjemy. *ComCrac* 14, 11, 11v [2 r.], 14v, 15; Mi the rzecz hczemi obvarowacz i opatrzciz abi thakowim naiazdom bila droga zamkniona. *ZapWar* 1545 nr 2646, 1545 nr 2646; I ia takiełz mowię z Doktorem Lutrem/ iżbych niechćiał/ áni chcę/ tey fwiátości vzywác pod dwiemá ofobomá *KrowObr* 207, 207 [2 r.]; *OrzList* b; *BielKron* 209 [2 r.]; *GórnDworz* Kk4v; Iużeś dáleko zábrnął/ y dźiwny rzád v nas chćiałbyś zácząc *GórnRozm* Mv; *JanNKar* F4v; q My niewzzywamy Polacy/ chybáby kto Mołquę ták chćialł piłác. *JanNKarGórn* G4v, H; którá winá Státutowá hcjemy karác przelstępcé. *SarnStat* 204; OBiēcuiemy/ iż żadnych vftaw nowych niehcemy czynić *SarnStat* 298 [*idem* 914]; Aby też w gránicách żadné nielubości y fpory niemogły fie wćząc: hcjemy gránice w pięć á w pięć lat [...] odnawiać. *SarnStat* 1077, 35, 67, 70, 74, 97 (47). Cf *Zwroty*.

cum A cum inf (32): Táki też żyli y przodkowie náłzy/ którzy [...] máiętności wízyłtki fwoie/ nie zbytków/ nie leniřtwá/ ále woiennym narzędem bydź chćieli *OrzJan* 49; A té Státutá [...] hcjemy mocnie bydź chowáné [*statuimus firmiter observanda JanStat* 220] *SarnStat* 204; Wířákże Ziemie Rułkié [...] od tego obowiařku y Státutu hcjemy bydź wyięté [*volumus esse exceptas JanStat* 51]. *SarnStat* 384 [*idem* 925], 52, 183, 237, 464, 499 (31).

Ze zdaniem podrzędnym:

Rozpoczynanym spójnikami: aby, żeby, by [w tym z zapowiednikiem zespolenia: tego (15), tak (1)] (182): *ComCrac* 14, 21 v; Oni ktorzy chćyeli áby czwartegonałtego dnyá myefyácá Kwyetnyá z żydy zá rowno śwyęcone było/ myeli po łoby nych tylko Yaná śwyętego *KromRozm* II x3; bo Chryzyppus y Qwintiliánus tego chcą/ gdi dozwaláją mámkie chowác/ áby tá wřdam byłá mądra *GliczKsiąż* D6,

K2v, K3, P2; *GroicPorz* kk4v; Chcemy żeby z Cancelláryey náfzey lífty nie były wydawány ktoreby mieli hánować práwo *UstPraw* H2, K3; *BielKron* 121; *KwiatKsiqz* K3, M3; Iedno żebych ia tego nigdy niechciał/ áby Dworzánin obłudnością/ á zdráda nárabiác miał *GórnDworz* Cc7, C4, C5, E2v, E3v, 18 (13); *HistLan* F2v, Ktorzi wzgárdziwfy tákowemi lédziámi/ chcá áby Krol wsfytkie fpráwy fádził *ModrzBaz* 92, 17, 21v, 60v, 120; *CzechEp* 5, 136; Aczćibych ia niechciał żeby o káзде zábicie gárdlem kárác miano *GórnRozm* E4; á iefczebym ták chćiał/ żeby tego ofobá kto kwituie wypifána byłá *GórnRozm* Lv, B4, Lv; Pozdrawia ich od wielu. Chcąc áby ten lift mieli z Láodyczány fpolny. *WujNT Col 4 arg*, s. 789, 825; O téy literze/ o/ mówiác zemną pan Kochánowfki chćiał áby ná żadnym/ o/ po którymby fzlá litèrá m/ albo n. krèfká żadna kładziona nie byłá *JanNKar* F2, E [3 r.], F3; Ale wymuiemy od téy płacéy Sołtyfy y fługi ich/ chcąc áby od tákowégo płacenia dwu grofzu byli wolni *SarnStat* 350; Toż chcemy/ áby było rozumiano o powodowéy ftronie *SarnStat* 826; to poftánowienié wyszféy opifáné/ chcemy żeby było od wfzytkich [...] dzierzano *SarnStat* 975, 22, 43, 63, 72 [2 r.], 157 (128). Cf *chcieć co ze zdaniem rozpoczynanym spójnikiem: aby*.

Rozpoczynanym spójnikiem: iż (6): Chcemy tedy/ iż ácz gniéw náfz im będzie odpufczón y kaźń/ przedfié zá złodzieyftwá [...] niech będą powinni práwnie odpowiadác *SarnStat* 701, 238, 565, 771, 778, 796.

chcieć co ze zdaniem dopełnieniowym rozpoczynanym spójnikiem: aby (cf *znaczn. 1. gr. ogólna*) (1): w których dobrách zóná tegóz práwem pokonánégo opráwéby miááá poláźná: táką opráwę chcemy áby trwááá nie náruřzona. *SarnStat* 632.

W charakterystycznych konstrukcjach: con w funkcji praes: chciałbych itd. = chcę itd. (23), *chcemy w funkcji pluralis maiestaticus* (245).

Zwroty: »chcieć koniecznie« [szyk zrnieny] (2): SKázuiemy koniecznie to chcąc miéc [omnino habere volentes *JanStat* 501]: áby vftáwy o Piárzách Ziemiškich [...] były exequowáné we wfzytkim *SarnStat* 820, 902.

»tak, jako chcieć miéc« = *zalecać, aby tak było* [szyk zmienny] (9): Raczylifcie WM i tego dotykać, iż KJM tak miéc chce. *Diar* 36, 60; *OrzRozm* L3; *GórnDworz* G7, Ee3; *ModrzBaz* 20v; *CzechEp* 334; Pátrż iż tu Apoftołowie podawáli wiernym dekrety [...] nie ku rozbierániu áni dofwiadczeniu (iáko dzifia miéc chcá odřczepieńcy) ále ku záchowániu. *WujNT* 467, 588.

»chcieć miéc [co]« = *domagać fię itp. czegoś* [szyk zmienny] (8): *GrzegRóżn* Nv; *OrzQuin* C4; A náfzy Confefsionifctowie żadnych Mfzy miéc niechcá *WujJud* 227v, 140v; *ModrzBaz* 28; Przyřfzy mi teraz bánnici ná pámiéc o długi/ powiedzże mi/ cobyř ty zá kaźń chćiał miéc ná nie *GórnRozm* Lv, M2; *SarnStat* 294.

»chcieć miéc [kogo, co – z okreřleniem dalszym]« = *wymagać itp., aby ktoř, coř był(o) jakimř itp.* [szyk zmienny] (41): *KromRozm III* P8; Pothym náftáł Mártynus pierwfzy Tudertynus/ Papiéfz [...] / kthory niechćiał miéc więcey y ćierpieć księdzow zónátych w kořciele Bozym *KrowObr* 233v; *BielKron* 110; Chce Kácérz miéc Polfkę Króleftwem á Káplaná miéc nie chce w Króleftwie *OrzQuin* Aa2—Aa2v, Aa4v; A ia ni dla czego inego niechćiałbych miéc iego thákim/ iedno żeby vmiał dobrze vřyc thych przymiothow. *GórnDworz* Ii5, C4, Ii8; *WujJud* 123, 123v; *Iuftinian* Cefarz/ chćiał ie [prawo] miéc krotřze [brevitatem desiderabat] *ModrzBaz* 98, 120, 128v, 141; *SkarŻyw* 355, 456;

NiemObr 7, 88; *KochFr* 34; *ReszPrz* 11 [2 r.]; podobno też wżędy takie Sędzcie mieć chćą [!]/ y nieme/ y ślepe. *GórnRozm* F4; iefli Płatonowi chcemy wierzyć/ który wrzeczypośpolitęy fwyey Poetów mieć niechćiał *KochWr* 39; *ActReg* 42; *KochFrag* 38; *WujNT* 419; áby to co chcemy mieć ná potomné czáfy pámiętné/ písmem było obwárowano y podpárto. *SarnStat* 1210, 13 [2 r.], 39, 205, 366, 950 [2 r.] (13); Y Nábuchodonozor [...] niechce ná pokoiu inákłzych komomikow mieć/ iedno vczone młódzieńce *SkarKaz* 80a.

»chcieć mieć aby (a. żeby, iżby« [w tym: po kim (4)] = *wymagać itp., aby* [szyk zmienny] (12): *GliczKsiąż* L8; *GórnDworz* Ev, Cc6v; Przeto chcemy to mieć po wżyftkich Plebaniech Biskupftwa náfzego/ áby káždy z nich/ przy fwym Kofćiele vpominánia tákowe pogotowiu záfwdy miał *KarnNap* A3; *ModrzBaz* 132; áczci Philozoph chce to mieć/ iżby bárzies bogátęo kárano *GórnRozm* E4; *SarnStat* 163, 379, 820, 902, 905, 948.

Szeregi: »nie chcieć ani mieć« (2): Nlehcemy/ áni od tych miaft mamy komu náfzého Máieftatu prózfácému gránic od dóbr/ wśi/ y dziedzictwá náfzého rozdźielenia záfbrániác *SarnStat* 838 [*idem*] 887.

»obiecować, chcieć i być powinien« (1): Dla tego obiecuiemy/ chcemy y ieftełmy powinni [promittimus, volumus et debemus *JanStat* 436]/ wżyftkié y káždé zofobná kśięgi [...] záfie ie wźiác *SarnStat* 538.

»chcieć i objaśniać« (2): WSzákże chcemy y obiáńiamy [*Volumus tamen et declaramus JanStat* 578]/ iż przerzeczoné dawności czáfu pokoiu y zgody mieć/máią mieyfce *SarnStat* 778, 263.

»chcieć i rozkazować« (2) : Ktore to vchwały y Státuty chcemy y rofkázuiemy/ áby od wżech w obec poddáných náfzych [...] wypełniány były. *UstPraw* K3; *SarnStat* 717.

»chcieć i skaz(ow)ać« [szyk 25 : 1] (26): to wżyftko nie wážno y ná dáremno bydź chcemy y fkázuiemy. *SarnStat* 528; NA próbę ziem Rułkich chcemy y fkázuiemy [*volumus et decernimus JanStat* 1081]/ áby o wżyftkich zbiegłých Státut Królá Olbráchtá był chowan. *SarnStat* 659; Dla tego fkázálifmy/ y chcemy: áby pewnych czáfów [...] fady były odpráwowáné *SarnStat* 785, 163, 321, 353, 528, 554 (26).

»chcieć i ustawiać« (6): CHłopi tułáiący fie/ [...] chcemy y wftáwiámy [*volumus et statuimus JanStat* 1094]/ áby przez vrząd mieyfki byli imáni *SarnStat* 520, 157, 352, 529, 921, 929.

Przen: O przepisach religijnych i prawnych (8) : By fye ták Pánu było z przodku obiecáło/ Iák iego rofkázánié nam podáné chćiáło. *ZawJeft* 33.

chcieć czego (5): EXekucya wárfzáfwa czego chce. *OrzQuin* C2v marg. Cf *chcieć po kim czego*, Ze zdaniem dopełnieniowym rozpoczynanym spójnikiem: *aby*.

chcieć po kim czego (3): Chce po tobie písmo święte y fumnienia dobrego. *LatHar* [+10]v, [+9]v, [+10].

Ze zdaniem dopełnieniowym rozpoczynanym spójnikiem: *aby* [z zapowiednikiem zespolenia: *tego*] (1): Chce tedy tego prawdźiwa Exekucya Kroleftwá Polłkiego/ áby Krol [...] wźiął przed fye Przyśięgę fwą/ y głófełm iá nam przeczytał *OrzRozm* E3v.

Zwrot: »chcieć mieć [co]« = *zalecać coś* (2): Siódmé przykázanie co chce mieć. *BiałKat* 61 marg; *RejPosWstaw* [21²]v.

h. *Twierdzić, utrzymywać, poczytywać, rozumieć przez coś; contendere, velle* *Mącz*; z przeczeniem często: *zaprzeczać* (98) : Ani iye to rozumye o S. Lukallá Ewányeliey/ yáko chçą nyektorzy/ Yákoby yá Lukafz z podánya y náuki yego piłał. *KromRozm II* c2v; *GliczKsiąż* K5; *OrzRozm* N4v; *BielKron* 335; Nequeo satis investigare quid sibi iste locus velit, Nie mogę prąwie doycć [...]/ co chce ten autor iż ták mówi. *Mącz* 490b, 187b, 444c; *SarnUzn* B4; *BielSpr* 73; *WujJud* 87v; *WujJudConf* 260v; rofkazał krol Chylkijahowi oliárownikowi wielkiemu/ y oliárownikom (*marg*) wł/ wtorym/ y łtrożom progú (álbo náczyniá iáko niektorzy chçą) (-) *BudBib* 4.Reg 23/4; *BudNT* Kk3; *CzechRozm* 65v, 151v; Bo w młodyrn wieku [..] zá łiołtrą Porołkawią (łwiętą ták iáko chçą Látopiłzçze) mułiał ná on Swiát wędrowác. *StryjKron* 275; *CzechEp* 108, 279; *NiemObr* 48, 49, 162; *WujNT* 693, 878.

chcieć czego (5): Zydowie/ Máchomethowie/ thego iednego Bogá Oycá Páná Kryłtułowego nie chçą *GrzegRóżn* M4, L3v; *GórnDworz* B3v. *Cf Ze zdaniem dopełnieniowym rozpoczynanym spójnikiem: iż.*

chcieć przez co (1): chcieli koniecznie/ Aby/ co chce przez ty łłowá/ wyrzekł dołtátecznie. *KochZuz* A4v.

chcieć czym (1): Coż tem chçyał then człowyek? *GliczKsiąż* P7v.

cum inf (60): á ten błąd im ztąd przyłzedł/ iż Cérklem chćieli Circumferencyą mierzyć *GrzepGeom* K3v; *RejPosWiecz*² 94v; bo chçą drudzy thak wiele łypác prochu iáko kulá żelázna záważy/ ale tho źle bywa *BielSpr* 74v. *Cf Zwroty.*

Ze zdaniem dopełnieniowym:

Rozpoczynanym spójnikami: aby, iżby (4): Iedni chçą áby łłtność w trzech ołobách byłá/ Drudzy záłię [...] Twirdzą ták/ że w łłtnoći łą trzy Reláçyie *Prot* C; *Oczko* 6v, 8; *ReszPrz* 88.

Rozpoczynanym spójnikiem: iż [w tym z zapowiednikiem zespolenia: tego (2)] (6): A chçą tego niektorzy/ iijz go tako w ten ožas byli vbili/ iijze włfyłka łkora byla łie s niego złupiła *OpecŻyw* 126v; *FalZioł* IV lld; *KromRozm I* K, Kv; bez przełtania piłał kłięgi [...]/ ktorzych wiele było/ iáko drudzy chçą/ iż ich było okołó łżełci łet *BielKron* 161; Silphium, idem quod Laserpicium, łełł nieyákie ziele które teras Angeliką zową/ [...] áczkolwiek niektórzy chçą iż Angelica Pánáx Herakleos yełł. *Mącz* 393c.

Zwroty: »chcieć koniecznie« (1): A iż niektorzy łą ktorzy [...] chçą koniecznie pożywác ćielełnie Ciáło Páńłkie *WujJudConf* 253.

»chcieć mieć« = *twierdzić* [*szyk zmienny*] (4): *RejPos* 303; A zwłázçza że też tak chçą mieć Heinrich Bullinger/ y ini niektorzy. *BudNT* d3; Bo łamiż dokłádáią przyczyny/ dla czegoby to mieć chćieli/ iż łełł powiádáią nowy Rzym *SkarJedn* 179; *CzechEp* 296.

»chcieć mieć [*kogo, co*]« = *twierdzić, że jest* [*szyk zmienny*] (6): Hismaelitae, [...] łámi łobie Turci ten tytuł przwiłázçzáyą chçąc przodek pokolenia tego mieć od Sary zony Abramowey *Mącz* 156d, 181c; *SkarJedn* 85; *Oczko* 33v; Niechçą tám mieć Antychriłtá: áno go indźiey nie pokażą *CzechEp* [413]; *ReszPrz* 85.

»mieć nie chcieć [*kogo, czego*]« = *zaprzeczać istnienia, racji* [*szyk zmienny*] (6): *RejPos* 227v; przypátrż łię iáko wykłáda Luter [...] iáko Szwęłfeldiułz z łwoimi ktorzy piłmá żadnego mieć niechçą.

BiałKat 118v; *MycPrz* II A3v; *CzechEp* 144; *KochFr* 25; Tártes/ krol Duńki/ miał dzyewkę nadohną/ We wżytkich swoich spráwach ták ołobną. Ze iey ná ten czás rownia mieć niechciano. *KochSz* A2v.

»chcieć mieć [kogo, co kim, czym, jakim, za kogo, co, jaki(ego)]« = *uważać za kogoś, coś, jakie(go)ś* [szyk zmienny] (40): *MurzNT* 51; *KromRozm III* Q2; O nyelláchetny człowycze wyęc ty nas bękartámi chcefz myeć *GliczKsiąz* B8v; *KrowObr* 22, 23, 60v, 185 [2 r.], 200; *OrzRozm* O2; *GrzegRóżn* B2v, G4v; *SarnUzn* F5; *KuczKat* a2; Przedfię pożyczánym Bogiem/ Chcefz mieć Kriftá co nas zbáwił *RejZwierc* 235, 235 [2 r.]; Ze ci wżyfcy/ ktorzy Papieżá zá Głowę mieć niechcą/ nie fá Kápłani Boży *WujJud* 22; Przykłádu tego nie chcą mieć niektorzy zá wáżny y doftáteczny *CzechRozm* 198, 107v, 151v, 156v, 160, 198v; *Oczko* 13; *CzechEp* 82, 142, 145, 200, 213 (9); *KochPhaen* 8; ták/ iż Páná Chryftufá niechcą mieć iedno proftym tobie podobnym człowiekiem *ReszPrz* 76, 88 [2 r.]; *LatHar* +6v; *WitosłLut* A6.

i. Życzyć [komu] (2) :

Zwrot: »dobrze chcieć« (1): y iako mayą lagodnie do przyiaćiół y do tych co im dobrze chcą przyftępować *KwiatKsiąz* D3v.

Szereg: »chcieć i życzyć« (1): którému y długiého pánowánia/ y szczęśliwého ná wżem powodzenia [...]/ co iednák czynicie/ chćiec [!] y życzyć W. M. maćie. *OrzJan* 51.

j. *Bez określonego znaczenia, może być opuszczone w tekście bez wypaczenia sensu; niekiedy nadaje wypowiedzi odcień dezaprobaty; zwykle z czasownikiem oznaczającym mówienie i myślenie [cum inf]* (87) : *Oczcze* szwyáthy. y nabożny czemu chcefch rozpaczac wmyłofzyerdzu bozym *PowUrb* I; *PatKaz III* 138; *LibLeg* 11/12v; A ty bys chciała pomnieć na ftan śwey żaczności Nicz by cie nie wniófly ty płóche miłóći *RejJóz* E4; *GroicPorzRej* C4; y mowili iedni: Coż ten náfienie mowcá (ábo świegot) chce powiádać? *Leop Act* 17/18 [*przekład tego samego tekstu: WujNT*]; *RejZwierc* 27v; *BielKron* 337v; Hac non successit, alia aggrediemur via, Nie chciała nam tędy fortuná folgować/ ynfzá drógá skofztuyemy. *Mącz* 45a; Si bonitas tua meo iudicio responderit By mie twoyá dobroć nie chciálá omylić. *Mącz* 410b, 375d; tedy lubo de *accidente*, lubo de *substantia*, chcefz to rozumieć/ tedy záwždy do tego przyydzie/ że Ociec s Synem y z Duchem świętym ieft iednym Bogiem. *SarnUzn* B4; Názybt to w. m. łubtylnie chcefz rzeczy rozbieráć. *GórnDworz* L8v, B5, Gg8, Kk6v; *RejPos* 88, 88v, 89v; bo iefli ná Sálomoná to obróćić chcefz/ [...] to nie może być *BiałKat* 18v, 315v; *HistLan* B3; *RejZwierc* 10, 192v, 259; waháli fię ieden ku drugiemu mowiący. Coż to chce być? [*Quidnam vult hoc esse? Wujek: Coż to wždy ma być?*] *BudNT Act* 2/12; (choćby to ktho chćiał zá hiepodobną łobie poczytác) *CzechRozm* 137v; A ták to nikczemna rzecz ieft/ chćieć to rzeczą przyrodzoną názywác *CzechRozm* 242v, 13v, 29, 42v, 47, 104 (23); Grekowie dowodzić chcą/ iż kościoł Rzymfki od Grekow/ á nie oni od niego odftąpili. *SkarJedn* A8v, 198, 201, 211; *KochOdpr* B4; *Oczko* 19; Rádżę tedy/ żebyście [...] gniewác więcýy go niechćieli *KochPs* 6; coś wczyniłá: iakośgo zábiłá powiedz mi? czemuś ná mię łmutnego Oycá ták okrutna być chćiałá? *SkarŻyw* 69; Cirene Miáłto záłożył/ łkąd Cygáni narod łwoy chcą wywodzić *StrykKron* 11, 16, 76; *CzechEp* 6, 35, 68, 71, 76 (8); *NiemObr* 92, 163, 177 [2 r.]; żywotem Pánieńfkim nie chćiałeś fię brzydzić. *ArtKanc* N19v, S; *BielRozm* 8; nie doczekamy tego/ żeby Polacy kiedy o rządźie pomyslić chćieli. *GórnRozm* M2v, H3; *KochWr*

34, 37; *KochCz* A4v; *WujNT* 331, *Act* 17/18, s. 537, 810; *PowodPr* 42; *SkarKaz* 243a; Pokázuia to ftátutá wálze [...]/ w iákíey czći [...] przodkowie wálzy/ krolewki ftan mieć chćieli *SkarKazSej* 692a.

W charakterystycznych połączeniach: chcieć być jakimś (4), dowodzić (5), dumać, liczyć, mówić (6), naz(y)wać (się) (zwać) (10), (od)pisać (2), pamiętać (2), poczytać, pomnieć, pomyśleć, porównać (2), powiedzieć (powiedzieć) (3), przypis(ow)ać (2), rozbierać, rozumieć (9), rzec, twirdzić, trzymać, wywodzić (2), wykladać (6)

2. Dawać się, móc być, dawać oznaki zbliżenia się czegoś, mieć predyspozycje ku czemuś, grozić czymś, podlegać czemuś (o faktach niezależnych od woli, zwykle przy podmiocie nieżywotnym); posse, velle *Mącz* [w tym: z przeczeniem (76)] (100) :

cum inf (69): Osiel gdy fie był rozbolał/ Słynąc było iż vmrzeć chćiał *BierEz* P2v; Lekárftwám iey mnogie dawał: Ale żadne pomoc niechce *BierEz* Qv, 13v; *OpecŻyw* 19v; Theż ktho by miał ranę á dla wielkiej wilkołci niechciała mu fie zgoić/ łethrzy łkorę Sołnową *FalZioł* I 116b; Też gdy by pierfi białey głowie chciały owrzedzić/ á kiedyby fie iuz czyrwonołć vkhazała z gorącością/ zmiełzać paięczynę z rożanym oleykiem *FalZioł* I 149c; Przygadza fie też bliznięta razem nogami chcieć nałwiat wychodzić *FalZioł* V 23b, II 8d, IV 53c, V 23a, 25, 29v (14); *BielŻyw* 134; ktore [dymy] gdy fie ku czelufciam vftnym zbieraią, tedy chcąc wyniść odtwieraią ie *GlabGad* C2, L2v; *WróbŻołt* 61/4; *RejJóz* F2v; Myłł błędźj/ Brzuch fię chce pukać *RejKup* q2v; *BielKom* E7; *LubPs* V3; Gdy fie woz chćiał przewrocić/ iż ią podpárł ręką *RejWiz* 183, 146; *Leop Ier* 15/18; vderzył w wodę/ niechciała fie rośtępic *BielKron* [84²]v; [miasto] leży ná fkálách wyfokich pochylonych iákoby chćiało vpáść *BielKron* 282v, 282v, 420v, 459; *KwiatKsiąż* G4v; Incognobilis, Co fie nie chce rymować tráfiąc wełpołek. *Mącz* 168a; *Intemperiae hunc agitant*, Szalony/ chce fie wśćiec. *Mącz* 172a; *Deserunt hunc pedes*, Nie chcą mu nogi więcey służyć. *Mącz* 387d; *Quid sibi haec tempestas vult*, Co chce vróść z tego záłępienia *Mącz* 443d, 84d, 152b, 159a, 173c [2 r.], 259d, 278a; ále fye trzęłye á giemzi/ iáko płomień gdy świecá chce zgálnąć *SienLek* 24v; á przeto gdy krew z nołá ftanáć niechce/ á nád potrzebę iść chce/ Weźmi świnię łáyno *SienLek* 73, 47v, 71, 74, 93v, 101 *marg* (24); Zewfzytkimi się wyłtępki náłzými niechce Zakón Chryłtułów zgádzáć *BiałKat* 23v; *HistLan* B3v; *RejZwierc* 78v [2 r.]; *BudBib Ier* 15/18, 4.*Esdr* 11/25; nálepfza ziemiá iłłowata/ co od Rydlá odpádownáć nie chce *Strum* M2, M4, O2, Qv, Q2; czego iefliby náturá lámá z siebie vczynić nie chćiała/ pomoc iey trzebá dáć *Oczko* 26v, 15, 20, 21 v; powftály rzeki y morze puścić ich wsię niechćiało *SkarŻyw* 270; Wfzytek fię świat zázieleniał Ták/ by też więc przemowić chćiał. *MWilkHist* A3v; *WerGość* 218; Chce przemowić/ lecz ięzyk namniéy nie chce służyć *PudłFr* 72; *ArtKanc* K5v; *GórnTroas* 33; Iednáć cię miłóśierdzie niechce rufzyć w niebie *GrabowSet* K3v, N2; *PowodPr* 67; Nawáłności wftawály, chcąc żagle zurywáć *CiekPotr* 63; *PaxLiz* C4.

Z okolicznikiem miejsca [w tym: w kogo (2), z czego (1), za czym (1)] (4): ciáło S. Floryaná y z wozem ftanáło ná Keparzu [...]/ á dáley niechćiało z tego mieyfca *BielKron* 357; *CzahTr* D4; Zadné fłowá/ ni trunki/ ni máści z áptęki [!] Nie przyimie ich ferce me/ niehcą w mię przedździęki. *GosłCast* 48, 9.

Synonimy: 1. brać się, ciągnąć, ciągnąć się, kusić się, »mieć wołá«, napierać się, pokuszać się, pożądać, pragnąć, usiłować, żądać; g. rozkazować, skazować, ustawiać, żądać; h. dzierżyć, mniemać, poczytać, trzymać, twirdzić; i. życzyć.

Formacje pochodne: zachcieć, zechcieć.

Cf **CHCĄCY, CHCENIE, CHCIAN**

KW